T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARİ BİÇİMLERİN GÖRSEL ALGIYA ETKİSİ; KONYA'DAKİ OTEL ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ

Fırat ERGÜNEŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalını

Mayıs-2019
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMARİ BİÇİMLERİN GÖRSEL ALGIYA ETKİSİ; KONYA'DAKİ OTEL ÖRNEKLERİNİN İNCELENMES

Fırat ERGÜNEŞ

Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Fatih CANAN

2019, 89 Sayfa

Jüri
Doç. Dr. Hatice Derya ARSLAN
Doç. Dr. Fatih CANAN
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KORUMAZ

İnsan içinde bulunduğu fiziksel çevreyi bir yandan mimarlık faaliyetleri eliyle yeniden şekillendirirken, bir yandan da bu şekillenmeden çeşitli yollarla etkilenir. Bu etkilerden biri algılanan yapılı çevrenin psikolojimiz üzerindeki sonuçlarıdır. Yapılı çevreyi oluşturan mimaride, biçimsel etkinin güçlenmesi ile insanların çeşitli psikolojik gereksinimleri estetik tatminle karşılanmış olur. Bu sebeple insan psikolojisine algı yolu ile nüfus eden mimarlık ürünlerinin, bu etkiyi hangi parametreler kapsamında gerçekleştiğinin anlaşılması ve mimari biçimler ile insan algısı arasındaki ilişkinin ortaya çıkartılması önemli görülmüştür.

İnsanlar varlıklarını sürdükleri çevre içinde; yaşadığı, önünden geçtiği yapıların biçimleriyle, algıları vasıtasıyla sürekli bir ilişki içerisindedir. Çevreden biçimler vasıtasıyla gelen görsel etkenler, algılama sonucu anlam kazanmaktadır. Bu çalışmanın amacı bu ilişki içerisinde, mimarlık ürünün biçimsel hangi faktörlerinin insanı nasıl etkileyebileceğine, hangi biçimsel organizasyonların hangi duygusal tepkileri ortaya çıkarabileceğine dair tespitlerde bulunmaktır.

Bu sebeple birinci bölümde algılama kavramı genel bir biçimde incelenmiştir. Sürecin nasıl çalıştığı nelere bağlı olduğu, algılama yanılsamalarının ve değişmezlerinin neler oldukları anlatılmıştır.

İkinci bölümde mimaride görsel algıya etki eden uyarım elemanları biçim üzerinden irdelenmiştir. Mimarlıkta biçim olgusuna yönelik araştırma, tartışma ve görüşlere yer verilmiştir. Bu bölümde biçimin tanımlanması için onu oluşturan tasarım elemanlarından nokta, çizgi, düzlem, hacim ve renk incelenmiştir. Daha sonra bu tasarım elemanlarının; yan yana gelme, düzen, asimetrik denge, simetrik denge, ritim ve oran-orantı gibi kavramlarla görsel kompozisyon oluşturması ve bu kompozisyonların algılanmasında etkili gestalt ilkeleri açıklanmıştır.

Son olarak alan çalışmasında; incelenen bu başlıkları sınamak için Konya ilinde bulunan dört adet otel binası seçilerek, bu otel binalarının temel tasarım ilkeleri bağlamında karşılaştırmalı biçimsel analizleri yapılmıştır. Daha sonra aralarındaki biçimsel farlılıkların algılamaya etkilerini kıyaslamak için, seçilen dört otel binasının fotoğrafları ile bir anket çalışması hazırlanmıştır. Dört farklı otel yapısının insanlarca algılanmasıyla hangi duygusal sonuçları doğurabileceğini anlamak için, çeşitli zıt sıfat çiftleri seçilmiş, bu zıt sıfat çiftlerinin beş dereceli değerlendirme skalalarına göre puanlanması 100 kişilik katılımcı grubundan istenmiştir. Böylece Konya kenti için önem arz ettiği düşünülen bu binaların görsel olarak nasıl algılandıklarına dair nesnel veriler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Ortaya çıkan anket sonuçlarına göre, keskin hatlar taşıyan formlar güçlü algılanırken, yuvarlak hatlara sahip formlar sakin ve yumuşak algılanmıştır. Dikey çizgiselliğin hakim olduğu binalar dinamik algılanırken, yatay çizgiselliğin hakim olduğu binalar durağan algılanmıştır. Bunların yanında net bir mimari dili olan binaların daha çok beğenildiği görülmüştür. Ayrıca katılımcıların tercihleri arasındaki farkların analizleri sonucu, algılamada sosyo-demografik durumların etkili olduğu da görülmüştür. Ortaya çıkan anket sonuçları kuramsal bölümlerde anlatılan ilkeler bağlamında değerlendirildiğinde, sonuçlar bu ilkelerle paralellik göstermiştir.

Bu sonuçların, mimarların daha sağlıklı ve mutlu bir yapılı çevre yaratmaları için bazı yaklaşımlar getireceğine inanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Biçimsel Algı, Mimari Algı, Gestalt, Temel Tasarım

ABSTRACT

MS THESIS

THE EFFECT OF ARCHİTECTURAL FORMS ON VISUAL PERCEPTION; EXAMİNATİON OF HOTEL EXAMPLES IN KONYA

Fırat ERGÜNEŞ

The Graduate School of Natural and Applied Science of Selçuk University
The Degree of Master of Science in Architecture

Advisor: Assist. Prof. Dr. Fatih CANAN

2019, 89 Pages

Jury
Assist. Prof. Dr. Hatice Derya ARSLAN
Assist. Prof. Dr. Fatih CANAN
Assist. Prof. Dr. Mustafa KORUMAZ

While reforming the surrounding physical environment by architectural activities, people are affected by this formation in various ways. One of these effects is how the structured environment is affecting our psychology. In the architecture forming the structured environment, through strengthening the structural effect, some of the psychological needs are met with aesthetic satisfaction. It is considered important to understand within which parameters the effect of the architectural products that penetrate human psychology by perception and reveal the correlation between architectural structures and human perception.

People, within the environment they live in, have constant interaction with the figures of structures through their perceptions. And by perception, the visual factors coming from the environment through structures gain meaning. In this regard, this study aims to make observations on the questions of in what ways which structural factors of architectural products affect people and which emotional reactions are revealed by which structural organizations.

Therefore, in chapter one the conception of perception is generally investigated. How the process operates and what it depends on, and the perceptional illusions and constants are explained.

In chapter two, stimulating elements that affect visual perception are investigated through form. Research, discussion and notions on form phenomenon in architecture are included. In this chapter, designing elements of form which are dot, line, plain, volume and color are examined in order to identify it. Afterwards, creating a visual composition with concepts of positioning side by side, order, asymmetrical balance, symmetrical balance, rhythm, rate-ratio of these design elements and the effective gestalt principles on perceiving of these compositions are explained.

Finally, in field study, in order to test the subjects evaluated, comparative formal analyzes were performed regarding basic design principles by choosing four hotel buildings in Konya. Afterwards, a survey using photographs of the chosen hotel buildings is prepared in order to compare the effect of formal differences on perception. In order to understand people's emotional outcomes through perceiving four different hotel buildings, opposite adjective pairs are chosen, and 100 people were asked to score these adjective pairs in five-grade evaluation scales. Therefore, objective data on how the buildings considered important for Konya perceived visually is tried to be revealed. The survey results showed that forms carrying sharp lines are perceived as strong, while forms with round lines are perceived as calm and soft. While buildings dominated vertically are perceived as dynamic, horizontally dominated buildings are perceived as stable. Besides, buildings with a clear architectural language are seen to be liked more. Also, analysis of differences between participants' choices pointed out that sociodemographic situations are effective on perception. When evaluated regarding principles explained in theoretical chapters, results showed a parallel relationship with said principles. Evaluating the survey results regarding principles explained in theoretical chapters; the results are seen to be parallel to these

principles. It is believed that these results are going to bring some approach to architects in order to create a healthier and happier environment.

Keywords: Formal Perception, Architectural Perception, Gestalt, Basic Design

ÖNSÖZ

Yüksek lisans sürecim içerisinde benimle ilgilenen değerli danışmanım Doç. Dr. Fatih CANAN'a ve bugüne kadar bana büyük emek veren sevgili annem Emine ERGÜNEŞ ve babam Abdurrahman ERGÜNEŞ'e tüm destekleri, sabırları ve ilgileri için teşekkürlerimi sunuyorum.

Fırat ERGÜNEŞ
KONYA-2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **iv**

ABSTRACT ..... **vi**

ÖNSÖZ ..... **viii**

İÇİNDEKİLER ..... **ix**

1. GİRİŞ **1**

1.1. Çalışmanın Amacı 3
1.2. Çalışmanın Kapsamı 3
1.3. Çalışmanın Yöntemi 4

2. ALGILAMA KAVRAMI **6**

2.1. Algılama 6
2.2. Algıyı Etkileyen Faktörler 8
2.2.1. İç etmenler 8
2.2.2. Dış etmenler 9
2.3 Algıda Değişmezlik 11
2.4. Algılamayı Sağlayan Duyu Türleri 13
2.4.1. Görsel algı 13

3. MİMARİDE BİÇİM VE BİÇİMİN GÖRSEL ALGISI **14**

3.1. Biçim 14
3.1.1. Biçimi oluşturan elemanlar 14
Çizgi 16
Düzlem 19
Hacim 21
Renk 22
3.2. Mimari Biçimlerin Algılanması 25
3.2.1. Fiziksel Çevre ve İnsan Algısı Arasındaki İlişkileri İnceleyen Çalışmalar 25
3.2.2. Mimari Biçimlerin Oluşması 28
3.2.3. Biçimsel Bütünlük Kompozisyon 30
Ritim 36
Oran orantı 36
3.3. Gestalt Algı Psikolojisi 39

4. MİMARİDE BİÇİMSEL ETKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK ALAN ÇALIŞMASI **43**

4.1.Alan çalışmasında uygulanan anketin oluşturulması 46
4.2.Bulgular ve Bulguların Analizleri 49
4.2.1.Katılımcıları demografik özellikleri 50
4.2.2.Otel binalarının nasıl algılandıklarına dair bulgular 51
4.2.3. Otel binalarının karşılaştırmalı algısal değer profilleri 59

4.3. Sonuçların Bina Biçimlerinin Algılanmasına Dair Hipotezler Işığında Yorumlanması 61
4.3.1. Biçimsel kompozisyon değerlendirmesi 62
4.3.2. Çizgisel değerlendirme 64
4.3.3. Doluluk boşluk değerlendirmesi 67
4.3.4. Renk değerlendirmesi 68
4.4. Katılımcıların Demografik Yapıları ve Binaları Algılamaları Arasındaki Korelasyonların İncelenmesi 70

5. SONUÇ 78

KAYNAKLAR 82

EKLER 85

ÖZGEÇMİŞ 89

1. GİRİŞ

İnsanların yaşamlarını sürdürdükleri fiziki çevre; doğal ve yapay fiziki çevre olarak ikiye ayrılır. Doğal fiziki çevre, etrafımızda bulunan canlı ve cansız tabii varlıklardan oluşurken, yapay fiziki çevre insan eli ile üretilmiş yollar, kavşaklar, sınırlar, peyzaj düzenlemeleri ve yapılardan oluşmaktadır. Yapay fiziki çevrenin en önemli parçası olan yapılar, mimarlık disiplininin kapsamında bulunmaktadır. Mimarlık disiplini barınma, eğlenme, alış veriş yapma, ibadet etme gibi ihtiyaçları karşılamak için yapılar üretirken, son ürünü olan mimari biçimlerle yapay fiziki çevreyi de oluşturur. Oluşan biçimler toplum için, yararsal, simgesel ve anlamsal özellikler içerir. Yapıların yararsal özellikleri, fonksiyonları ile ilgili iken geri kalan simgesel ve anlamsal özellikleri, insanlar tarafından nasıl algılandığı ile ilgilidir. Mimarinin bu yanının farkında olan bilinçli tasarımlar, o kentte yaşayan toplumların ihtiyacı olan anlamsal faydanın ve estetik tatminin gerçekleşmesini sağlar. Böylelikle yapılı çevre tarafından iletilen mesajların önceden planlandığı ve istenilen niteliklerde olduğu kent yaşamına sahip toplumların, daha sağlıklı ve huzurlu bir yapıda olması beklenir.

Toplum tarafından anlamlandırılan yapılar uzun yıllar boyunca o toplumun zihin dünyasında ve kültür mirasında yer alır. Mimarlar eli ile oluşturulan çevreye dair bu anlamsal yan aynı zamanda, toplumlara geleceğe dair bir vizyon da sunar. Öğrenme ortamları üzerinde araştırmaları bulunan Warren E. Hathaway (1987) "*Önce bizler binaları şekillendiririz, sonra onlar bizleri şekillendirir*" demiştir. Örneğin ekolojik hassasiyeti gözeten yeşil cepheler, topluma çevreci bir vizyon verirken, geçmişten biçimsel referanslar barındıran yapılar tarihe dair önemi vurgular. Mimari biçimlerin nitelikleri ile çevreye ilettikleri mesajların hangi faktörlere bağlı olduğu ve bu mesajların insanlarca algılanma mekanizmaları, yapı tasarlayıcılar için önemli bir konu olarak görülmüştür. Alvar Aalto (2002)'nun da dediği gibi, "*Form tanımlamaktan kaçınılan bir gizemdir; ancak bir şekilde insanın kendini iyi hissetmesini sağlar*". Biçime dair bu gizeme ışık tutulması ile yaşanılan kentlerin kentsel kalitesinin artacağı düşünülmektedir. Herhangi bir sanat yapıtı burada bahsedilecek ilkelere göre basit bir formüle indirgenemez ancak bu ilkeler, estetik olarak haz veren algıları kapsayan bilgiyi kullanmaya ve işlemeye yol gösterebilir.

Son yıllarda şehir nüfus yoğunluklarının artmasına paralel olarak, yüksek katlı binaların yapımı da artmıştır. Bu binalar gerek yatırım maliyetlerinin yüksekliği, gerek kullanılan yüksek inşaat teknolojisi, gerekse de yapı malzeme kaliteleri bakımdan diğer

binalara nazaran niteliksel olarak üstünlük göstererek, kentlerin kimliği ve silüeti için etkin bir konumda bulunmaktadır. Yüksek nitelikli bu prestij binaları kentlerin kimliğini oluşturan binalar haline gelerek, şehirde yaşayanların algı dünyalarında daha önemli yerler tutmaktadır. Bu binaların fonksiyonları genellikle otel, iş merkezi hatta konut olabilmektedir. Konya şehrinde de son yıllarda ülkedeki eğilime paralel olarak yüksek yatırım maliyetli ve yapım teknolojisi ile buna benzer prestij binaları inşa edilmiştir. Konya, turizm potansiyeli yüksek bir şehir olduğu için bunların büyük çoğunluğu yeni yapılan dört ve beş yıldızlı otellerden oluşmaktadır. Konya'da bulunan yüksek katlı otel binalarının kentliler tarafından nasıl algılandığı, bu bina biçimlerinin hangi duygusal tepkileri oluşturduğu ve binaların şehir kimliğine kattığı simgesel değerlerin tasarımcılar tarafından dikkate alınması gereken birer tasarım girdisi olduğu düşünülmüştür. Çalışmada belirtilen bu sorgulamalara yanıt bulmak amacıyla Konya şehrinde bulunan otel binalarından yatak kapasitesine göre ilk dört otel binası seçilmiş, bu otellerin nasıl algılandığı ve hangi duygusal tepkileri ortaya çıkardığı konusunda anket yardımı ile bir alan çalışması yapılmıştır.

Çalışmanın kuramsal çerçevesinin önemli bir ayağı olan algılama kavramının tarihsel gelişimine bakıldığında, önceleri duyuya dayalı algılama kuramı varken, konuyu daha bilimsel çerçevede ele alan ve günümüzde de geniş kabul görmüş olan bilgiye dayalı algılama kuramını ilk ortaya atan J.Gibson 1950'dır. Bu kurama göre algılama literal algı ve şematik algı olarak iki bölüme ayrılır. Ertürk'ün deyimiyle "*Literal algı; algının temel algısal boyutlar olan yüzey, kenar, dış çizgi, ölçü, biçim, renk, doku gibi mimari biçimin temel fiziksel özelliklerine dayanan, nesnel bir algı düzeyidir. Şematik algı ise; literal algıdan kaynaklanan, bireyden bireye değişmeler gösteren öznel bir algı düzeyidir.*" Çevrenin algılama vasıtasıyla insan psikolojisi ve duyguları üzerindeki etkileri ise ilk olarak 1956 yılında Maslow ve Mintz (1956)'in, üç ayrı karakterde ofis binasının katılımcılarca değerlendirilmesinin istendiği çalışması ile başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD'de üniversitelerde devlet merkezli araştırmalara pay ayrılması ile bina yapımında ışık, enerji ve ısı laboratuarların kurulmasına önayak olunur. Buna bağlı olarak da çevresel psikoloji alanında çalışmalara hız verilir. Çevresel psikoloji üzerine yayın yapan Environment and Behavior dergisi o yıllarda basılmaya başlar. Çevresel psikolojinin ilk yıllarındaki bir diğer önemli isim olan Rapoport (1977), bireylerin çevreyi edilgen algılamak yerine etkin ve seçici şekilde algıladıklarını iddia etmiş ve "*algıda seçicilik*" kavramını ortaya atmıştır. 1970'lerle birlikte ülkemizde de mimarlıkta bilimselleşmenin ön plana çıktığı

dönem olarak göze çarpar. Bu bilimsel yaklaşımlarla mimarlık artık psikolojik anketler ve fiziksel deneyler yardımıyla ölçülebilir, test edilebilir hale gelmiş yeni bir perspektif ortaya çıkmıştır (Tekeli, 1976). Amprik çabaların mimarlık alanına dahil edilmesi bu dönemde ortaya çıkar. İnsan ve çevre ilişkilerinin yeniden sorgulandığı, mekânın ve çevrenin birer insan ürünü (man-made environment) olduğu savı da bu deneylerin çerçevesini belirler. Mekânın aydınlanması ya da aydınlatılması, iç ve dış mekânda renk seçimleri, pencere boyutlarının ve mekân içindeki konumlarının yeri (Imamoglu ve Markus, 1973), kullanıcıların mekân içindeki yer seçimi bile artık mimarlık biliminin alanı içine dahil olmuştur. Mahremiyet tartışmaları ve bunun psikolojik anketler ile yapılan sosyal araştırmalarının incelenmesi (Pamir, 1978) de yine bu dönemin ilgi alanına girer (Akış, 2009). Bu alanda yakın zamanda ortaya çıkan biçim psikolojisi de denilen gestalt teorisi, algılama üzerine çalışmalar yapan Alman araştırmacılar tarafından 20. yüzyılda kurulmuş bir psikoloji ekoludür. Bu ekol tümdengelim yöntemini kullanmaktadır. Temel yaklaşımı, bütünün kendisini oluşturan parçalardan daha fazlası olduğu tezidir. Gastlat kuramcıları biçimlerin görsel algısı üzerine, insan-çevre ilişkileri bağlamında önemli tezler ortaya koymuştur.

1.1. Çalışmanın Amacı

İnsanlar varlıklarını sürdükleri çevre içinde; yaşadığı, önünden geçtiği yapıların biçimleriyle, algıları vasıtasıyla sürekli bir ilişki içerisindedir. Çevreden biçimler vasıtasıyla gelen görsel etkenler, algılama sonucu anlam kazanmaktadır. Bu çalışmanın amacı; mimarlık ürünün biçimsel faktörlerinin, insan görsel algısını nasıl etkileyebileceğine, biçimsel organizasyonların hangi duygusal tepkileri ortaya çıkarabileceğine dair tespitlerde bulunmak ve literatürde ortaya koyulan yaklaşımlar ışığında, Konya şehir kimliği bakımından önemli görülen otel binalarının nasıl algılandığı ve hangi duygusal tepkileri ortaya çıkardığına dair değerlendirmeler ortaya koyacak bir alan çalışması gerçekleştirmektir.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Çalışmanın önemli bir kısmı binaların kütle organizasyonunun, dışarıdan bir algılayıcı için ortaya koyduğu plastik etki hakkında literatürde yer alan;

1. Nokta, çizgi, düzlem, hacim ve renk gibi biçimi oluşturan elemanların özellikleri,

2. Oran-orantı, ritim, düzen ve denge gibi biçimsel bütünlük ve kompozisyon ilkeleri,

3. Gestalt psikolojisi görsel algı ilkeleri başlıklarındaki kavramların incelenmesinden oluşmaktadır.

Daha sonra Konya kentinde seçilen dört otel binasının değerlendirildiği bir alan çalışması yapılmıştır. Binaların sahip oldukları iç mekanların bina kullanıcılarına etkileri bu çalışmada ele alınmamıştır. Bu çalışmada bina biçimlerinin nesnel olarak değerlendirilebilen fiziksel özellikleri temel tasarım ilkeleri bağlamında çözümlenip, insan algısında ortaya çıkardığı sonuçlar irdelenmeye çalışılmıştır. Alan çalışması ile bina biçimlerinin algılanması konusunda literatürde yer alan;

Keskin hatlar taşıyan kare, dikdörtgen gibi dik açılı formlar hareketli ve güçlü bir etki verirken, dar açılı formların rahatsız edici, dairesel formların ise dinlendirici bir etki yaratması (Sarp, 1991),

Dikey çizgiselliğin hakim olduğu binaların olduğundan uzun ve dinamik bir görüntü yaratması (Ching ve Lökçe, 2002),

Yuvarlak, eğri çizgilerin; yumuşaklık ve ritmi ifade ederken, kırık, kalın-kesin, kararlı çizgilerin; algılayıcı için sertliği, dinamizmi ve güven ifade etmesi (Atalayer, 1994),

Uzun ya da geniş formların dikkat çekicici olması ve güç göstergesi olarak kullanılabilir olması (Bell, 2013),

Biçimlerde doluluk boşluk kullanımı arttıkça karmaşıklığın artması, azaldıkça karmaşıklık azalması, orta derecede karmaşıklığın insan duygularını hoş gelirken, karmaşıklığın çok miktarda arttığı ya da azaldığı tasarımlarda estetik hissin azaldığı (Kaplan, 1975),

Sıcak renklerin daha ağır, soğuk renklerin daha hafif algılandığı,

Algılamada algılayıcıların sosyo-demografik durumlarının ektili olduğu yaklaşımları bu alan çalışması ile sınanmıştır.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Çalışma yöntemi olarak öncelikle konunun kavramsal çerçevesi hakkında literatür taraması yapılmıştır. Binaların nasıl algılandığının anlaşılması için; algılama kavramı, algıyı etkileyen faktörler, algılama kuramları ele alınmıştır. Daha sonra algılama ile binalar arasında bağlantıların ortaya çıkarılması için binalarda algılamayı etkileyen tasarım öğeleri, biçim ve cephe tanımları, biçimin algılanmasında etkili olan

faktörler açıklanmıştır. Son olarak alan çalışmasında; nokta, çizgi, yüzey, hacim gibi biçimi oluşturan elemanların ve biçim kompozisyonlarının ölçülebilir fiziksel niteliklerinin görsel algı üzerindeki etkileri hakkında çeşitli hipotezler; Konya kentinde bulunan Ramada Otel, Dedeman Otel, Grand Otel ve Anemon Otel ismindeki dört otel binası üzerinden değerlendirilmiştir. Bu amaçla otellerin biçimsel analizlerinin yapılmasının ardından, bu biçimsel analizlerin ortaya çıkarabileceği duygusal durumları niteleyen sıfatlardan oluşan bir anket çalışması tasarlanmıştır. İki bölümden oluşan anket, internet üzerinden 100 kişilik bir katılımcı grubu ile yapılmıştır. Birinci bölümde, katılımcıların, yaş, cinsiyet, eğitim ve mimar olup olmama durumlarının sorgulandığı sorular bulunmaktadır. 100 kişilik katılımcı grubundan 47'si kadın, 53'ü erkektir. Yine bu grubun 1'i ilkokul mezunu, 8'i lise mezunu, 91'i lisans ve lisansüstü eğitim mezunudur. Ayrıca 14'ü mimarken, 86 ise diğer meslek gruplarına mensuptur. İkinci bölümde ise dört otele ait fotoğraflarla, otellerin nasıl algılandıklarının irdelendiği sorular bulunmaktadır. Biçimsel algının nesnel verilerle ifade edilebilmesi adına, Aydınlı (1986)'nın "Mekansal Değerlendirmede Algısal Yargılara Dayalı Bir Model" isimli doktora çalışmasındaki biçimleri tanımlamak için oluşturduğu sıfat çiftlerinden faydalanılmıştır. Bu zıt sıfat çiftleri beş dereceli değerlendirme skalaları ile katılımcılara puanlatılmış ve her otel binasının aldığı bu puanlara göre bir algı profili oluşturulmuştur. Alan çalışması kapsamında yapılan bu anketle cevap aranan sorular ve izlenen yöntemler şöyledir:

1. Konya kentinde bulunan bu dört otel bina biçimlerinin görsel olarak nasıl algılandıkları sorusuna, anket sonuçlarının ortaya koyduğu algı profillerinin irdelenmesi ile cevap aranmıştır.

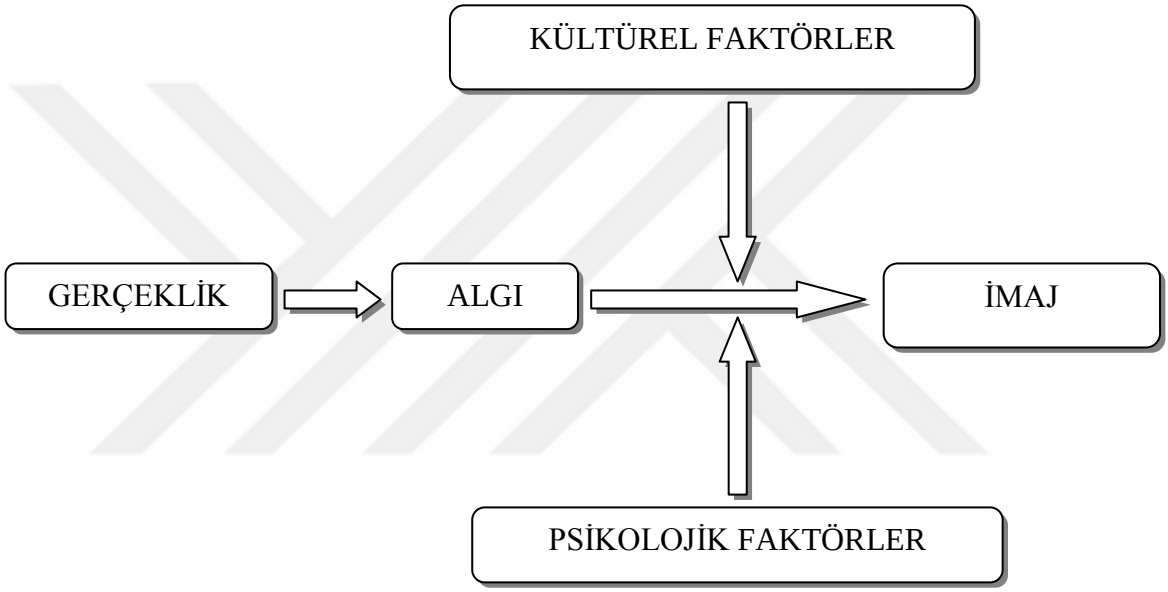
2. Seçilen bina biçimlerinin katılımcılar tarafından algılanmalarındaki farklılıkların biçimsel kompozisyonlarındaki hangi parametrelerden kaynaklanmış olabileceği sorusuna, bu alanda daha önce ortaya koyulan kuramsal yaklaşımlar ışığında cevap aranmıştır. Böylelikle bu yaklaşımlar Konya ölçeğinde tekrar sınanmıştır.

3. Yine algı profilleri üzerinden ortaya çıkan algılanma farklılıklarının katılımcılar arasındaki, mimar-mimar olmayan, kadın-erkek gibi demografik alt gruplardan kaynaklı olup olmadığı sorusunun istatistiksel olarak değerlendirilmesi için, veri dağılımlarının uygunluk durumuna göre iki ve ikiden fazla grubun ortalamalarının karşılaştırılmasında kullanılan (Eymen, 2007) mann-whitney u testi kullanılmıştır.

2. ALGILAMA KAVRAMI

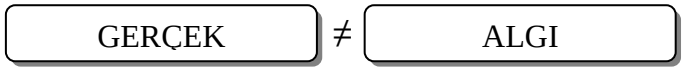
2.1. Algılama

İnsan içinde bulunduğu fiziksel çevreden duyuları yolu ile haberdar olmaktadır. Bu duyuların çeşitli filtrelerden geçerek, zihinde fiziksel çevreye dair anlamı oluşturma sürecine algılama denilmektedir. Duyum ile algı sıklıkla birbirine karıştırılan kavramlardır. Duyum bir uyarıcıdan duyu organları ile aldığımız sinyallerken, algı bu sinyallerin kişilik özelliklerimiz, geçmiş deneyimlerimiz ve sosyokültürel durumumuz gibi filtrelerden geçerek öznel bir yoruma dönüşmesidir (Şekil 2.1.).

Şekil 2.1. Algı ve imaj oluşumu.

Kişisel ve zamanla değişebilir filtrelerden dolayı; gerçek her zaman algıya eşit değildir (Şekil 2.2.). Bu eşitsizlik, dünyayı öznel yorumları ile yeniden üreten sanatçılar ve mimarlar için değerlendirilebilir bir aralık yaratmaktadır. Sürrealist ressam René Magritte'nin, bireyler ve toplumlar arasındaki bildirişimi inceleyen göstergebilimi alanında ikon haline gelmiş 1929 yapımı "La trahison des images" (İmgelerin İhaneti) resmi buna örnek olarak gösterilebilir (Şekil 2.3.).

Şekil 2.2. Gerçek ve algı arasındaki bağlantı

Şekil 2.3. İmgelerin İhaneti resmi, René Magritte

Sanatçılar ve mimarlar, eserleri üzerinden topluma fikirlerini iletmektedirler. Mimarlar, sundukları eserlerin yararsal anlamlarının yanında, eserlerinin algılanma mekanizmalarını da dikkate aldıklarında, topluma istedikleri fikirleri daha sağlıklı yansıtmanın yollarını bulabileceklerdir.

Literatürde çeşitli algı tanımları şöyledir:

Algılama, birleşik bir deneyimdir, duyum olmazsa algı da olmaz. Duyum, çevremizdeki ışık, ses, tat, doku gibi uyarıların göz, kulak, burun, dil vs. gibi duyu organlarını uyarması durumuna denir. İnsanda görme, işitme, tatma, koklama, dokunma, organ duyumları vardır. Algı, duyumların çeşitli biçimlerde örgütlenip anlam kazanması, yorumlanmasıdır (Üstündağ, 2009a).

Bir olayı ya da bir nesnenin varlığını duyum yolu ile yalın bir biçimde bilinçaltına almak, duyumları yorumlamak, onları anlamlı hale getirmektir (Morgan, 1986).

Organizmanın o anki yaşantısı sırasında çevreden gelen uyarıcı etkilerin duyu organları yardımıyla hissedilmesi ve kavranmasına (beyin tarafından örgütlenip yorumlanmasına) ilişkin zihinsel bir olgudur (Morgan, 1986).

Çevresel uyarıcı, algılama, tanıma, çevreye uyum birbirlerini etkileyen olgular olduğundan, algılama, nesnel gerçekliğin insan bilincindeki yansıması olarak da tanımlanabilmektedir (Aksoy, 1977).

Algılama, duyu organları yoluyla beyne iletilen uyarımların duyumlar haline dönüşüp çeşitli bakımdan örgütlenip, anlam kazanmasıdır (Ataç, 2006).

Algı, duyu organlarımızdan beynimize ulaşan verilerin örgütlenmesi, yorumlanması, anlamlandırılması sürecine verilen addır (Cüceloğlu, 1991).

Algılama, çevreden gelen uyarıcı etkilerin duyu organları yardımıyla hissedilmesi ve kavranmasına ilişkin zihinsel bir olgudur (Aydınlı, 1986).

Algılamada algılayıcının durumu önemlidir. Bir olgunun doğru bir nesnel görüntüsü yoktur, sadece sonsuz sayıda öznel izlenimleri vardır (Rasmussen, 1994a). Örneğin, bir resmin insanda bıraktığı izlenim, insanın eğitimine, düşünce ve yaşam tarzına, içinde bulunduğu ortama bağlıdır. Ruh haline göre değişim göstererek farklı zamanlarda farklı izlenimler yaratabilir (Aytem, 2005).

2.2. Algıyı Etkileyen Faktörler

Dış dünyadan gelen pek çok sinyal varıdır. Algılayıcı, bu uyaranların hepsini işleyebilecek kapasitede olmadığı için bunların içerisinden kendi ihtiyaç ve çıkarları doğrultusunda olanları seçer.

İnsan, çevreden amaçlarına uygun enformasyonları alır. Çevre her zaman algılayabileceğimizden daha fazla enformasyon yaymaktadır. İnsanın algı kapasitesi, bu enformasyonların hepsini algılamaya yetmemektedir. Bunların seçimi ve algılanması, gözlemcinin nitelik ve amaçları ile ilgilidir (Erkman, 1977).

Algıyı etkileyen iki tür faktör vardır. Bunlar; iç etmenler ve dış etmenler olarak ikiye ayrılır.

2.2.1. İç etmenler

İç etmenler, algılayıcının geçmiş deneyimleri, amaçları, ilgileri, inançları, kişilik sistemleri gibi fizyolojik ve psikolojik temellidir. Kişinin yaşadığı dönem, sosyal çevre ve dönemin hakim kültürü algılamayı etkilemektedir.

Bunlardan bazı örnekler:

- Duygular algıları etkilemektedir; insan sevdiği birinin iyi yönlerini gözünde onu büyüterek algılamaktadır.
- Gereksinmeler algıları etkilemektedir; karnı aç olan insan yemekleri daha lezzetli algılamaktadır.
- Zihni tutumlar algıları etkilemektedir; insan benimsediği düşüncelere uygun şeyleri kolayca algılamakta, uymayan şeyleri görmezden gelmektedir.
- İnsan neyi algılamaya hazır ise onu algılamaktadır; kişiye, suçlu olduğu söylenen birinin fotoğrafı gösterildiğinde, kişi onu suçlu olarak algılar.

- Korku, öfke, kaygı gibi durumlar da algıları etkilemektedir ve psikolojik illüzyonlara yol açabilmektedir.
- Hipnoz ve telkin algıyı etkilemektedir; belirsiz şekiller telkinin doğrultusunda değerlendirilip yorumlanabilir (Üstündağ, 2009a).

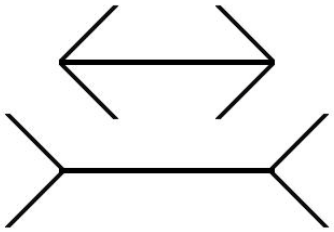
2.2.2. Dış etmenler

Dış etmenler algılayıcı ile ilgili olmayıp, algılanan şey ile algılanan şeyin içinde bulunduğu ortamla ilgili etmenlerdir. Bir nesnenin ya da durumun algılanışını, içinde bulunulan ortamdaki başka uyarıcıları etkilemektedir. Bu yüzden nesneler çoğu zaman olduklarından ayrı biçimde algılanmaktadırlar. Nesne üzerinde, nesnenin içinde bulunduğu zamanın ve mekanın etkileri olmaktadır. Bu nedenle her olayın algılanışında kendisinden önce gelen ya da birbirine yakın olan her şey birbirini etkilemektedir. Dışımızda olan bir nesnenin yanlış olarak algılanmasına illüzyon denir. İllüzyonlar ya fiziksel ya da psikolojik nedenlere bağlı olarak meydana gelmektedirler. Örneğin; suya batırılan bir değneğin kırık görünmesi fiziksel illüzyondur (Şekil 2.4.). Alacakaranlıkta bir su borusunu yılan sanmak ise psikolojik illüzyondur (Gombrich, 1992).

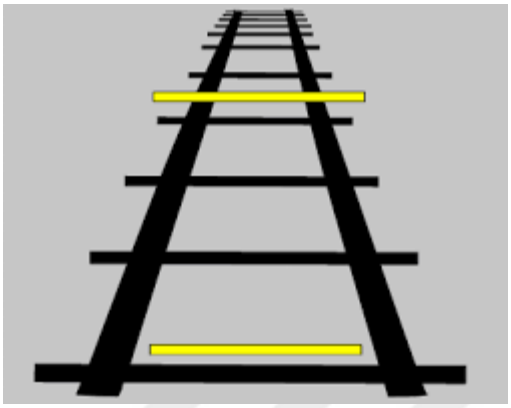
Şekil 2.4. Bardağın içindeki pipetin kırık algılanması

Fiziksel illüzyona diğer bir örnek ise; Müller-Lyer yanılsaması. Eşit uzunluktaki iki çizgi, uçlarına gelen farklı açılardaki oklar yüzünden biri kısa, biri uzun algılanır (Şekil 2.5.).

Şekil 2.5. Müller-Lyer yanılsaması

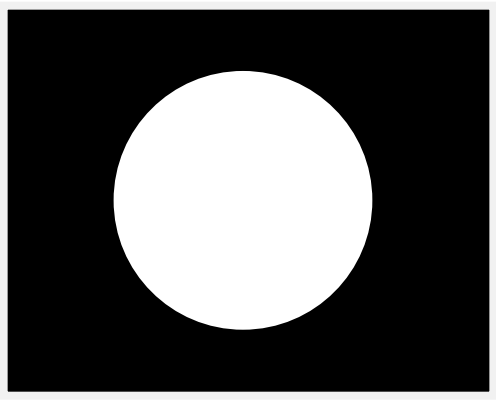
Başka bir fiziksel illüzyon örneği, ponza illüzyonu. Eşit uzunlukta ve paralel sarı çizgiler, gittikçe daralan iki doğru arasında olduğu için uzakta olan sarı çizgi daha uzun, yakında olan sarı çizgi ise daha kısa algılanmaktadır (Şekil 2.6.).

Şekil 2.6. Ponza illüzyonu

Bunlarla birlikte algıyı etkileyen dış etmenlerden bazıları şöyledir:

- Uyarıcının şiddeti: Uyarıcı şiddeti algıyı etkileyen en temel dış etmenlerden biridir. Etrafımızda pek çok uyarıcı vardır ancak bunların belli şiddetin üzerindekiler algılanabilmektedir. Uyarıcı şiddeti arttıkça algılama şiddeti de artmaktadır.
- Aşırı zıtlık (Karşıtlık): Aşırı zıtlık algılamayı harekete geçirecek bir ortam sağlamaktadır (Şekil 2.7.).

Şekil 2.7. Algılamada aşırı zıtlık örneği

- Hareketlilik:Durağan bir çevrede oluşan hareket algıyı üzerine toplamaktadır.
- Süreklilik: Belli bir süre devam eden uyarıcı algıyı harekete geçirmektedir.

- Tekrar (Yinelenme): Bir anlam oluşturacak şekilde tekrar eden uyarıcı algılamayı etkilemektedir (Şekil 2.8.).

Şekil 2.8. Elektrokardiyogram (Kalp EKG'si.)

- Alışılmışın dışındaki uyarıcılar: bir ortamdaki alışılmış hareket, süreklilik ve şiddetin dışında ortaya çıkan uyarıcı algılamayı etkilemektedir.
- Tanışıklık: Uyarıcı ile geçmişte yaşanan tanışıklık algılamayı etkilemektedir. Örnek olarak; daha önce hoşumuza giden bir koku bir ortamda diğerlerinden daha hızlı ve keskin algılanmaktadır.

2.3 Algıda Değişmezlik

İnsan algısında nesnelerin algılanmasına ilişkin kuvvetli eğilimlerin yanı sıra büyük bir istikrar da vardır. Bir nesnenin çevresindeki uyaranlara, yapısındaki değişkenliklere rağmen algısal niteliğini koruması, aynı nesne olarak algılanmasına algısal değişmezlik denilmektedir. Algıda değişmezlik geçmiş deneyimlerimizde elde ettiğimiz standartlara bağlıdır.

- Şekil değişmezliği: Ne olduğunu bildiğimiz bir nesnenin şekli, ne taraftan bakarsak bakalım hep aynı kalır. Diğer bir deyişle; değişik açılardan bakılan aşina nesneler şekilleri bakımından değişmez olarak algılanır. Örneğin bir tabak tepeden bakılırken yuvarlak görünürken belirli bir açı ile bakıldığında da oval görünmek yerine yuvarlak algılanır. Bu değişmezde etkili olan aşinalık ve nesnenin neye benzemesi gerektiği konusundaki geçmişten gelen bilgimizdir. Bir nedenden nesneyi tanıyamayacak durumdaysak ya da o nesneye geçmişten gelen bir aşinalığımız yoksa şekil değişmezliği etkisi ortadan kalkar (Şekil 2.9.).

Şekil 2.9. Algıda şekil değişmezliği

- Büyüklük değişmezliği: Bizden uzaklaşan ya da bize yakınlaşan cisimlerin retina üzerine düşen imgesi uzaklaştıkça küçülmekte, yakınlaştıkça büyümektedir. Buna rağmen biz bu cisimleri aynı büyüklükte algılama eğilimindeyizdir. Bu durum kısmen şekil değişmezliğinde olduğu gibi geçmiş deneyimlerden gelen cisme karşı aşinalık etkisi ile, kısmen de uzaklık ipuçları ile oluşmaktadır. Uzaklık ipucunun kaybolduğu ve büyüklüğün göreceli olabildiği durumlarda uzaklık ipuçları da yoksa bu etki ortadan kalkmakta ve büyüklük hakkında fikre sahip olamamaktayızdır (Şekil 2.10).

Şekil 2.10. Algıda Büyüklük Değişmezliği

- Parlaklık değişmezliği: Aşina bir cismi parlaklığını ve rengini üzerine düşen ışıktan bağımsız olarak algılarız. Örneğin, beyaz bir gömlek gündüz de gecede beyaz olarak algılanır. Gün boyunca göze gelen ışık miktarı değişirken algılanan parlaklık çok zor değişir.

Lang (1987) algılamanın iki süreçten oluştuğundan bahsetmektedir. Bu süreçler; duyularımıza dayalı, duyumsal süreç ve bilgiye dayalı, zihinsel süreçlerdir. Duyumsal süreç; çevremizden gelen bilgileri duyularımız aracılığı ile yorumladığımız süreçken, zihinsel süreç bunun devamında duyularımız ile edindiğimiz bilgileri ancak yaşanmışlığa bağlı olarak kavramsallaştırdığımız ve bu yolla zihnimizde oluşturduğumuz süreçtir.

Bu bağlamda algı değişmezliği ve illüzyonlar üzerinde şu şekilde bir yorum yapılabilir; illüzyonlar esnasında duyumsal süreçler zihinsel süreçlerin önüne geçerken, algı değişmezlikleri durumlarında zihinsel süreçle duyumsal süreçlerin önüne geçmektedir. Çünkü beynimiz etrafımızda çevreyi en pratik, işe yarar ve tutarlı şekilde algılamak üzerine organize olmuştur.

2.4. Algılamayı Sağlayan Duyu Türleri

Algılama, algılanan çevreden gelen sinyallerin duyumsanıp zihinde anlamlanma sürecidir. Bu süreç içerisinde insanda doğuştan var olan çeşitli duyular farklı derecelerde algılama faaliyetine etkide bulunmaktadır.

İnsanın görme, işitme, tat, koku ve dokunma duyusu olarak bilinen 5 temel duyusu vardır. Son zamanlarda bunlara 5 tane daha eklenmiştir. Sonuç olarak Modern psikoloji, duyumları on sınıf içinde ele alır:

1) Görme duyumları,
2) İşitme duyumları,
3) Koku duyumları,
4) Tat duyumları,
5) Dokunma duyumları,
6) Isı duyumları,
7) Kasların hareket duyumları,
8) Denge duyumları,
9) Ağrı duyumları,
10) Canlılık (vital) duyumlarıdır.

Estetik tavır almada başta gelen duyumlar, görme ve işitme duyumlarıdır. Platon'un "Büyük Hippias" diyalogundan bu yana bütün estetik tavır almaların görme ve işitme duyumlarına dayandığı söylenmektedir. Bu iki duyum grubu, insanın düşünsel-bilgisel oluşumunda en çok payı aldıkları için, bunlara "intellektüel duyular" da denilmektedir (Tunalı, 1998).

2.4.1. Görsel algı

Çevremizi algılarken tüm duyularımızdan faydalanırız ancak en büyük pay görsel algınındır (Ataç, 2006; Göler, 2009). Bu çalışmada tüm algı türlerinin mimari eserlerin algılanmasına ilişkin etkileri kabul edilmiş ancak en önemli faktör olan görsel algının üzerine yoğunlaşılmıştır.

3. MİMARİDE BİÇİM VE BİÇİMİN GÖRSEL ALGISI

Fiziksel çevrenin kişisel değerlendirilmesi şeklinde yorumlanabilecek algılamada, iki faktör devreye girer. Bunlardan biri; uyarandan gelen nitelikler, diğeri ise gözlemcinin karakteri, kültürü, geçmiş deneyimleri nazarında takdiridir. Gözlemcinin durumu ve özellikleri daha çok psikolojinin alanına girmektedir. Bu çalışma kapsamında gözlemcinin niteliğine değinilse de amaç; mimari ürün olan nesnenin daha çok biçimsel niteliklerinden gelen görsel etkilerin gözlemci üzerinde ortaya çıkardığı sonuçları araştırılmaktır. Çevre içindeki "nesnelerden gelen bu görsel nitelikler" ise; "biçim", "renk" ve "doku" özelliklerine göre açıklanmaktadır (Yürekli, 1977). Mimari biçimin görsel etkilerini ortaya çıkartması planlanan bu bölümde, temel tasarı elemanları ve ilkeleri ve görsel psikoloji diye bilinen gestalt psikolojisi ilkeleri ele alınmıştır.

3.1. Biçim

Biçim, somut sanatlarda belli bir temanın plastik ya da grafik açıdan dile getirilişidir (Hasol, 1979). Bir başka deyimle herhangi bir varlığı sınırından biçim (biçmek) ve kesim (kesmek) yoluyla çevresinden ve başkaca her şeyden ayırarak belirtmektir (Hançerlioğlu, 1982).

Bir bina, mimari bütünün üç ana öğesi olarak kabul ettiğimiz "işlev", "teknik" ve "biçim" in birbirleriyle birtakım bağıntılar kurarak, estetik kazanmasıyla şekillenir ve mimari eser olarak ifade edilebilir. Biçim, genel anlamda, nesnelere ayırt edici özelliklerini veren maddi öğelerin kurgusu olarak tanımlarsak, mimari bir yapıtın biçimi, onun ayırt edilme özelliğini oluşturan maddi öğelerin kurgusudur diyebiliriz. Bir mimari eser fiziksel olarak üç ana kriterde incelenebilir bunlar renk doku ve biçimdir. Renk ve doku iki boyutlu algılanan niteliklerden, biçim üç boyutlu algılanan nitelik olduğu için algılamada renk ve dokuya göre daha etkin bir rolü bulunmaktadır (İzgi, 1999).

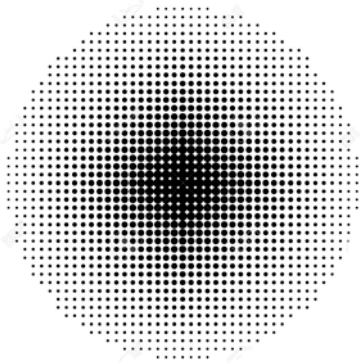
3.1.1. Biçimi oluşturan elemanlar

Nokta

Biçimi oluşturan elemanlardan biri olan nokta, tasarım elemanlarının en önde gelenlerinden bir tanesidir. Büyük, küçük, planlı, dağınık, koyu-açık ve başka

birçok etkinlikte kullanılabilir. Biçimi oluşturan bu temel eleman nedir, nasıldır diye düşündüğümüzde geometrik olarak iki çizginin kesişmesinden olduğunu görmekteyiz. Nokta dinamik bir sanat elemanı olup, büyüyebilir, çeşitlenebilir, kompozisyonu oluştururken yan yana gelişlerinde düz bir çizgiyi oluşturabilir. Objektif tanımı ile yer belirleyici bir işarettir (Atan, 2006).

Noktanın yüzey üzerinde sayıları arttıkça etkileri de değişmektedir. Tek başına durgunluğu ifade eden nokta çoğaltıldıkça giderek dinamizme, ritme ya da kargaşaya dönüşebilir. Noktalar yan yana geldiklerinde birbirleriyle etkileşir, bu bağıntı bazen çizgiselliğe bazen de lekeselliğe dönüşebilir. Noktanın yanına ikinci bir nokta geldiğinde kompozisyon ilkeleri başlar. Resimsel anlatımda nokta; denge, hareketi durdurma (nokta koyma) vs. olarak kullanılır. Belli büyüklük ve küçüklükte noktalar, renk unsuru ile birlikte matematiksel sistemlerde düzenlenerek kullanıldığında optik bir takım anlatımlara olanak sağlar (Erdal, 2006a) (Şekil 3.1).

Şekil 3.1. Nokta kompozisyonu

- Nokta göze gelen en küçük görsel bir enerjidir.
- Nokta bir başlangıç ifade eder.
- Nokta uzayda bir pozisyon belirler.
- Nokta şekilsiz ve biçimsiz olmasına rağmen bir yere konumlandığında ürettiği görsel enerji ile varlığını belli eder ve kendi dışında kalan öğeleri organize ederek bu alanı hükmeder.
- Noktanın bir boyutu yoktur.
- Nokta tek başına durağan yönsüz ve merkezidir. Ancak diğer noktalarla birlikte kompozisyon oluşturduğunda dinamik bir hale geçebilir.

Beyaz (aydınlık-ışıklı) ya da siyah (karanlık-ışıksız) bir sınırlandırılmış yüzeyde, tek bir nokta bile, hemen enerjisel bir titreşim yaratarak, yüzeyin tarafsızlığını, nötr

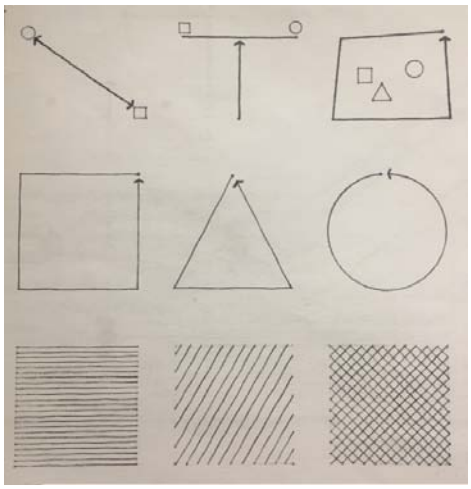
pozunu bozar, bakan göze mesajlar iletir. Yüzey, artık düz-beyaz(ya da siyah) bir alan olmaktan çıkmıştır. İzleyicinin bilgi birikimine göre , izleyicide oluşan "enformasyon", çeşitli çağrışımlar yapar (Ataç, 2006). Işık gölge yansıması dışında, psikolojik anlamları da taşıyan bir öğedir. Kalın, iri, sık noktalar, ağırlığı, dinginliği, doluluğu, zemin-yer ifadesini içerir. İnce naif noktalar, temizliği, hareketi, dinamizmi, uçmayı, açıklığı ifadelendirir (Atalayer, 1994).

Çizgi

Geometrik ifade ile çizgi; noktaların, bir ve ya değişik yönlerde, sınırlı ya da sınırsız olarak art arda dizilmesinden oluşan şekildir. Çizgi kavramsal olarak iki boyutlu kabul ediliyorsa da uzayda hiçbir şey iki boyutlu olamaz. Buradan çizginin aslında insan zihninde oluşan bir anlam olduğu ortaya çıkmaktadır. Boy oranı en oranına göre önemli ölçüde büyük olan şeyler insanda çizgi etkisi yaratır. Görsel tasarımda izleyicide çizgi etkisi yapan her şey çizgidir diyebiliriz. Başka bir deyişle, çizgi, en-boy zıtlığı çok fazla olan yüzeysel yapıların simgesel şeklidir (Atalayer, 1994).

Örneğin; biçim ve formların dış sınırları(hatları), ışık-gölgenin, renklerin ayırım yerleri, büyük alanların çok ensiz yüzeyleri, uzunluğundan başka boyutu algılanmayan kaynaklar çizgi olarak görünür (Atalayer, 1994).

- Çizgi şu görevleri yapar (Şekil3.2.):
- Diğer görsel elemanları birleştirme, bağlama, destekleme çevreleme ya da kesiştirme.
- Düzlemin kenarlarını tanımlama ve onlara şekil verme.
- Düzlemin yüzeylerini belirginleştirme (Ching ve Lökçe, 2002).

Şekil 3.2. Çizginin görevleri(Ataç, 2006; Ching ve Lökçe, 2011)

Algılama düzeyini uyaracak miktarda tekrar eden cisimler de çizgi olarak algılanmaktadır (Şekil 3.3).

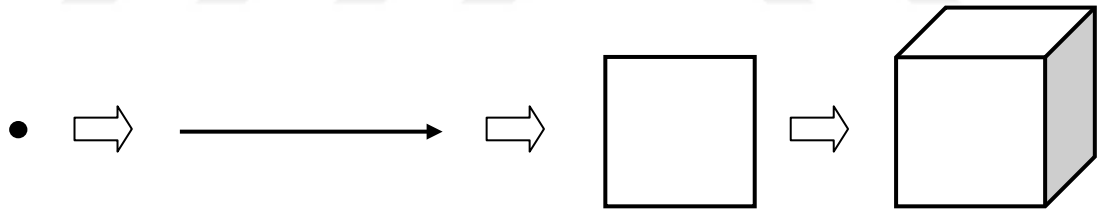
****

Şekil 3.3. Noktaların dizilimi ile oluşan çizgi etkisi

Çizgideki yönelim ya da doğrultusu, onun görsel yapıdaki rolünü etkiler. Dikey bir çizgi yer çekimi güçleri ile dengeli bir durumu ya da insanın durumunu ifade eder. Yatay çizgi durağanlığı, yer düzlemini, ufku ya da dinlenmekte olan bir vücudu tasvir eder. Düşüşe geçen bir dikey çizgi ya da yükselmekte olan yatay bir çizgi olarak görülebilir. Her halükarda kendi dengelenmemiş durumda dinamik ve görsel olarak aktiftir (Ching ve Lökçe, 2002).

Çizgi, bir noktanın hareket durumu olarak tarif edilebildiği gibi, uzunluk ve genişlik olan şekil olarak da tanımlanabilir ve ayrıca formlar arasında devamlılık olarak da belirtilebilir. Çizgi, biçim ve planların kenarlarını tanımlar ve plan yüzeyin etkisini açık seçik belli eder (Gürer, 1992).

Çizgi, bir planın konturlarını veya bir hacmin sınırlarını çizerek "BİÇİM"i meydana getirir (Şekil 3.4.) (Gürer, 1992).

Şekil 3.4. Noktadan biçime geçiş

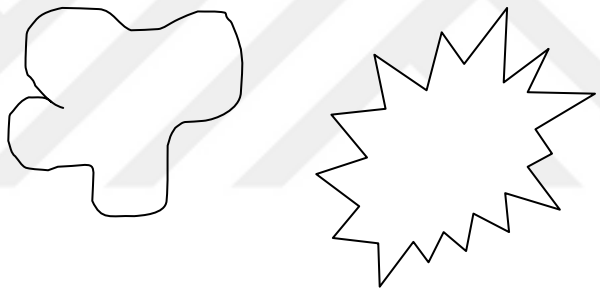
Çizgiler, görsel algı yoluyla, insanda ister tek ister grup olarak tasarlanmış bulunsun, bir takım duygulanmalara yol açarlar. Düz ince, naif çizgiler; "sadelik, rahatlık, sükunet" etkisi yaratırlar. Yuvarlak, eğri çizgiler; "yumuşaklık, hoş ve ritim bir hareketi okşamayı" ifade ederler. Kırık, kalın-kesin, kararlı çizgiler; "sertliği, dinamizmi, güveni" ifade ederler (Atalayer, 1994).

Doğada üzerinde bulunduğumuz zemin ve gözümüzün gördüğü geniş ufuk çizgisi yataydır. İnsan bu yataylık içerisinde canlılık belirtisi göstererek yukarıya doğru bir tezat oluşturmuştur. Algımız canlılıktan aldığı bu alegoriden yola çıkarak yatay çizgileri sakin huzurlu dinlendirici bulurken dik çizgileri dinamik, akışkan bulur. Yine

doğada sakin ve huzurlu bir havada her şey dik ve ya yatay çizgilerden oluşur ama fırtınalı, rüzgarlı bir havada eğriler spiraller vardır. Bu yüzden spiraller eğri çizgiler devinim hissi yaratır.

Çevreyi algılarken kendi varoluşumuzdan yola çıkarak, onu kendi perspektifimizden anlamlandırırız. Etrafımızdaki şekilleri ve biçimleri birer insan ya da canlıya benzer şekilde algılama eğilimindeyizdir. Heinrich Wölfflin (2016) bu konu da şöyle demektedir; "*Biçimler gözümüzde anlam kazanıyorsa, bunun tek nedeni, onları duygulara sahip bir ruhun dışavurumu olarak görmemizdir.*" İster küçük bir cisim olsun, ister büyük bir bina, ona baktığımızda genellikle bilinçaltımızdan ona bir ön bir arka belirleriz. Az da olsa çağrışım yapabilecek bir kompozisyon varsa kolları ayakları kafası varmış gibi algılarız.

Alain De Botton (2009) bu hipotezi bir adım daha ileriye taşıyarak, algılanan biçimlerin özelliklerinin davranışların temsilleri olduğunu söylemektedir. "Güzel" diye nitelendirdiğimiz şeyler sevdiğimiz insanların özelliklerini taşır (Şekil 3.5.).

Şekil 3.5. Çizgi türleri

Eğrisel hatlı, yumuşak çizgiler; sakin uyumlu uzlaşmacı bir insan davranışı hissettirirken, kırıklı ve keskin çizgiler sert agresif uyumsuz bir davranışı hissettirir (şekil 3.5.).

Yapılan araştırmalar sonucu çizgilerin algılanması ile ilgili oluşturulmuş çeşitli genellemeler şunlardır;

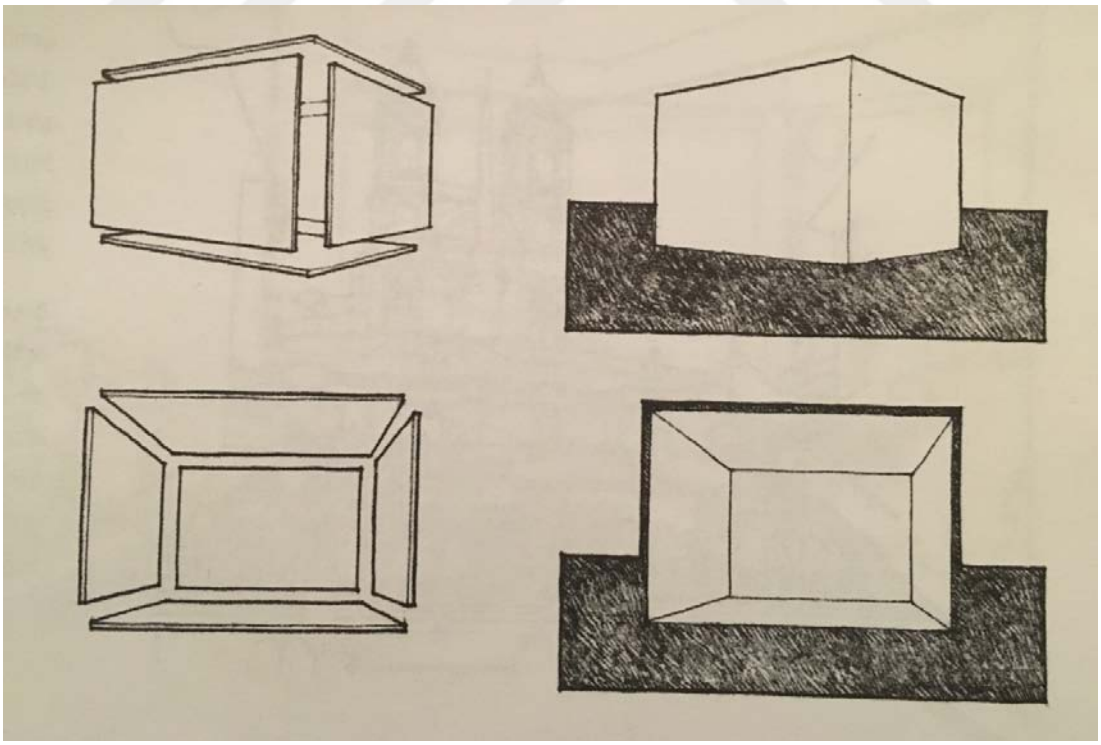
- Yatay çizgi: Devamlılık, rasyonellik, durağanlık
- Düşey Çizgi: Sonsuzluk
- Düz Hat: Rijitlik, kuvvet
- Eğri Hatlar: Esneklik, yumuşaklık, tereddüt
- Spiral: Dünyasal sorunlardan kopma

- Küp: Bütünlük, eşitlik
- Daire: Üstünlük, sonsuz denge
- Elips: Hareket gibi duyguları uyandırdığı varsayılmaktadır.

Mimarlar yaptıkları binalarda, binaların çevrede işgal edeceği mesajı saptadıktan sonra çeşitli duyguları harekete geçirmek için bu mesajları kullanabilirler. Örneğin; bir anaokulunun sempatik ve sıcakkanlı olması beklenirken, bir adliye binası daha otoriter, ve tutarlı olması beklenebilir. Bu türden bir hassasiyet mimarlık faaliyeti ile toplum arasında bağları güçlendirir ve karşılıklı faydayı artırır.

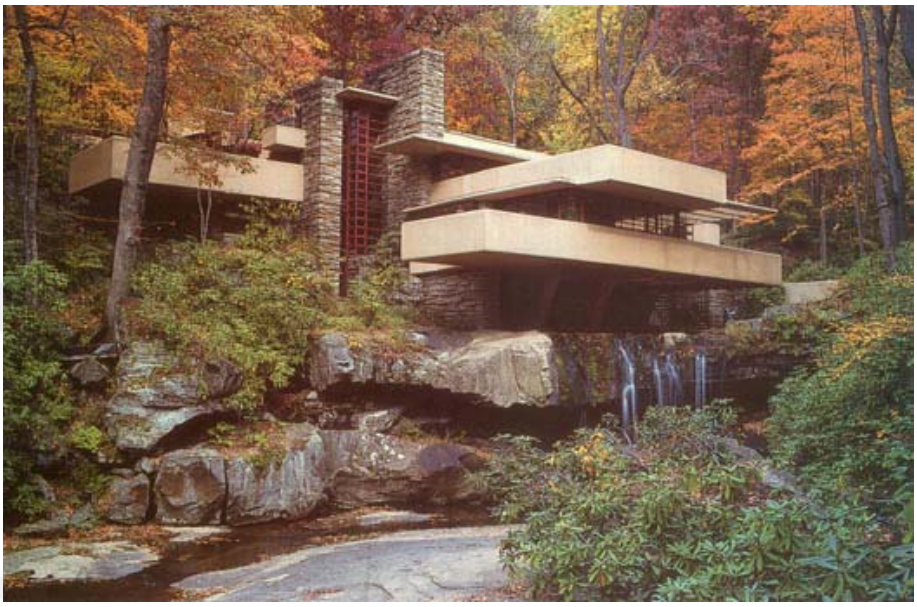
Düzlem

Düzlemler, bir çizginin kendi yönünden farklı bir yönde kesintisiz hareketi sonucu ortaya çıkan iki boyutlu öğelerdir. Düzlemler çizgi ve noktadan aldığı tek boyutu iki boyuta taşır ve diğer düzlemlerle çeşitli kompozisyonlarda birleşerek üç boyutlu biçimleri oluşturur (Şekil 3.6.). Düzlem ile birlikte tasarım elemanlarının, renk doku gibi çeşitli nitelikleri de devreye girmeye başlar.

Şekil 3.6. Biçim mekan ve düzen (Ching ve Lökçe, 2011)

Dış duvar düzlemleri denetlenebilir bir iç çevre yaratmak için bir mekân parçasını çevreden yalıtırlar. Bu düzlemlerin inşası binanın iç mekânları için hem mahremiyet hem de iklimsel unsurlardan koruma sağlar. Öte yandan bu düzlemler üzerindeki açıklıklar dış çevreyle bağlantıyı yeniden kurar. Dış duvar düzlemleri iç mekânı çevreledikçe, dış mekânı da kendiliğinden şekillendirerek binanın genel biçimini ve kütlesini tarif ederler (Şekil 3.7. ve 3.8.) (Ching ve Lökçe, 2002).

Şekil 3.7. Şelale evi, ABD (Frank Lloyd Wright)

Şekil 3.8. Schröder evi, Hollanda (Gerrit Rietveld)

Bir tasarım elemanı olarak dış duvar düzlemi binanın önyüzü ya da esas cephesi olarak ele alınabilir. Böyle bina cepheleri, kentsel koşullarda caddeler, pazar yerleri ve meydanlar gibi kamusal mekânları tanımlayan duvarlar olarak iş görür (Şekil 3.9.) (Ching ve Lökçe, 2002).

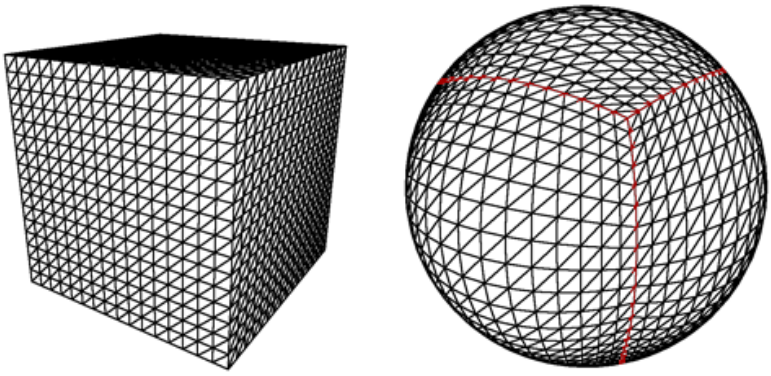
Şekil 3.9. Plaza Mayor Meydanı, İspanya (Juan de Herrera)

Hacim

Kendi doğrultusu dışında bir yöne doğru uzatılan bir düzlem, hacim haline gelir. Biçim, hacmin başlıca tanımlayıcı karakteristiğidir. Biçim, hacmin sınırlarını tanımlayan düzlemlerin karşılıklı ilişkileri ve şekilleri tarafından belirlenir (Ching ve Lökçe, 2002).

Kavramsal olarak nokta ve çizgi tek boyutlu, düzlem iki boyutlu kabul edilirken; hacim artık üç boyutlu bir tasarım elemanıdır. Düzlem gibi hacim de renk ve dokusal nitelikler barındırır. Tek başına üç boyutlu plastik ekti yapabilecek temel elemandır.

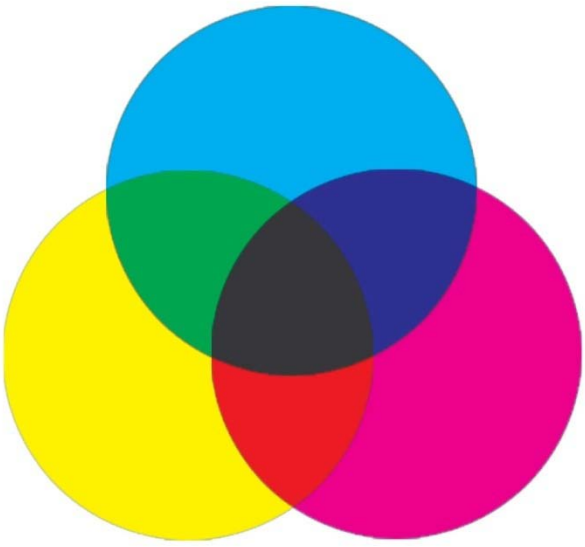
Hacimler bir kaç yüzeyin farklı kompozisyonla bir araya gelerek oluşabileceği gibi tek bir düzlemden de oluşabilir (Şekil 3.10.).

Şekil 3.10. Hacim örnekleri; küp ve küre

Renk

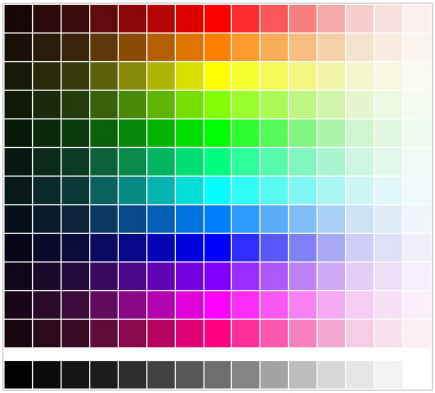
Doğan Hasol (1979) tanımıyla; Işığın eşya üzerine çarpmasıyla yansıyan ışınların niteliğine göre gözde oluşan duyumlardan her biridir. Renkler çeşitli dalga boylarındadır. Işık ise beyaz renk olup, içerisinde her dalga boyu rengi barındırmaktadır. Cisimler üzerlerine gelen ışıklardan kendilerini nötrleyen renkleri emerken, kendi renklerini geri yansıtırlar. Böylece cisimlerin hangi renkte olduklarını algılarız. Renklerin hepsi sarı, kırmızı, mavi şeklinde olan üç ana rengin çeşitli miktarlarda karışımlarından meydana gelir (Şekil 3.11.).

Şekil 3.11. Sarı mavi kırmızı ana renkleri

Mimari tasarımda birçok estetik amaca hizmet eden renk; bir binanın karakterini vurgulamak, biçim ve malzemesine dikkat çekmek ve istenilen bölümlerini daha da belirginleştirmek gibi işlevler üstlenebilir (Faulkner, 1972).

Her rengin siyah ile beyaz arasında pek çok tonu vardır. Renkler beyaza doğru yakınlaştıkça parlaklaşır siyaha doğru yakınlaştıkça koyulaşır (Şekil 3.12).

Şekil 3.12. Renk tonları

Açık ve koyu renkler farklı miktarlarda yer kaplar. Açık renkler, özellikle beyaz, dağılmış gibi görünür. Büyük bir binanın çatısı gibi açık renkli herhangi bir kütle, koyu renkte aynı çatıdan daha büyük görünecektir. Bu efekt, daha koyu boyayarak büyük kütleleri veya büyük nesneleri küçültmek için kullanılabilir. Büyük binalar için çatıların duvarlardan daha koyu olması ve kapı-pencere gibi öğeleri vurgulamak için güçlü ve parlak renklerin kullanılması bu binaların rahatsız edici büyüklüklerini tolere edici etkiler yaratır (Şekil 3.13.).

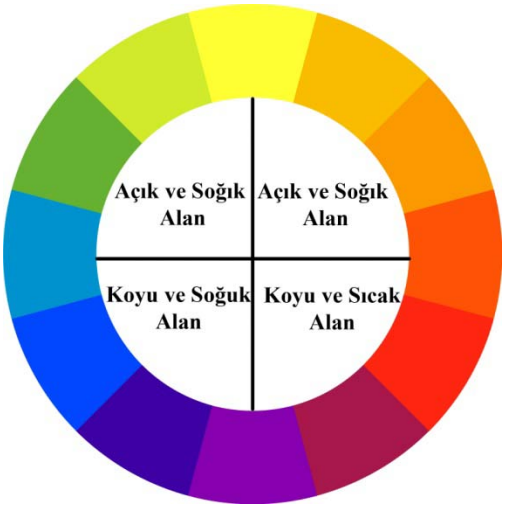

a. b.

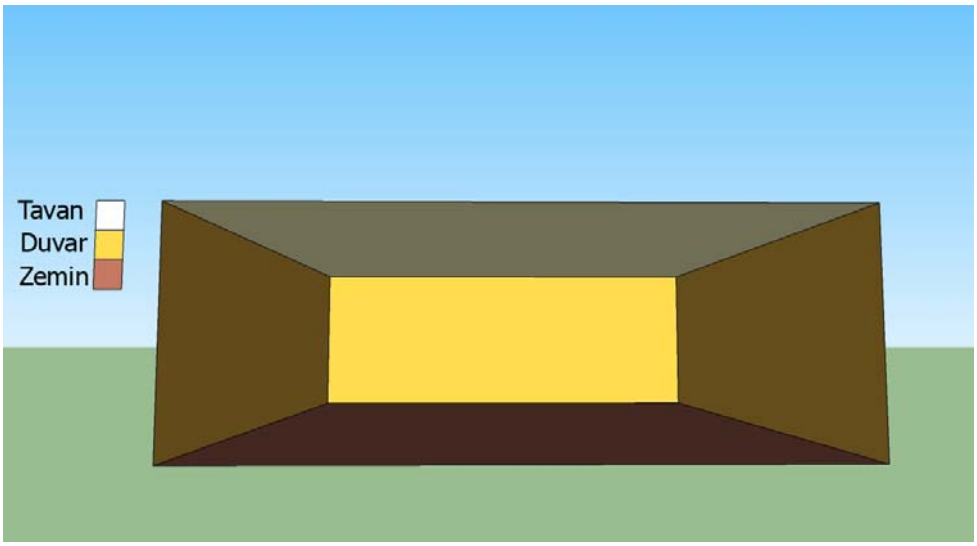
Şekil 3.13. a)Safranbolu kent silüeti b)Safranbolu evi

Renklerden sarıya yakın olanlar sıcak, maviye yakın olanlar soğuk renkler diye tanımlanırlar. Sıcak renkler enerjik dinamik dikkat çekici iken, soğuk renkler dinginlik veren daha durağan bir etkisi vardır. Yine sıcak renkler, insana yaklaşıyormuş hissi verirken, soğuk renkler uzaklaşıyormuş hissi uyandırır (Şekil 3.14.).

Şekil 3.14. Renk çemberi

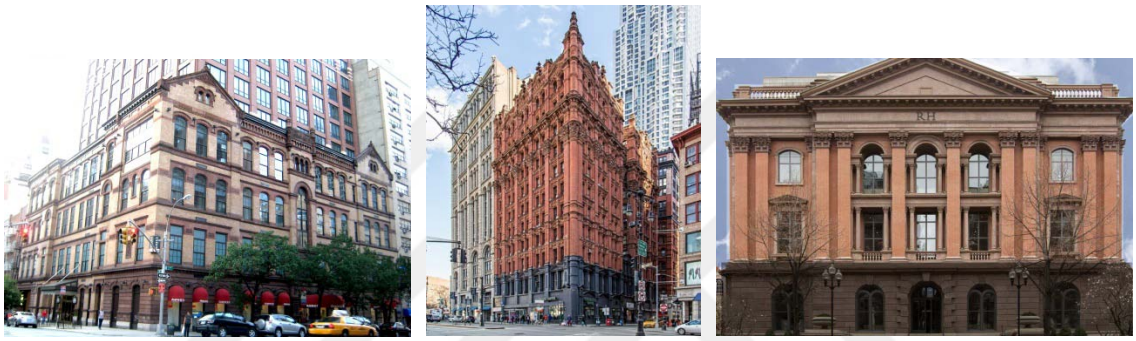
Rasmussen (1994b) mimaride renk seçimi konusunda şunları söylemiştir; döşeme; toprak gibi bir yerçekimi etkisi yaratmalıdır. Bu yüzden yeryüzü gibi gri ya da kahverengi tonlarına sahip olmalıdır. Buna yanında duvarlar, çiçek açmış çalılar, ağaçlar ve toprağın üstünde yükselen diğer her şey gibi, daha açık renkli olmalıdır. Son olarak da tavan, tepedeki gökyüzüne benzer şekilde, açık ve hafif olmalı, beyaz, pembe ya da mavi tonlarına boyanmalıdır (Şekil 3.15.). Mavi renkli bir döşemenin üzerinde yürümek insana güvensizlik hissi yaşatabilir. Koyu renge boyanmış bir tavansa ağır bir yük gibi insanı adeta ezer.

Şekil 3.15. İç mekan renk seçimi

Bu yaklaşım çok katlı bina cephelerinde de doğru sonuçlar doğurabilir. Binaların zemin ve alt katlarının koyu renklerde boyanırken, üst katlarının açık renklere doğru

boyanması, binaların gözlemciler tarafından güvenli ve yere sağlam basıyor şeklinde algılanmasını sağlayacaktır. Çünkü koyu renkler daha ağır, açık renkler ise daha hafif algılanır. Ağır olanın aşağıda, hafif olanın yukarda olduğu bu türden bir kompozisyon daha tabii algılanacağı için doğal bir görüntü verir (Şekil 3.16.). Bu sayede güven hissi uyandırır ve insanları rahatsız etmez. Aksi yönde oluşturalacak bilinçli bir kompozisyon ise şaşırtıcı ve dikkat çekici olabilir. Bazı binaların güven vermesini isterken bazılarının da şaşırtmasını isteyebiliriz. Burada önemli olan hangi sonucun olduğu değil, tasarımcının mimari eser-algılayıcı arasındaki dili çözümleyip, sonuçlara bilinçli olarak ulaşması gerekliliğidir.

a) b) c)

Şekil 3.16. a)İş merkezi, New York b)Otel binası, New York c)Banka binası, Londra

3.2. Mimari Biçimlerin Algılanması

3.2.1. Fiziksel Çevre ve İnsan Algısı Arasındaki İlişkileri İnceleyen Çalışmalar

Fiziksel çevre ve insan algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi alanında yapılan çalışmaların tarihçesini kavrayabilmek için ilk olarak, çevresel psikolojinin gelişim sürecine bakılması gerekmektedir.

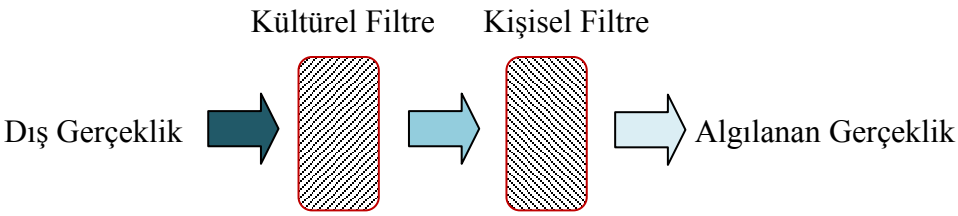
Ittelson (1960) çevresel psikolojinin nasıl başladığını anlatırken,1958-59 yıllarında üç yazarın bir akıl hastanesindeki koğuş tasarımının hastaların davranışları üzerindeki etkilerini araştırdıklarından söz eder. Bunu izleyen benzeri araştırmalar soruların doğmasına neden olmuştur ve birçok araştırma çevresini de yanıt arama girişimlerinde bulunmaya itmiştir. Çevresel koşulların estetik yapısının insanlar üzerindeki etkinliği, 1956 yılında Maslow ve Mintz (1956) tarafından da incelenmiştir. Denekler üç ayrı nitelikte biri, düzensiz ve kirli; diğeri akademik bir büro; üçüncüsü ise tablo ve heykelleriyle, iyi döşenmiş odalara alınarak, insan yüzlerine ilişkin fotoğrafları değerlendirmeleri istenmiştir. Estetik olarak haz veren mekanda en yüksek değerlerin

saptandığı bu çalışmada çevresel çekiciliğin değer yargıları üzerindeki etkinliği vurgulanmaktadır (Ertürk, 1984).

1960 öncesi psikologların, sosyologların yürüttüğü bu çalışmalara daha sonra diğer bilim dalları da eşlik etmiştir. Çevresel psikoloji, 1960'lı yıllardan sonra mimarlar ve plancıların da katılmalarıyla giderek gelişmiştir. O yıllardan günümüze Amerika'da Environment and Behavior, İngiltere'de Architectural Psychology Newsletter ve Man-environment systems, çevre psikolojisi üzerine yayın yapan dergilerdir.

İnsan çevre ilişkisinde algılama ile ilgili kuramların en önemlilerinden biri, öncüsü Gibson (1966) olan bilgiye dayalı algılama kuramıdır. Gibson, psikofizik araştırma yöntemi ile dünyanın maddesel ya da mekansal İzlenimlerinin incelenebileceğini ileri sürer. Bu yöntem, gözlemcinin karşısındaki fiziksel uyarıcıların bir özelliğini soyutlamak ve sistematik olarak değiştirmek olacaktır. Böylece algılar daha az, daha fazla dizisi içinde değerlendirilecektir. Bu girişim, algılama araştırmalarına psikofiziksel bir yaklaşım olarak adlandırılabilir (Ertürk, 1984).

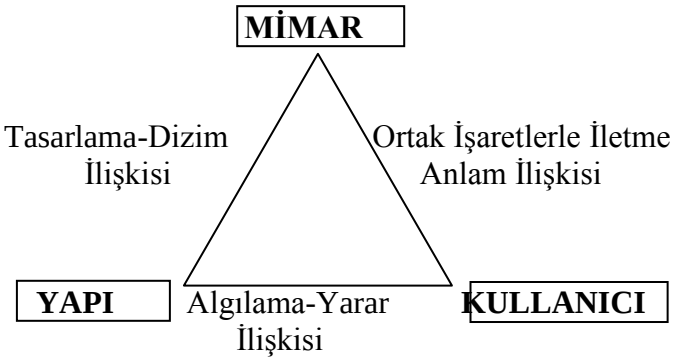
Çevresel psikolojinin ilk ortaya çıktığı yıllarındaki bir diğer önemli isim olan Rapoport (1977), bireylerin çevreyi edilgen algılamak yerine etkin ve seçici şekilde algıladıklarını iddia etmiştir. Bu günümüzde de devam eden algıda seçicilik kavramının fikirsel temelidir. Ayrıca Rapoport algılanan ile gerçeklik arasındaki farkların, kültürüler ve kişisel bir takım filtrelerden meydana geldiğini vurgulamıştır (Şekil 3.17).

Şekil 3.17. Rapoport (1977)'un filtre modelinden faydalanarak tekrar düzenlenmiştir

Aksoy (1977) mimar ile yapı arasındaki iletişimin aslında mimar ile kullanıcı arasında yapı aracılığıyla gerçekleşen bir iletişim olduğunu vurgulayarak, mimarın tasarım sırasında biçimlendirme kararları verirken işaretleri anlam ve yarar niteliklerinden genellikle soyutlayarak yalnız dizimine ilişkin fonksiyonlarıyla ele aldığını belirtmektedir. Mimari iletişim sürecini bir üçgenin tepeleri ilişkisi içinde gösteren Aksoy, mimar ile yapı arasında bir tasarım ve gerçekleştirme faaliyetinin varlığıyla birlikte bir dizim ilişkisinin olduğuna; mimar ile kullanıcı arasında ortak

işaretlerin iletilmesiyle bir anlam ilişkisinin varlığına, yapı ile kullanıcı arasında ise bir algılama olayı ile yarar ilişkisinin söz konusu olduğuna dikkati çekmektedir (Şekil 3.18.).

Şekil 3.18. Aksoy (1977)'un mimari iletişim süreci şemasından faydalanarak tekrar düzenlenmiştir.

Berlyne (1974) uyarım düzeyindeki girdinin karmaşıklığını ve yeni girdilerin varlığını çevrenin ve nesnelerin estetik değerlerine bağlayarak incelemektedir. Bir diğer çalışmasında ise, estetik yargının açıklanmasına ilişkin herhangi bir kavramsal modelin olmaması nedeniyle, estetik deneyim sonucu ortaya çıkan bulguların genelleme ile sınırlandırılması zorunluluğuna da değinmektedir. Berlyne, az miktarda "karmaşıklığın" çevrenin estetik niteliğini artırabileceğine değinerek, karmaşıklığın; birbirleriyle çatışan, kendilerini şekil diğerlerini zemin yapmak için dikkat çekme yarışına giren farklı elemanların, renklerin, dokuların çeşitliliği anlamında kullanıldığını vurgulamaktadır. Buna karşıt olarak bir ağaç üzerindeki yaprakları ele almakta; yapraklar tek tek bir ağaç üzerinde bulunmalarına karşın benzerlikleri, yakınlıkları ve anlamlarıyla gruplanmakta ve bölünmez bir bütün oluşturarak ağaç şeklinde algılanmaktadır (Ertürk, 1984).

Kaplan (1975), estetik tercih boyutunu analiz etmek için çevreyi tanıtan çok sayıda fotoğraf yardımıyla uygunluk, aşinalık, karmaşıklık, doku ve gizem gibi birçok önemli faktörü, istatistiksel sayısal metotlar kullanarak saptamıştır.

Canter (1977) bu konuya farklı bir yaklaşımla eğilmekte; insanların fotoğrafları farklı zeminler üzerinde yan yana yerleştirildiğinde, aynı insanın fotoğrafının geri plandaki koşullarla farklılık gösterdiğini kanıtlamaktadır. Şekil-zemin, geri plan yargılarının, insanların algısal değerlendirme etkinliğine bütünlük kazandırdığı ortaya çıkmaktadır.

Gür ve Cordan (1999), sekiz farklı stile sahip apartman binaları üzerinde yaptığı araştırmalarında, mimarlar ve mimar olmayanlar arasında beğeni tercihlerinde farklar

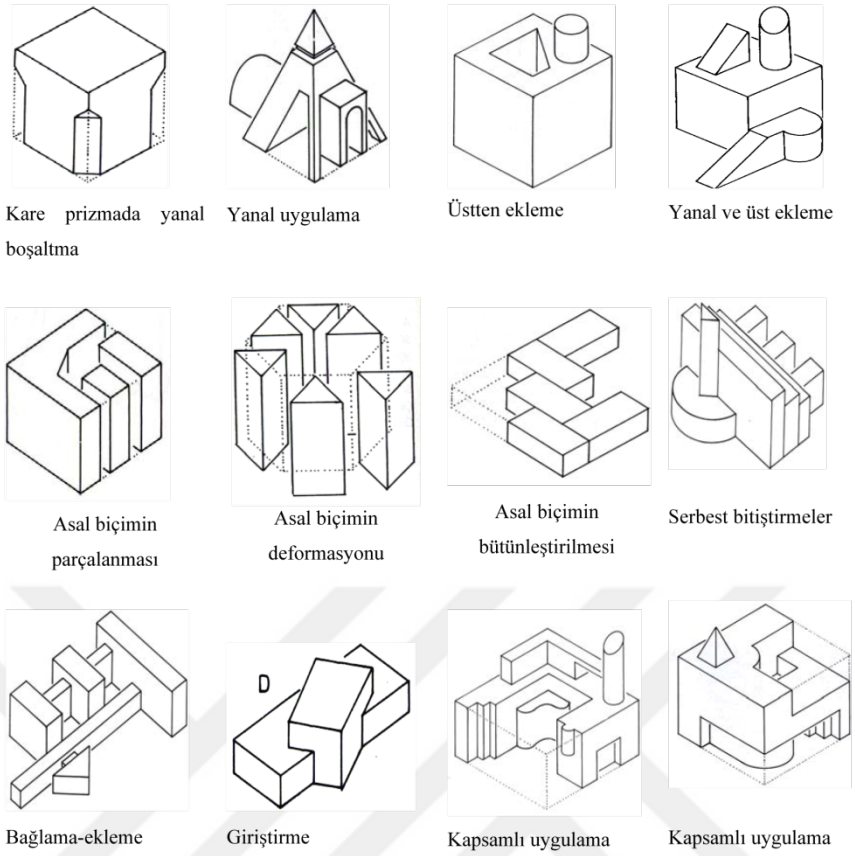
olup olmadığı ortaya çıkartılmak istenmiştir. Çalışmanın sonucu olarak mimar olmayanların genel anlamda modern stilleri tercih ettiği ve beğenilerinin mimarlardan farklı olduğu ortaya çıkmıştır.

Imamoglu (2000), geleneksel ve modern konut cephelerinin, katılımcıların demografik yapılarına göre beğeni ve tercih edilme süreçlerini Ankara şehri özelindeki bina örnekleri ile incelemiştir. Bu çalışma ile, çocuklar geleneksel konutları beğenirken, yetişkinler çağdaş binaları beğenmiştir. Genel anlamda ağaçlı ve bahçeli evler apartman dairelerine göre daha fazla tercih edilmiştir. Böylece cinsiyetin yaşın ve eğitimin tercih ve beğenileri değiştirebileceği ortaya koyulmuştur.

3.2.2. Mimari Biçimlerin Oluşması

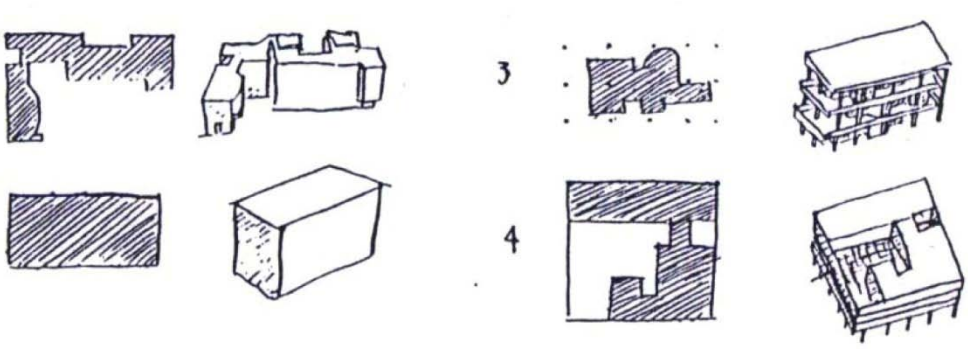
Mimari biçim genel tanımı ile, mekanın sahip olduğu bütünsel düzendir. Kitlesel form, mimarlık ürününün fiziksel ve toplumsal çevresiyle ilişkilerini belirleyen işlevsel, mekansal, tinsel, anlamsal ve benzeri yüklemlerle dolu bir olgudur (Onat, 1995). Mimari biçim toplum nazarında mimarlığın fonksiyonun dışında simgesel anlamının ortaya çıktığı niteliktir. Biçimler toplumsal hafızada ve kültürde önemli roller edinirler.

Biçimlerin oluşmasında tarih boyunca iki ana yöntemden yararlanılmıştır; bunlar tümdengelim ve tümevarımdır. Tümdengelim yöntemi genelde altın oran gibi apriori bir hedefi yakalamak için bütünün çeşitli parçalara ayrılması yaklaşımıdır. Tümevarım ise özellikle ilk örnekleri İslam mimarisinde ortaya çıkan çeşitli modüllerin tekrar etmesi ile biçime ulaşan tasarım yaklaşımıdır. Geometrik asal biçimlerin mimari biçimlere dönüştürülmesinde, genellikle asal biçimlerin, az veya çok işlenmesi söz konusudur. İşlemeden amaç, mimarın tasarlamayı ve kitlesel düzeni etkileyen faktörlere bağlı olarak biçim açısından, sağlamak istediği anlamsal etkilere göre, asal biçimi işleyip değiştirerek ona özel bir biçim kazandırmasıdır. Bu amaçla, doluluğa sahip olan biçimde bazı yontmalara, boşaltmalara yönelmek veya ona bazı parçalar eklemek gerekmektedir (Şekil 3.19.).

Şekil 3.19. Mimari biçimlerin oluşumu (Onat, 1995)

Mimari biçimlerin oluşmasında kare, dikdörtgen, daire, altıgen, sekizgen gibi birincil geometrik şekillerden bolca yararlanılır. Özellikler kare, plan en basit ve birleşim zenginliği yüksek geometrik şekildir (Şekil 3.20.).

Şekil 3.20. Le Corbusier'in biçim tasarımı (Gössel ve Leuthäuser, 1991)

Geniş, derin ya da uzun formlar daha dikkat çekicidir ve güç göstergesi olarak kullanılır. Buna karşın küçük formların ise görsel etki değerleri daha düşüktür. Büyük

bir objenin tek başına yarattığı etki, birçok küçük objenin bir araya gelerek yarattığı etkiden fazladır. Birbirleri ile çelişkili olan biçimler gerilim etkisi yaratır. Biçimlerin konumu yatay, dikey ve eğik olmak üzere üçe ayrılabilir. Yatay konumlar, yer düzlemine paralel, dikey konumlar, yer düzlemine dik açılı ve eğik konumlar ise yatay ve dikey konumlar arasındaki açılardaki konumlardır. Yatay formlar durağan, dikey formlar ise geliştirilip uzatılabilir bir etki yaratırlar (Bell, 2013).

3.2.3. Biçimsel Bütünlük Kompozisyon

Kompozisyon, düzenlemenin olduğu her yerde var olan denetleyici ve üretici bir kavramdır. Genel anlamda Doğan Hasol (1979)'un da dediği gibi, bir sanat yapıtında parçaların bir bütünü oluşturacak şekilde ve tasarım anlayışı içinde bir araya getirilmesidir. Müzik, resim, heykel, edebiyat gibi pek çok sanat alanında, sanat dalına göre çeşitli tasarım öğeleri anlamlı bir bütün oluşturmak için bir araya getirilmektedir. Sanatçı, bir duyguyu veya düşünceyi tasarım elemanları ve bu elemanların bir araya gelme düzenleri ile algılayıcıya iletmeye çalışmaktadır. Gerçekten de mimari mekanın öğelerinin her biri, birer işaret olarak kabul edilebilir. Başka bir deyişle, mimari mekanda yer alan her öğe ve bu öğelerin bir araya getiriliş biçimleri birer işarettir. Algılanan öğelerin daha başka ve genellikle daha "derin" başka bir takım şeylerin gösterenleri, belirtileri, simgeleri olduğunu varsaymak gerekmektedir. Nasıl ki, duyduğumuz bir sesin yalnızca bir ses olduğunu algılayıp geçmek yerine, onun bir ağlama mı, bir gülme mi, bir inilti mi, bir şarkımı, yoksa bize yöneltilen bir sorumu olduğu hakkında çoğu kez bilinçsiz bir takım araştırmalara girişiyorsak, mekansal bir öğe olan cephe gördüğümüz zaman da, bunu salt bir cephe olduğunu algılamaktan öte söz konusu cephenin bir şeyler "gösterdiğini" düşünmemiz gerekir (Kalpaklı, 1998).

Sanatçı ve algılayan arasında bu türden dolaylı bir iletişimin en önemli materyallerinden biri kompozisyondur. Kısaca mimar, biçimlendirme kararları alırken kullanıcılara, biçim, renk, doku, doluluk-boşluk ve benzeri mimari sinyaller aracılığı ile belirli işaretleri göndermektedir. Bu işaretin kullanıcılar tarafından beğenilip benimsenebilmesi için mimarın işaretler birikimi ile kullanıcıların işaretler birikimi arasında nitelik bakımından ortak bir arakesit bölgesinin var olması gerekmektedir (Şenyiğit ve Altan, 2011).

Buna resim alanında dünyaca ünlü bir örnek olarak Pablo Picasso'nun Guernica tablosu gösterilebilir. Picasso bu çarpıcı eserde İspanya İç Savaşı sırasında Almanya'sına ait 28 bombardıman uçağının 26 Nisan

1937'de İspanya'daki Guernica şehrini bombalaması olayına dair duygularını yansıtmıştır (Şekil 3.21.).

Şekil 3.21. Guernica tablosu

Bu konuda yapılan çalışmalardan elde edilen bulgulara göre ilişkiler, öncelikler ve etkileşimler gibi süreçlerin, görsel bir kompozisyonda, elemanların kendilerinden çok daha önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bu görüş, sosyal ve kültürel faktörlerle birleştirildiğinde bazı objelerin ve elemanların simgesel önemine açıklık getirmektedir (Fatouros, 1973). Bir kompozisyon kurgusu herkes için aynı simgesel anlamı taşımayabilir. Japon kültürüne ait bir form ve oranlar bir Japon'a hoş gelirken bir Türk'e aynı memnuniyeti vermeyebilir (Şekil 3.22.).

Şekil 3.22. Japon mimarisinde kanıksanmış renk ve formlar, Japonya

Müzikte beste anlamına gelen kompozisyon, mimaride işlevsel ve görsel olarak tatmin edici bir bütünü oluşturmak amacıyla elemanların bilinçli olarak düzenlenmesi ve bir araya getirilmesidir. Mekânsal tasarım elemanları olan renk, form ve doku ayrı ayrı veya bir arada bilinçli olarak düzenlenerek mekan oluşturdukları sürece içinde bulunan insanlara tatmin edici ve mutlu bir ortam sağlamaktadır (Aydınlı, 1986).

Mekânsal etki, diğer bir deyişle estetik değer yaratma endişesi içinde olan mimar, bir heykeltıraş gibi form ve kütle ile; bir ressam gibi renkle, oranla çalışmaktadır (Rasmussen, 1994a). Bu türden bir estetik değerin dışında da mimari bir eserin topluma ulaştırmak istediği vizyon, fikir ya da duygu olabilir.

Algısal uyarıcının oluşumunda tasarım elemanlarını bir araya getirmede, yani kompozisyon oluşturmada bazı ilkeler yardımcı olmaktadır. Bu ilkeler hakkında iki görüş hakimdir. Bunlardan ilki temel tasarım ilkeleri olarak da anılan; tekrar, egemenlik, kontrast, denge, birlik iken, ikincisi, biçim psikoloji olarak bilinen gestalt ilkeleridir. (Gürer ve Gürer, 2004).

- **Düzen ve denge**

Biçimsel organizasyonda kompozisyon oluşumunu sağlayan düzen, denge, konum, ölçü, ritim ve oran gibi düzenleme ilkelerinden söz edilebilir.

Mekansal kompozisyonda, bileşenler bir araya gelirken bazı ilkeler ışığında organize edilmekte ve bir düzen yaratılmaktadır. Ancak bir kompozisyonda düzenli, kurgulu öğelerin yanında düzensiz, rastlantısal bir takım düzenlemelerin yapılması da görsel zenginliğe sahip mekanlar oluşumuna katkı sağlayacaktır. İnsanı etkileyen uyarıcı, basit ve özgün olan ya da düzen ve düzensizlik arasında doğru bir denge kurulduğu zaman, güçlü olabilmekte ve dolayısıyla estetik bir değer taşımaktadır (Aydınlı, 1993).

Bütünü oluşturan her parçanın, ahenkli bir düzenlemeyi meydana getirebilmesi; diğer parçalarla doluluk-boşluk, yatay-düşey, kontrast, vb. gibi birtakım etkileşimler halinde bir araya gelmesiyle mümkün olacaktır.

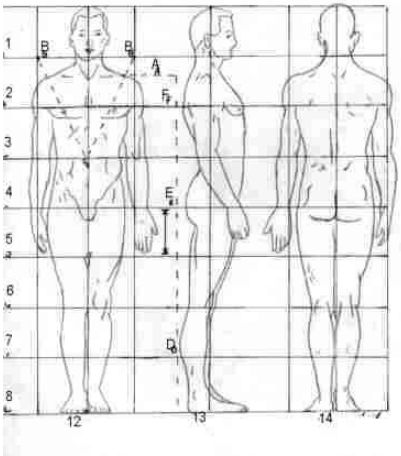
Yatay formlar istirahatta, hareketsiz ve kararlı görünürler. Dikey formlar uzun zamandır göklere doğru açıklama yapmak ya da bir iddiada bulunmak için kullanılmıştırlar. Dikey konumlar yatay ile kontrast oluşturdukları için, daha baskın olma eğilimindedirler. Ayrıca dikey konum büyümeyi temsil eder. Örneğin; ağaç gövdeleri, bitki gövdeleri. Çapraz pozisyonlar ise daha dinamik efektler oluşturur ve dengesiz görünebilir.

Büyük, uzun veya derin formları kendi bedenimizle karşılaştırdığımız için etkileyicidir ve güç sağlamak için kullanılırlar. Öte yandan, küçüklük görsel olarak etkileyici değildir, ancak kendi erdemlerine sahiptir (Bell, 2013).

Bir tasarımda önemli olan, birlik ile çeşitliliğin ya da karmaşıklığın dengeli birlikteliği sayesinde uyumun elde edilmesidir. Buna kısaca estetikte kafiye prensibi de denilmektedir. Bir düzenlemedeki öğelerin biçim, renk, değer, doku, yön, aralık ve ölçüleri kendi arasında bir karşılaştırma gerekliliği yaratırlar. Bu öğeler ortaya çıkan değerleri açısından tartıldıklarında genel bir denge duygusu vermeli, herhangi bir grup ağır basarak düzenlemenin ağırlık merkezine kendine çekmemelidir (Bergil ve Başgelen, 1993). Tasarım alanı üzerinde bütün güçlerin ağırlık merkezi olarak kabul edildiği bir geometrik merkez vardır. Göz bu varsayılan merkez ya da optik aksa göre bir çeşit denge arayışı içerisindedir. Bu denge iki türlüdür.

- **Simetrik denge**

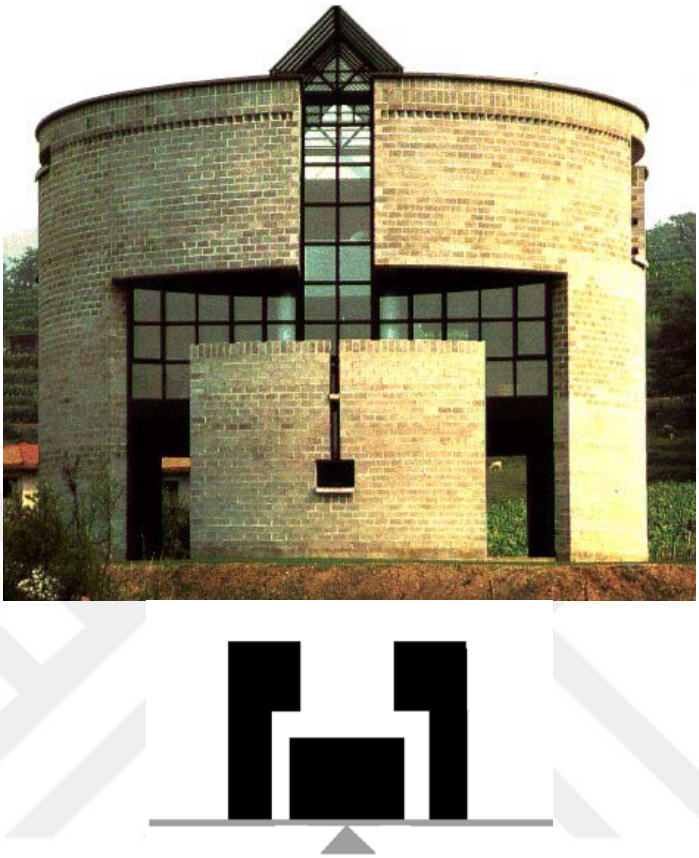
Bir eksene göre öğelerin aynı durumda tekrar etmesiyle oluşur. İnsan vücudunun doğal olarak simetrik dengeye sahip olması, sanat gücünü bilinç altında o yönde etkilemiştir (Şekil 3.23.) (Becer, 1997). Simetrik denge kesin, kararlı oturmuş bir kompozisyonu oluşturur (Üstündağ, 2009b). Ancak fazla ilgi uyandırmaz.

Şekil 3.23. İnsan bedenin simetrisi

İmgelememiz maddesel olan her şeyi birer canlı varlık biçiminde kavrama eğilimindedir. Simetri arzumuz bedenimizin kendi yapısından kaynaklanır. Kendimiz de simetri temelinde biçimlendiğimiz için, bu bütün üretilen biçimlerden beklenir. İnsan bedeni örgütlenmesi her türlü biçimsel organizasyonu algılamada bize bir altlık

oluşturur. Bu yüzden simetrik denge çoğu yerde hemen tanırız ve bizde güçlü bir çağrışım yaratır (Şekil 3.24.).

Şekil 3.24. Rotonda House, İsviçre (Mario Botta)

Şekil 3.25. Taç Mahal, Hindistan

Simetrik dengeler, birleşimleri ve ilişkileri kolay çözülebilir düzenlerdir. Türetilebilirlik bakımında da verimli oldukları için insanlarca daha rasyonel algılanır. Biçimleri, zihinde önceden oluşmuş bir model ile karşılaştırarak algılamak mümkündür. Bu türden bir alışkanlık ile içinde yaşadığımız topluma ait değer yargılarını ve kültür unsurlarını (bilgi, inanç, sembol) tanımamızı sağlar(Göler, 2009). Simetrik binalar dini ve anıtsal yapılarda eski çağlardan beri kullanıldığı için toplumsal hafızada ciddiyeti ve resmiyeti temsil eder (Şekil 3.25). Bu yüzden resmi binalarda, genellikle simetrik biçimler tercih edildiği görülmektedir.

- **Asimetrik denge**

Eşit olmayan görsel ağırlıktaki ve çekicilikteki görsel öğelerin düzenlenmesiyle oluşturulur. Belirli bir ekseni yoktur. Simetrik dengeye göre daha ilgi çekicidir (Şekil 3.26). Asimetrik denge içinde barındırdığı hiyerarşi nedeniyle simetrik dengeye göre daha dinamik bir düzenlemedir (Şekil 3.27.). Görsel değer bakımından simetrik denge daha muhafazakar iken asimetrik denge daha yenilikçidir(Becer, 1997).

Şekil 3.26. Dancinghouse, Çek Cumhuriyeti (Frank Gehry)

Şekil 3.27. Vidrenegre ofis binası, İtalya (Duilio Damilano)

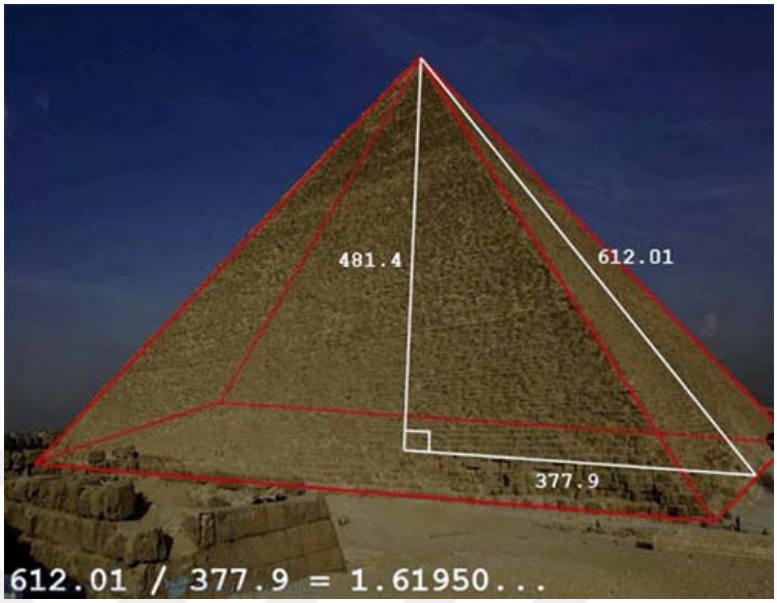
Ritim

Benzer renk, doku, biçim ya da formların birbirleriyle ilişki kurabilecekleri şekilde iki veya daha fazla kere tekrar etmesinden doğan örgütlenme biçimine ritim denir. Mimari üründe, ritim duygusu, doluluk boşluk oranlarının, çatı eğimlerinin, pencerelerin, kolonların, kat silmelerinin, renk veya dokuların yüzeylerinde yaratılan geometrik düzenin belirli aralıklarla tekrarı ile yaratılabilir. Ritim insan algısında psiko–fizyolojik bir devinim yaratır. Hakim devinimlerle, zıt devinimler arasında dikkati çekecek bir farkın yaratılmış olduğu tasarımlarda, dingin, durağan gözüken bir düzenlemede bile bir hareket duygusunun oluşmasına neden olur (Göler, 2009).

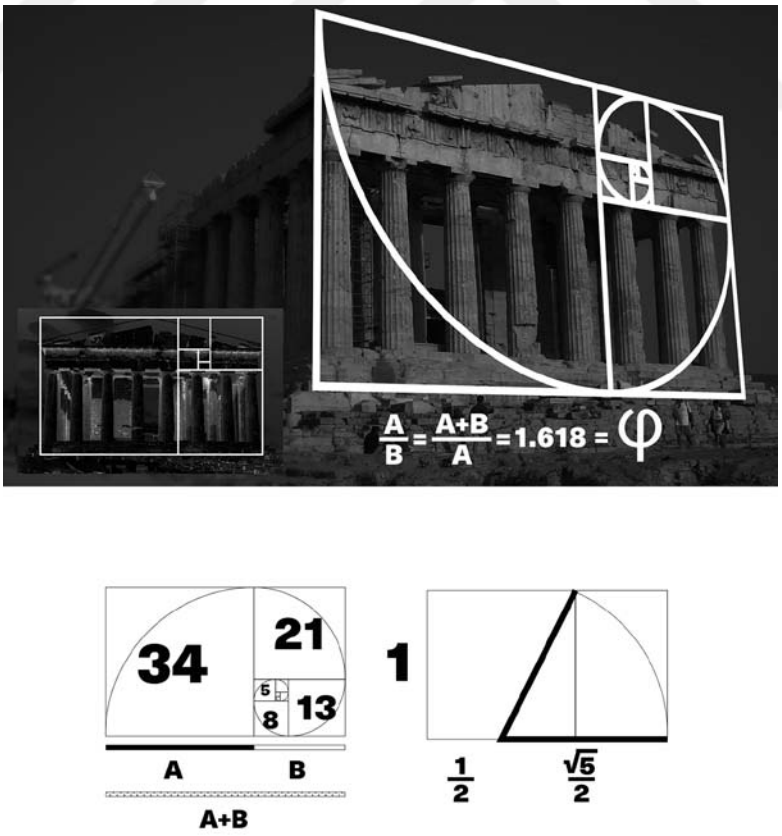
Oran orantı

Bir bütünü oluşturan parçaların hem kendi aralarında, hem de bütünle olan armonik ilişkilerine oran denilir. Mimari biçimlerde oran matematiksel bir düzenleyici sistem görevi görür. Görsel elemanlar arasında bir düzen hissi oluşturma adına çeşitli oran kuramları geliştirilmiştir. Bunlardan bazıları; ilk örnekleri milattan önce 2400'lerde Mısır'da görülen ve geometrik esaslar üzerine kurulu altın orandır (Şekil 3.28.). Altın oran, doğada sayısız canlının ve cansızın şeklinde ve yapısında bulunan özel bir orandır ve sayısal değeri 1,618'dir. Doğada bir bütünün parçaları arasında

gözlemlenen, yüzyıllarca sanat ve mimaride uygulanmış ve göze hoş geldiği kabul edilen geometrik ve sayısal bir oran bağıntısıdır (Şekil 3.29.).

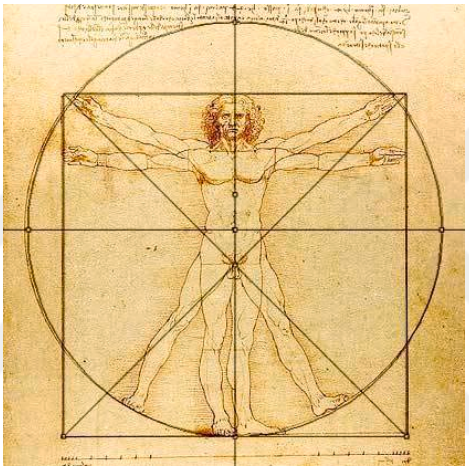

Şekil 3.28. Giza Piramidi'nde altın oran.

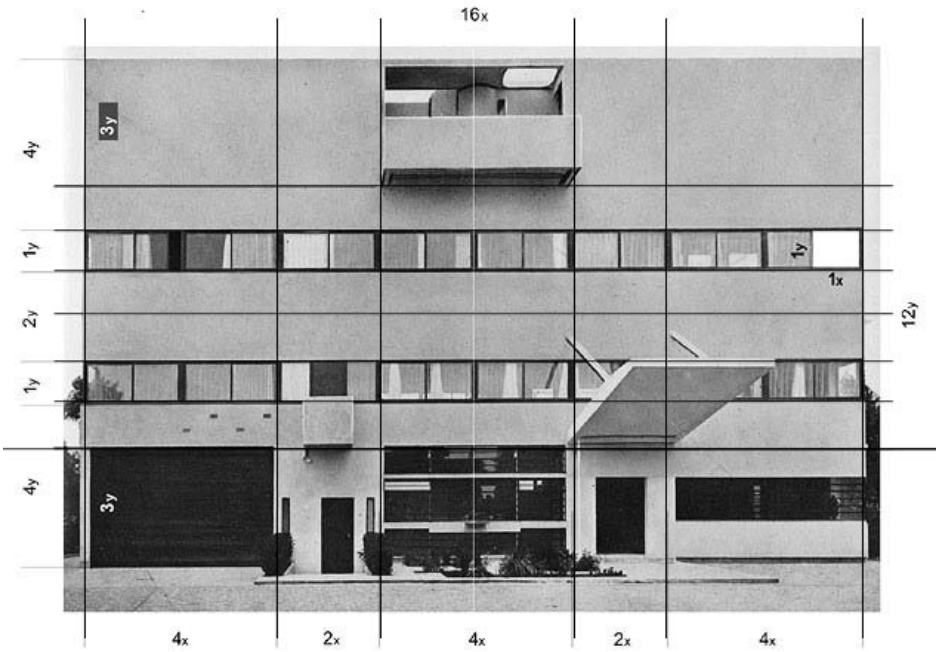

Şekil 3.29. Parthenon Tapınağı'nda altın oranı ve matematiksel ifadesi

Diğer oran düzenleri; Leonardo Da Vinci'nin insan göbek hizasını merkez alan "vitruvius adamı" (Şekil 3.30.), Le Corbusier'in yine insan ölçeğini esas alan "modüler sistemdir" (Şekil 3.31.). 20. yüzyılda Le Corbusier, kolayca kavranabilen basit geometrik nesneler kullanmayı önermiştir. Yapı öğelerinin tasarımında, insan bedeniyle ilişkilendirilerek geliştirdiği evrensel bir oran sistemi olarak modüler'i kullanması ve görsel uyum kurallarını araştırmak için mevcut bina konturlarını çizmesi, onun biçimlerin üretilişinden çok algılanışıyla ilgilendiğini gösteriyordu. Modüler fikriyle Le Corbusier, bir binanın farklı öğelerini (mekânlar, strüktürel modüller, kesitler, cepheler vs) birbiriyle ilişkilendiren evrensel bir oran sistemi kurmaya çalışmıştır. (Moussavi ve Lopez, 2011).

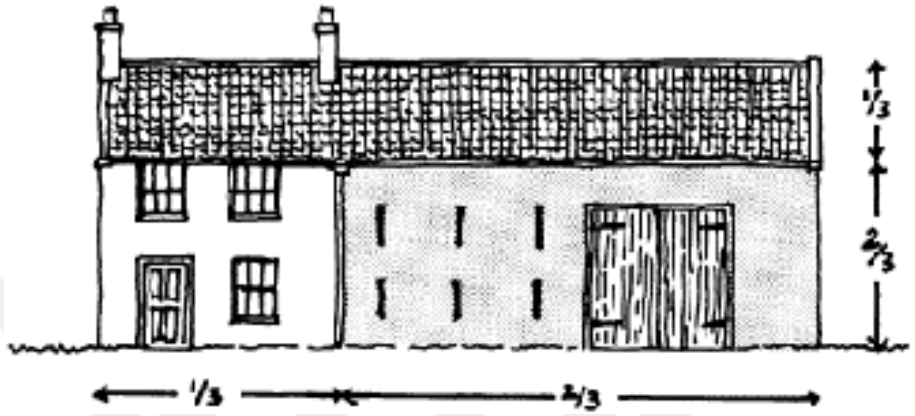

Şekil 3.30. Da Vinci'nin vitruvius adamı.

Şekil 3.31. Modüler Sistem, Villa Stein (Le Corbusier)

Pratikte altın oran gibi özel oranları kullanmanın zor olduğu yerlerde mimaride kullanılan bir diğer oran ise 1/3'tür (Şekil 3.32.). Bir tasarımın bölümleri arasında bölünmüş 1/1 oranı, bir öğenin baskın olmasına izin vermeyerek rahatsız edici görünme eğilimindeyken üçte ikisinden fazlası aşırı baskın olma ve hatta baskıcı olma eğilimindedir. Bu nedenle üçte bir ile üçte ikisinin oranı genellikle daha iyi görünür (Bell, 2013).

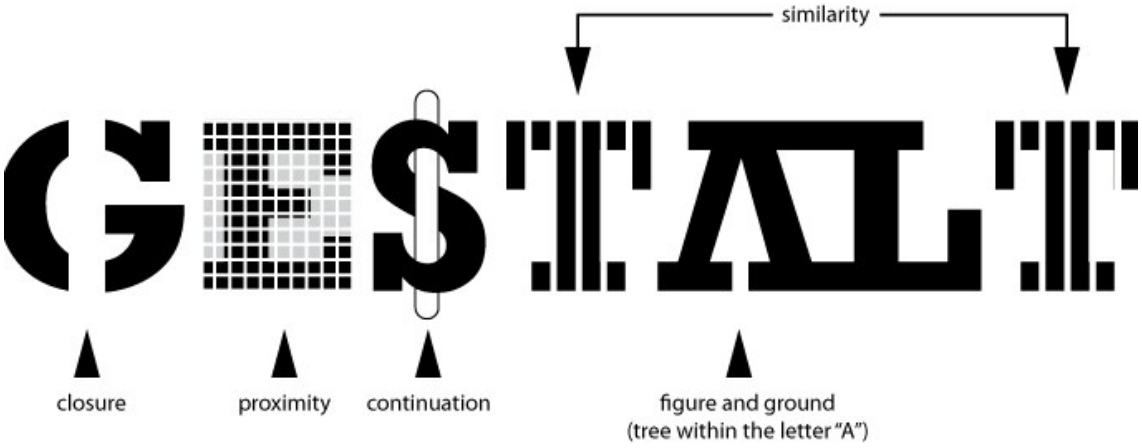

Şekil 3.32. Cephede 1/3 oranı

3.3. Gestalt Algı Psikolojisi

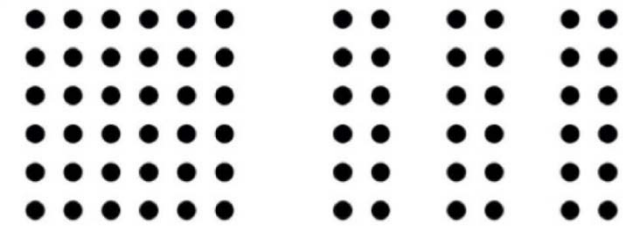
Almanca bir terim olan "Gestalt" kavramı, insan gözünün görsel deneyimleri nasıl organize edip algıladığını araştırmaktadır. Biçim psikolojisi olarak da bilinen gestalt psikolojisi, algı konusuna eğilmiş bir psikoloji ekolüdür. Çalışmaları insanın bilişsel ve düşünsel süreçlerini açıklamada büyük katkılarda bulunmuştur.

Dünyayı rastgele bir araya gelmiş, gelişigüzel nesnelerin dizildiği bir çevre olarak görmeyiz. Bize gelen duyuları derler, toparlar, organize ederek bir anlam veririz. Algı, kendini oluşturan duyusal girdilerin toplamından daha fazla bir anlam ifade eder (Erdal, 2006b). Buradan hareketle gestaltçıların temel tezi "bütün, parçalarının toplamından öte bir şeydir" şeklinde özetlenebilir. Zihnin biçimleri algılayış mekanizmasını araştıran gestaltçılara göre; zihin, görsel algılamada azami düzen ve düzenlilik aramaktadır. Bu düşünce de çeşitli ilkeleri ortaya çıkarmıştır. Bu ilkeler; yakınlık ilkesi, benzerlik ilkesi, kapalılık ilkesi süreklilik ilkesidir (şekil 3.33.).

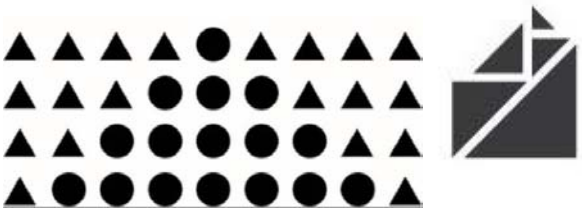

Şekil 3.33. Gestalt ilkeleri (Anonim)

"Yakınlık" ilkesi ile, uyarılardan birbirine yakın olanların grup oluşturma eğiliminde olduğu (Şekil 3.34.), "benzerlik" ilkesi ile, birden fazla elemanın algılanması söz konusu olduğunda benzer olanların gruplanması eğilimi (Şekil 3.35.), "kapalılık" ilkesi ile bütünlüğü olmayan bir şekil veya nesneye eklemeler yapıldığında, bu eklemeler o şekil veya nesne ile birlikte bir yüzeyi ya da bütünlüğü tanımlıyorsa, tümünün bir bütün olarak algılanması eğilimi (şekil 3.36.) ve "süreklilik" ilkesi ile de, birbirinden kopuk bir şekilde bir doğru üzerinde uzanan objelerin sürekli bir doğru gibi algılanma eğilimi anlatılmaktadır (Şekil 3.37.) (Küçükahmet, 1993). Bunlara ek olarak, şekil-zemin ilişkisi de önemli bir gestalt ilkesidir (Şekil 3.38.). Bu ilkeye göre algılama sistemi şekil ve zemin arasında ayırım yapar. İnsanların nesneleri algılamadaki temel örgütleyici eğilim, şekil ve zeminin birbirinden ayrılmasıdır. Şekil, bireyin dikkatinin üstünde odaklandığı şeyken, zemin şeklin gerisinde, dikkat edilmeyen, algı alanına girmeyen şeydir. Şekil, zeminden daha ön planda ve dikkat çekicidir. Algılanan nesnenin çeşitli özellikleri sebebi ile bazen şekil ve zemin birbiriyle yer değiştirdiği durumlar olabilir.

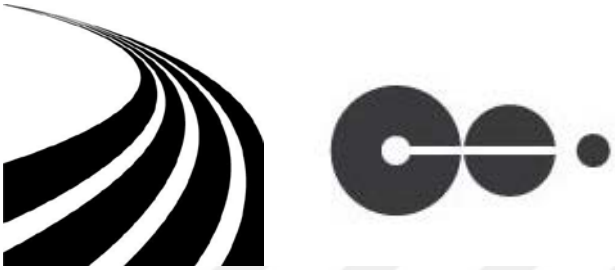

Şekil 3.34. Yakınlık ilkesi

a. b.

Şekil 3.35. Benzerlik ilkesi

a. b.

Şekil 3.36. Süreklilik ilkesi

a. b.

Şekil 3.37. Kapalılık ilkesi

Şekil 3.38. Şekil-zemin ilişkisi ilkesi

Gestalt ilkelerine ilişkin bir sınıflama aşağıda gösterilmiştir,

- Bazı açılardan düzenlenenin sahip olabileceği en önemli özellik biçimdir.
- İlk ve en basit düzenlemeler zemin üzerindeki niteliklerdir. Tüm görsel biçimler şekillendirilmiş bir kısım ve zemin adı verilen bir arka plan olmak üzere en az iki ayrılabilir yana sahiptirler.

- Görsel biçimler, biçimin örgütlediği bir ya da daha fazla ağırlık merkezine sahiptirler. Ağırlık merkezinin biçim üzerindeki etkisi önemlidir.
- Görsel biçimler kimliklerini yitirmeden görsel alan üzerinde bir başka noktaya, bir başka bölgeye, başka bir yönlenmeye, başka bir renge dönüştürülebilirler.
- Görsel biçimler değişime karşı durma eğilimindedirler.
- Biçimler egemen koşulların olanak verdiği ölçüde iyi olurlar.
- Görsel biçimler yenilerini üretmek üzere birleşebilirler. Basit biçimler karmaşık olanlardan, aynı güçte olanlar farklı güçte olanlardan daha kolay birleşirler.
- Görsel biçimin bir yanındaki bir değişiklik biçimin diğer kesimlerini ve yanlarını etkiler. Görsel biçimin bir kısmının değiştirilmesi tüm biçimi değiştirir. Biçim ne kadar iyiyse etkisi o kadar güçlüdür.
- Görsel biçimler bir bütün gibi ortaya çıkma ve yok olma eğilimindedirler.
- Görsel biçimler, biçim almamış bütünlere göre akılda kalmalarını kolaylaştıran ard etkiler bırakırlar. Daha önce biçimin bütünüyle görülmüş olan bir biçim parçası, yeniden bir biçim parçası olarak görüldüğünde biçimin tümünü hatırlatma eğilimindedir (üretim yasası) (Ertürk, 1984).

Algılama süreçleri, biçimlerin oluşumu ve özellikleri ve biçimlerin algılanması konularında bu noktaya kadar anlatılan kuramsal çerçeve dördüncü bölümde yapılan alan çalışmasının yorumlanmasında kullanılmıştır.

4. MİMARİDE BİÇİMSEL ETKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK ALAN ÇALIŞMASI

Bu bölümde binaların biçimsel özelliklerinin insanın görsel algısı üzerine etkileri, bir alan çalışması ile, Konya kentinde bulunan beş yıldızlı dört otel özelinde incelenmiştir.

Günümüzde gelişen yapı malzemesi ve yapım teknolojisi ile özellikle yüksek katlı binalar, iş merkezleri, oteller ve konut türlerinde birer prestij yapılarına dönüşmüştür. Bu binalar kullandıkları inşaat teknolojisi ve barındırdıkları kaliteli yapı malzemeleri ile bulundukları şehirlerin mimari dokularında önemli yerler işgal etmektedir. Alan çalışması kapsamında seçilen Konya kenti, barındırdığı kültür mirasları sebebi ile yüksek miktarda turist potansiyeline sahiptir. Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü verilerine göre; sadece Mevlana Müzesi iki buçuk milyona yakın ziyaretçi sayısı ile, Türkiye'de 2017 yılının en çok ziyaretçi alan müzesi olmuştur. Kentte giderek artan turizm potansiyeli sebebi ile son dönemlerde pek çok yeni otel projesi gerçekleştirilmiştir. (2015 yılında beş yıldızlı Novotel, 2017 yılında yine beş yıldızlı Ramada Otel ve Bayır Diamond Otel hizmete açlışmıştır. Ayrıca 1. Organize Sanayi girişi bölgesinde inşaatı halen Ece Mermer şirketi tarafından devam eden bir tane daha beş yıldızlı otel projesi bulunmaktadır.) Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 22.10.2018 tarihli, çizelge 4.1'deki verilerine göre Konya'da toplam 145 otelde 13 bin 39 yatak kapasitesi bulunmaktadır.

Çizelge 4.1. Konya ili otel sayıları
(http://www.konyakultur.gov.tr/index.php?route=pages/pages&page_id=24)

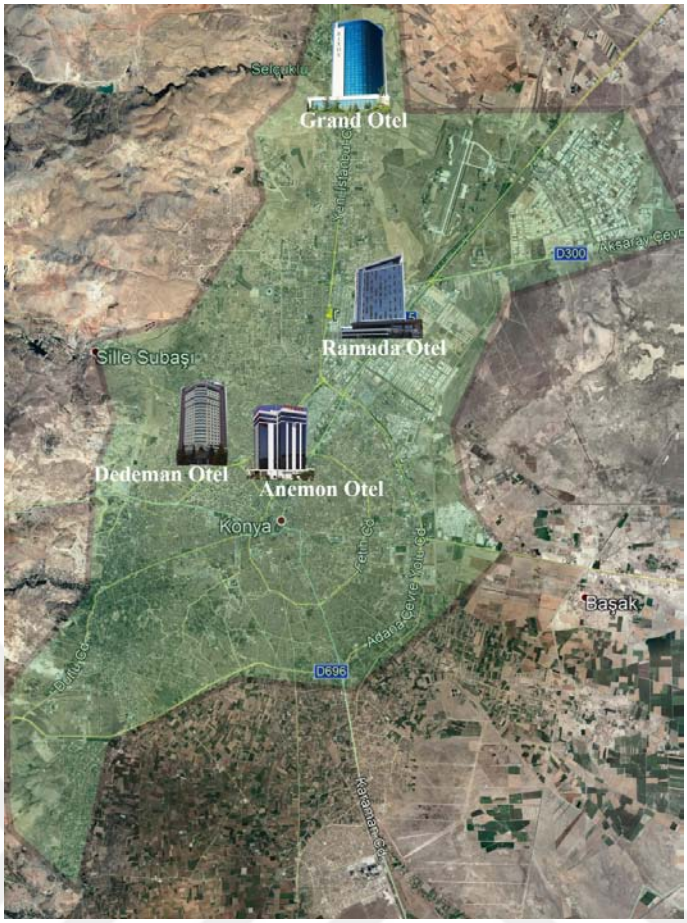
	Turizm İşletme Belgeli Otel	Yatırım Belgeli Otel	Belediye Belgeli Otel
Beş yıldızlı	6	10	17
Dört yıldızlı	10		
Üç yıldızlı	17		
İki yıldızlı	2		
Özel belgeli	3		
Toplam Yatak Kapasitesi	6497	1006	5536

Konya kent sakinlerinin, yüksek maliyetlerle yapılan bu otel binalarını nasıl algıladıkları sorusu, insan çevre ilişkisi bağlamında önemli görülmüştür. Bu sebeple çalışmada, kentte bulunan beş yıldızlı otellerden Konya İl Kültür Turizm Müdürlüğü 22.10.2018 verileri dikkate alınarak, en yüksek yatak kapasitesine sahip ilk dört otel binası seçilmiştir (Çizelge 4.2.). Bunlar, şehir içindeki konumları Şekil 4.1.'de gösterilen; Grand Konya Otel, Ramada Otel, Dedeman Otel ve Anemon Otel'dir. (seçilen oteller arasında bulunmayan Bayır Diamond Hotel anket çalışmasından sonra açılmıştır.)

Çizelge 4.2. Konya ili otelleri yatak kapasiteleri
(http://www.konyakultur.gov.tr/index.php?route=pages/pages&page_id=23)

	Otel Adı	Sınıfı	Oda Sayısı	Yatak Kapasitesi	Bulunduğu İlçe
1	GRAND KONYA	5 YILDIZ	279	574	Selçuklu
2	RAMADA PLAZA	5 YILDIZ	255	512	Selçuklu
3	DEDEMAN KONYA	5 YILDIZ	207	422	Selçuklu
4	BAYIR DIAMOND HOTEL & CONVENTION CENTER	5 YILDIZ	214	430	Selçuklu
5	ANEMON	5 YILDIZ	183	368	Selçuklu
6	NOVOTEL	5 YILDIZ	178	356	Selçuklu
7	BERA	4 YILDIZ	137	276	Selçuklu
8	ÖZKAYMAK	4 YILDIZ	108	216	Selçuklu
9	DÜNDAR	4 YILDIZ	106	210	Selçuklu
10	BALIKÇILAR	4 YILDIZ	51	105	Karatay

Alan çalışmasında incelenmek üzere seçilen otel binalarının sayısı, ankete katılan katılımcıların dikkatlerinin dağılmasını engellemek adına dört otel ile sınırlı tutulmuştur.

Şekil 4.1. Otellerin şehir içi konumları

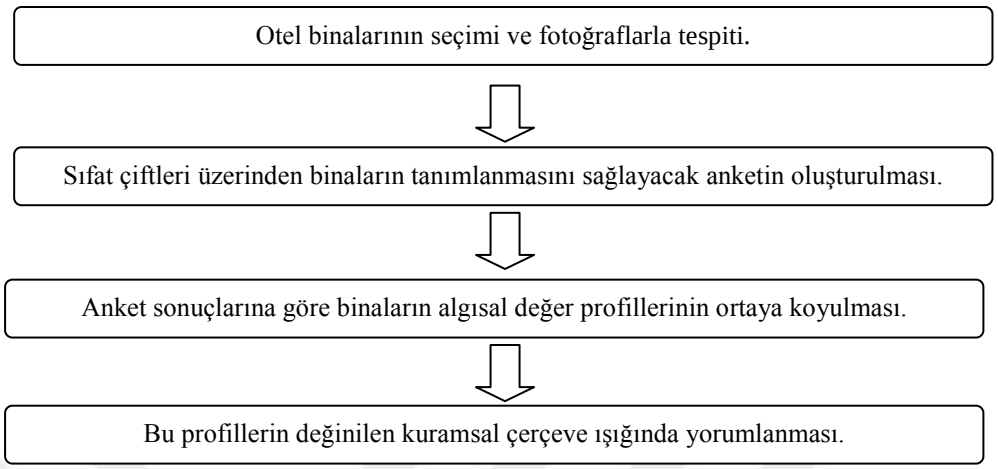
Alan çalışmasıyla, otel bina biçimlerinin görsel olarak nasıl algılandıkları ve aralarındaki biçimsel farkların, insanların algılamasında hangi sonuçları doğurabileceği konularına cevaplar bulabilmek için yüz kişinin katıldığı bir anket yapılmıştır.

Bu alan çalışmasında üç temel hedef belirlenmiştir:

1. Seçilen otellerin biçimsel özelliklerinin Konya şehrinde yaşayan kent sakinleri tarafından görsel olarak nasıl algılandığının, sebep oldukları duygusal etkiler üzerinden ortaya çıkartılması ve kendi aralarında kıyaslamalarının yapılması.
2. Önceki bölümlerde kuramsal çerçevede incelenen; bina biçimlerini algılanmasında etkili faktörlere dair çeşitli hipotezlerin, alan çalışması ile sınanıp doğruluğunun artırılması/yeniden değerlendirilmesi.
3. Anket çalışması katılımcıları arasındaki, mimar-mimar olmayan ve kadın-erkek gibi demografik alt grupların kendi içlerinde, binaları algılama şekillerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar olup olmadığının anket sonucu verileri üzerinden araştırılması.

Çalışmanın omurgası şu şekilde oluşturulmuştur (Çizelge 4.3.).

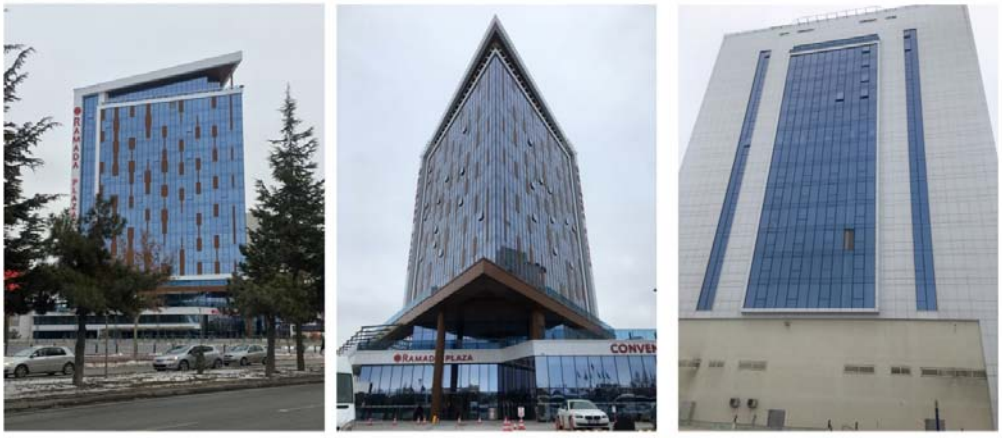
Çizelge 4.3. Alan çalışması omurgası

Biçimsel düzenlemelerde, kompozisyon ve gestalt ilkelerinin insan algısı üzerindeki birbirinden farklı etkileri, önceki bölümlerde ifade edilmiştir. Ancak, konunun öznel boyutu analitik çalışmalara imkan sağlamamaktadır. Dolayısı ile bu alan çalışmasında ortaya konulan sonuçlar ispat niteliğinde olmayıp tez kapsamında ortaya konulan yaklaşımların değerlendirilmesine yöneliktir.

4.1.Alan çalışmasında uygulanan anketin oluşturulması

Alan çalışmasında kullanılacak anket için Konya il merkezinde bulunan beş yıldızlı otellerden yatak kapasitesi en yüksek ilk dört otel seçilmiştir. Bu oteller Ramada Otel (Şekil 4.2.), Dedeman Otel (Şekil 4.3.), Grand Otel (Şekil 4.4.) ve Anemon Otel'dir (Şekil 4.5.).

Şekil 4.2. Ramada Otel

Şekil 4.3. Dedeman Otel

Şekil 4.4. Grand Otel

Şekil 4.5. Anemon Otel

İki bölümden oluşan anket, internet üzerinden 100 kişilik bir katılımcı grubu ile yapılmıştır. Birinci bölümde, katılımcıların, yaş, cinsiyet, eğitim ve mimar olup olmama durumlarının sorgulandığı sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde ise dört otele ait üçer açıdan çekilmiş fotoğraflarla, otellerin nasıl algılandıklarının irdelendiği sorular bulunmaktadır. Bu bölümde her otel için aynı sıfat çiftlerinden oluşan 12 soru bulunmaktadır.

Alan çalışmasında binaların nasıl algılandıklarının tanımlanabilmesi için Aydınlı (1986)'nın "Mekansal Değerlendirmede Algısal Yargılara Dayalı Bir Model" isimli doktora çalışmasından faydalanılmıştır. Aydınlı bu çalışmasında duyguların oluşumu ile ilgili; "görsel etki duyu organları vasıtasıyla hissedilir, birey daha önceki deneyimleri ve birikimi ile bu yeni hissi birleştirerek zihinde bir algı oluşturur" demektedir. Birçok etkenin birleşmesi ile oluşan bu organizasyon sonucu "duygular"ın ortaya çıktığını söylemektedir. Aydınlı'ya göre iki tür duygu vardır; birincisi korku, öfke, sevinç, üzüntü, merak, nefret gibi birincil duygulardır. ikincisi ise, görsel uyarıcının duyu organları tarafından hissedilmesi sonucu geçmiş deneyim ve birikimle de birleşerek anlamın oluşumundan sonra gelen sonsuz türde ikincil duygulardır. Bu duyguların nitelikleri genelde sıfat çiftleri ile tanımlanır. İkincil duygular Algısal deneyimin farklı anlamlarına açıklık getiren sözlü olarak ifade edilebilen duygulardır. Güzel-çirkin, Değişken-tekdüze, uyumlu-uyumsuz, neşeli-sıkıcı, sıcak-soğuk gibi nitelik belirten duygular ikincil duygulara örnektirler. Aydınlı, binaların algılama sonucu oluşturduğu duygusal sonuçları ölçmek amacıyla her ikincil duygu için bir sıfat çiftinden oluşan bir değerlendirme ölçeği oluşturmuştur. Her değişken için hazırlanan bu anlamsal farklılık skalaları ile bağımsız sözcüklerin aldığı öznel değerler gösterilmekte, böylece mekan çeşitli yönlerden öznel olarak tanımlanabilmektedir. Aydınlı bu yönteme; "estetik yargının şematik ifadesi" demektedir.

Anket için, Aydınlı'nın çalışmasında bulunan sıfat çiftleri geliştirilerek 12 zıt sıfat çifti hazırlanmıştır. Bu zıt sıfat çiftleri ile binaların görsel etkilerinin insanlarda meydana çıkartacağı duygular sorgulanmıştır. Bu duygular ışığında binaların nasıl algılandıkları somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

Seçilen sıfat 12 sıfat çifti şunlardır;

1. Dinamik-Durağan
2. Kararlı-Kararsız
3. Agresif-Sakin
4. Güçlü-Güçsüz

5. Yüksek-Alçak
6. Ağır-Hafif
7. Sert-Yumuşak
8. Sade-Karmaşık
9. Sıcak-Soğuk
10. Yakın-Uzak
11. Yenilikçi-Geleneksel
12. Güzel-Çirkin

Bu 12 sıfat çifti, her otel için beş dereceli değerlendirme skalaları şeklinde yapılan anketle katılımcılara puanlatılmıştır (Çizelge 4.4.). Bu puanların aritmetik ortalamaları ile her incelenen yapıya dair bir değer profili çıkartılmıştır. Daha sonra bu değer profilleri üzerinden, seçilen otel binalarının nasıl algılandığına dair çıkarımlar ve bu çıkarımların birbirleri ile karşılaştırmaları yapılmıştır.

Çizelge 4.4. Sıfat çiftleri dereceleri

			1	2	3	4	5		
1	Dinamik		Çok dinamik	Dinamik	Ortalama	Durağan	Çok durağan		Durağan
2	Kararlı		Çok kararlı	Kararlı	Ortalama	Kararsız	Çok kararsız		Kararsız
3	Agresif		Çok agrasif	Agrasif	Ortalama	Sakin	Çok sakin		Sakin
4	Güçlü		Çok güçlü	Güçlü	Ortalama	Güçsüz	Çok güçsüz		Güçsüz
5	Yüksek		Çok yüksek	Yüksek	Ortalam	Alçak	Çok alçak		Alçak
6	Ağır		Çok hafif	Hafif	Ortalama	Ağır	Çok ağır		Hafif
7	Sert		Çok yumuşak	Yumuşak	Ortalama	Sert	Çok sert		Yumuşal
8	Sade		Çok sade	Sade	Ortalama	Karmaşık	Çok karmaşık		Karmaşık
9	Sıcak		Çok sıcak	Sıcak	Ortalama	Soğuk	Çok soğuk		Soğuk
10	Yakın		Çok yakın	Yakın	Ortalama	Uzak	Çok uzak		Uzak
11	Yenilikçi		Çok yenilikçi	Yenilikçi	Ortalama	Geleneksel	Çok geleneksel		Geleneksel
12	Güzel		Çok güzel	Güzel	Ortalama	Çirkin	Çok çirkin		Çirkin

4.2.Bulgular ve Bulguların Analizleri

Alan çalışması, bilgi toplama sürecinde katılımcılara internet üzerinden hazırlanan anketler sunulmuştur. Anket, üçer farklı açıdan fotoğrafları bulunan 4 farklı otel binası hakkında 12 zıt sıfat çiftinin 5 dereceli bir ölçek üzerinden puanlatılması üzerine kurgulanmıştır. Her sıfat çiftleri görsel algı sonucu ortaya çıkan birbirine zıt iki duyguyu ifade etmektedir.

4.2.1.Katılımcıları demografik özellikleri

100 kişiden oluşan katılımcı grubuna dair kadın-erkek sayıları Çizelge 4.5.'te, verilmiştir. Buna göre kadın erkek sayıları birbirine yakın olduğu görülmüştür.

Çizelge 4.5. Katılımcıların cinsiyet dağılımları

	Frekanslar	Yüzdelik Değerler (%)	Kümülatif Toplam
Kadın	47	47	47
Erkek	53	53	100
Toplam	100	100	100

Katılımcıların eğitim durumları Çizelge 4.6.'da verilmiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu lisans ve lisansüstü eğitimi almıştır.

Çizelge 4.6. Katılımcıların eğitim durumları

	Frekanslar	Yüzdelik Değerler (%)	Kümülatif Toplam
İlkokul	1	1	1
Lise	8	8	9
Üniversite	76	76	85
Yüksek Lisans / Doktora	15	15	100
Toplam	100	100	100

Katılımcıların yaş aralıkları Çizelge 4.7.'de verilmiştir.

Çizelge 4.7. Katılımcıların yaş aralıkları

	Frekanslar	Yüzdelik Değerler (%)	Kümülatif Toplam
18-24	34	34	34
25-34	46	46	80
35-44	13	13	93
45 ve üstü	7	7	100
Toplam	100	100	100

Katılımcıların mimar olup olmama durumları Çizelge 4.8.'de verilmiştir.

Çizelge 4.8. Katılımcıların mimar olup olmama durumları

	Frekanslar	Yüzdelik Değerler (%)	Kümülatif Toplam
Mimar	14	14	14
Mimar değil	86	86	100
Toplam	100	100	100

4.2.2.Otel binalarının nasıl algılandıklarına dair bulgular

Anket çalışması sonucunda katılımcıların her otel için ayrı ayrı puanladığı 12 sıfat çiftinin, beş dereceli değerlendirme skalalarından aldıkları puanların ortalamaları Çizelge 4.9.'da gösterilmektedir.

Çizelge 4.9. Otellerin sıfat çifti puan ortalamaları

	Ramada Otel	Dedeman Otel	Grand Otel	Anemon Otel	
Dinamik	2,64	3,56	2,24	2,85	Durağan
Kararlı	2,42	2,88	1,83	3,06	Kararsız
Agresif	2,24	3,72	3,24	2,77	Sakin
Güçlü	2,31	2,83	1,87	2,87	Güçsüz
Yüksek	2,43	2,44	1,52	3,18	Alçak
Ağır	1,57	1,16	1,44	1,75	Hafif
Sert	0,76	2,22	2,15	1,62	Yumuşak
Sade	2,71	2,36	1,89	3,09	Karmaşık
Sıcak	3,36	3,35	2,88	3,38	Soğuk
Yakın	3,11	3,08	2,93	3,03	Uzak
Yenilikçi	2	3,6	2,07	3,15	Geleneksel
Güzel	2,68	3,39	2,4	3,31	Çirkin

Sıfat çiftlerinin puanlatılması sonucu binaların aldıkları puan ortalamaları ile her otel binası için bir algısal değer profili çıkartılmıştır. Bu algısal değer profilleri aşağıda her otel için tek tek incelenmiştir.

- **Ramada otel algısal değer profili**

Anket çalışması sonuçlarına göre, ilk otel olan Ramada Otel'e dair seçilen sıfat çifti derecelerinin kaç katılımcı tarafından tercih edildiği Çizelge 4.10.'daki gibidir.

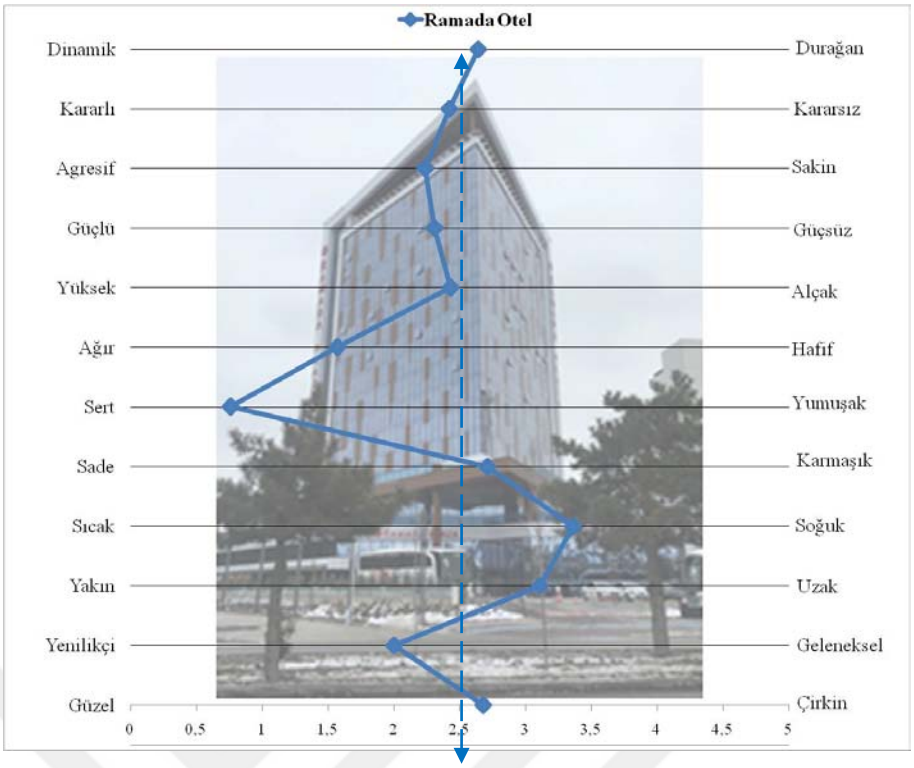
Çizelge 4.10. Ramada otel sıfat çifti derecelerinin tercih edilme sayıları

Durağan-Dinamik	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Kararsız-Kararlı	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Sakin-Agresif	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı
	çok dinamik	19		çok kararlı	32		çok agresif	37
	az dinamik	32		az kararlı	26		az agresif	27
	kararsızım	25		kararsızım	19		kararsızım	19
	az durağan	14		azkararsiz	14		az sakin	9
	çok durağan	10		çokkararsiz	9		çok sakin	8
	Toplam	100		Toplam	100		Toplam	100

Çizelge 4.10.'un devamı Ramada otel sıfat çifti derecelerinin tercih edilme sayıları

Güçsüz-Güçlü	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Alçak-Yüksek	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Ağır-Hafif	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı
	çok güçlü	34		çokyuksek	25		çok hafif	6
	az güçlü	27		azyuksek	27		az hafif	17
	kararsızım	21		kararsızım	34		kararsızım	29
	az güçsüz	10		az alçak	8		azagır	24
	çok güçsüz	8		çok alçak	6		çokagır	24
	Toplam	100		Toplam	100		Toplam	100
Sert-Yumuşak	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Karmaşık-Sade	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Soğuk-Sıcak	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı
	çokyumusak	2		çok sade	24		çok sıcak	8
	azyumusak	4		az sade	23		az sıcak	18
	kararsızım	14		kararsızım	21		kararsızım	25
	az sert	28		az karmaşık	22		az soğuk	28
	çok sert	52		çok karmaşık	10		çok soğuk	21
	Toplam	100		Toplam	100		Toplam	100
Uzak-Yakın	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Geleneksel-Yenilikçi	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Çirkin-Güzel	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı
	çok yakın	10		çok yenilikçi	46		çok güzel	28
	az yakın	15		az yenilikçi	27		az güzel	18
	kararsızım	38		kararsızım	15		kararsızım	22
	az uzak	28		az geleneksel	5		az çirkin	22
	çok uzak	9		çok geleneksel	7		çok çirkin	10
	Toplam	100		Toplam	100		Toplam	100

Anket sonuçlara göre, Ramada Otel'in sıfat çiftlerinden aldığı puan ortalamaları her sıfat çifti için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Binanın katılımcılar üzerinde uyandırdığı duygusal tepkileri somut şekilde ifade etmek amacıyla, bu ortalama değerleri grafiğe dökerek oluşturulan algısal değer profili Şekil 4.6.'dadır.

Şekil 4.6. Ramada otel algısal değer profili

Şekil 4.6.'da, seçilen sıfat çiftlerinin katılımcılara beşli skalada puanlatılmaları sonucu otelin aldığı puanların ortalamaları gösterilmektedir. Böylece Ramada Otel'e dair algısal değer profili ortaya çıkartılmıştır.

Bu algısal değer profiline göre Ramada Otel anket katılımcıları nezdinde özellikle, sert, ağır, soğuk ve yenilikçi algılanırken kararlı, agresif, güçlü duygularının da aglılamada ön plana çıktığı görülmektedir.

B) Dedeman otel algısal değer profili

Anket çalışması sonuçlarına göre, ikinci otel olan Dedeman Otel'e dair seçilen sıfat çifti derecelerinin kaç katılımcı tarafından tercih edildiği Çizelge 4.11'deki gibidir.

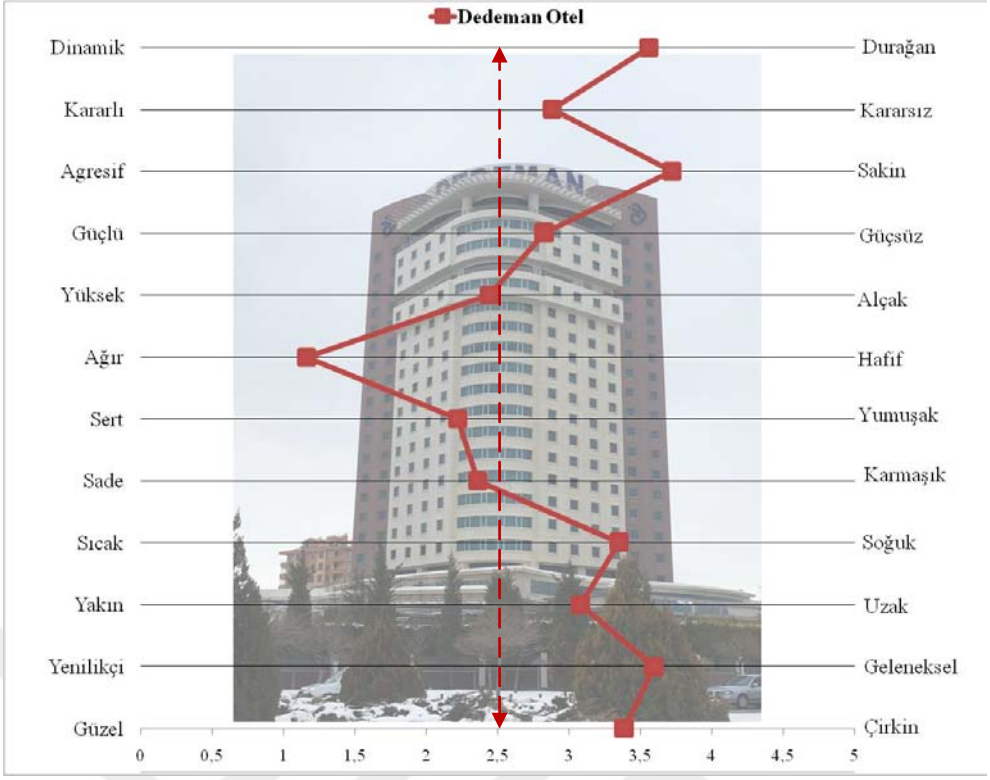
Çizelge 4.11. Dedeman otel sıfat çifti derecelerinin tercih edilme sayıları

Durağan-Dinamik	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Kararsız-Kararlı	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Sakin-Agresif	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı
	çok dinamik	9		çok kararlı	21		çok agresif	6
	az dinamik	16		az kararlı	19		az agresif	8
	kararsızım	21		kararsızım	26		kararsızım	17
	az durağan	18		azkararsiz	19		az sakin	46
	çok durağan	36		çokkararsiz	15		çok sakin	23
	Toplam	100		Toplam	100		Toplam	100

Çizelge 4.11.'in devamı Dedeman otel sıfat çifti derecelerinin tercih edilme sayıları

Güçsüz-Güçlü	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Alçak-Yüksek	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Ağır-Hafif	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı
	çok güçlü	19		çokyuksek	22		çok hafif	6
	az güçlü	22		azyuksek	31		az hafif	9
	kararsızım	26		kararsızım	36		kararsızım	23
	az güçsüz	23		az alçak	3		azagır	19
	çok güçsüz	10		çok alçak	8		çokagır	43
	Toplam	100		Toplam	100		Toplam	100
Sert-Yumuşak	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Karmaşık-Sade	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Soğuk-Sıcak	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı
	çokyumusak	11		çok sade	35		çok sıcak	10
	azyumusak	31		az sade	26		az sıcak	20
	kararsızım	37		kararsızım	16		kararsızım	24
	az sert	11		az karmaşık	14		az soğuk	17
	çok sert	10		çok karmaşık	9		çok soğuk	29
	Toplam	100		Toplam	100		Toplam	100
Uzak-Yakın	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Geleneksel-Yenilikçi	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Çirkin-Güzel	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı
	çok yakın	12		çok yenilikçi	12		çok güzel	8
	az yakın	20		az yenilikçi	20		az güzel	15
	kararsızım	31		kararsızım	31		kararsızım	29
	az uzak	22		az geleneksel	22		az çirkin	26
	çok uzak	15		çok geleneksel	15		çok çirkin	22
	Toplam	100		Toplam	100		Toplam	100

Anket sonuçlarına göre Dedeman Otel'in sıfat çiftlerinden aldığı puan ortalamaları, her sıfat çifti için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Binanın katılımcılar üzerinde uyandırdığı duygusal tepkileri somut şekilde ifade etmek amacıyla, bu ortalama değerleri grafiğe dökerek oluşturulan algısal değer profili Şekil 4.7.'deki gibidir.

Şekil 4.7. Dedeman otel algısal yük profili

Şekil 4.7.'ye göre Dedeman Otel'in katılımcılar üzerinde uyandırdığı duygusal sonuçlar görülmektedir. Bu sonuçlara göre; Dedeman Otel pek çok katılımcı tarafından durağan, sakin ve ağır algılanırken genel anlamda; soğuk ve geleneksel olarak da algılanmıştır.

C) Grand Otel algısal değer profili

Anket çalışması sonuçlarına göre, üçüncü otel olan Grand Otel'e dair seçilen sıfat çifti derecelerinin kaç katılımcı tarafından tercih edildiği Çizelge 4.12.'deki gibidir.

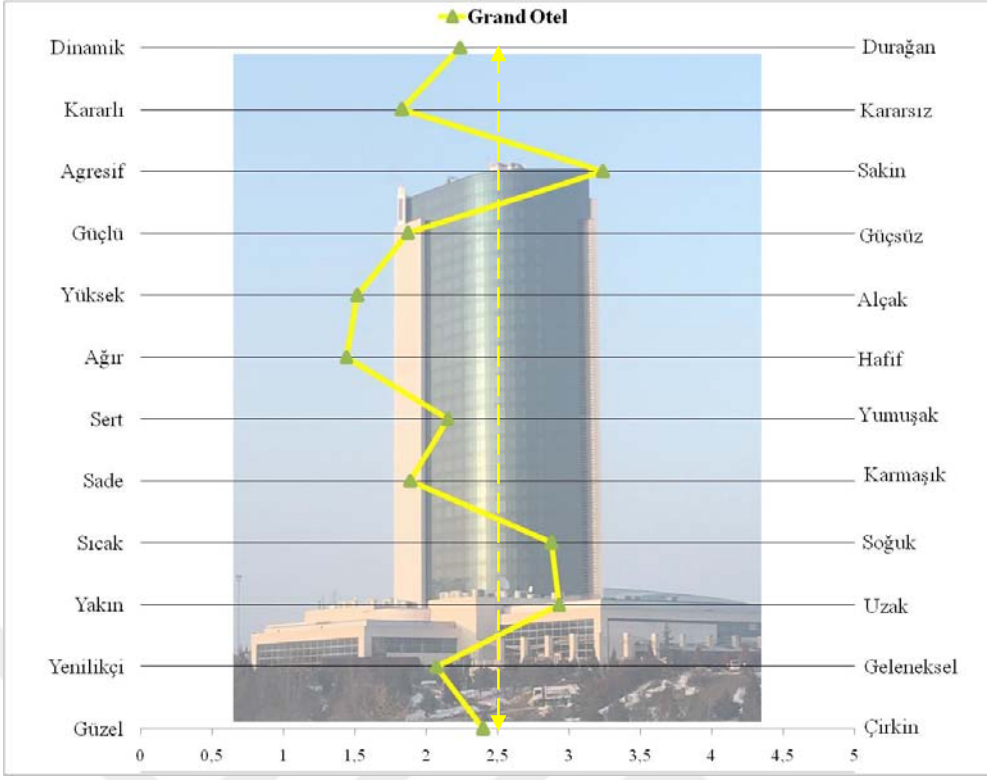
Çizelge 4.12. Grand otel sıfat çifti derecelerinin tercih edilme sayıları

Durağan-Dinamik	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Kararsız-Kararlı	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Sakin-Agresif	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı
	çok dinamik	48		çok kararlı	54		çok agresif	12
	az dinamik	19		az kararlı	22		az agresif	19
	kararsızım	6		kararsızım	15		kararsızım	21
	az durağan	15		azkararsiz	5		az sakin	29
	çok durağan	12		çokkararsiz	4		çok sakin	19
	Toplam	100		Toplam	100		Toplam	100

Çizelge 4.12.'in devamı Grand otel sıfat çifti derecelerinin tercih edilme sayıları

Güçsüz-Güçlü	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Alçak-Yüksek	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Ağır-Hafif	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı
	çok güçlü	47		çokyuksek	68		çok hafif	10
	az güçlü	31		azyuksek	20		az hafif	13
	kararsızım	12		kararsızım	6		kararsızım	16
	az güçsüz	8		az alçak	4		azagır	33
	çok güçsüz	2		çok alçak	2		çokagır	28
	Toplam	100		Toplam	100		Toplam	100
Sert-Yumuşak	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Karmaşık-Sade	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Soğuk-Sıcak	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı
	çokyumusak	19		çok sade	56		çok sıcak	20
	azyumusak	26		az sade	18		az sıcak	20
	kararsızım	23		kararsızım	11		kararsızım	30
	az sert	15		az karmaşık	11		az soğuk	12
	çok sert	17		çok karmaşık	4		çok soğuk	18
	Toplam	100		Toplam	100		Toplam	100
Uzak-Yakın	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Geleneksel-Yenilikçi	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Çirkin-Güzel	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı
	çok yakın	17		çok yenilikçi	39		çok güzel	27
	az yakın	25		az yenilikçi	36		az güzel	36
	kararsızım	27		kararsızım	10		kararsızım	18
	az uzak	10		az geleneksel	9		az çirkin	8
	çok uzak	21		çok geleneksel	6		çok çirkin	11
	Toplam	100		Toplam	100		Toplam	100

Bu sonuçların göre Grand Otel'in sıfat çiftlerinden aldığı puan ortalamaları, her sıfat çifti için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Binanın katılımcılar üzerinde uyandırdığı duygusal tepkileri somut şekilde ifade etmek amacıyla, bu ortalama değerleri grafiğe dökerek oluşturulan algısal değer profili Şekil 4.8.'deki gibidir.

Şekil 4.8. Grand otel algısal yük profili

Şekil 4.8'e göre, Grand Otel genel anlamda; kararlı, güçlü, yüksek, sade, yenilikçi ve güzel algılanırken, yüksek derecede de sakin algılanmıştır. Grand Otel diğer binalardan farklı olarak, sıfat çiftlerinden bir yönde ağırlıklı olarak algılanmıştır. Bu da binanın algılanabilir, net bir mimari dili olduğunu göstermiştir denilebilir.

D) Anemon Otel algısal değer profili

Anket çalışması sonuçlarına göre, dördüncü otel olan Anemon Otel'e dair seçilen sıfat çifti derecelerinin kaç katılımcı tarafından tercih edildiği Çizelge 4.13'teki gibidir.

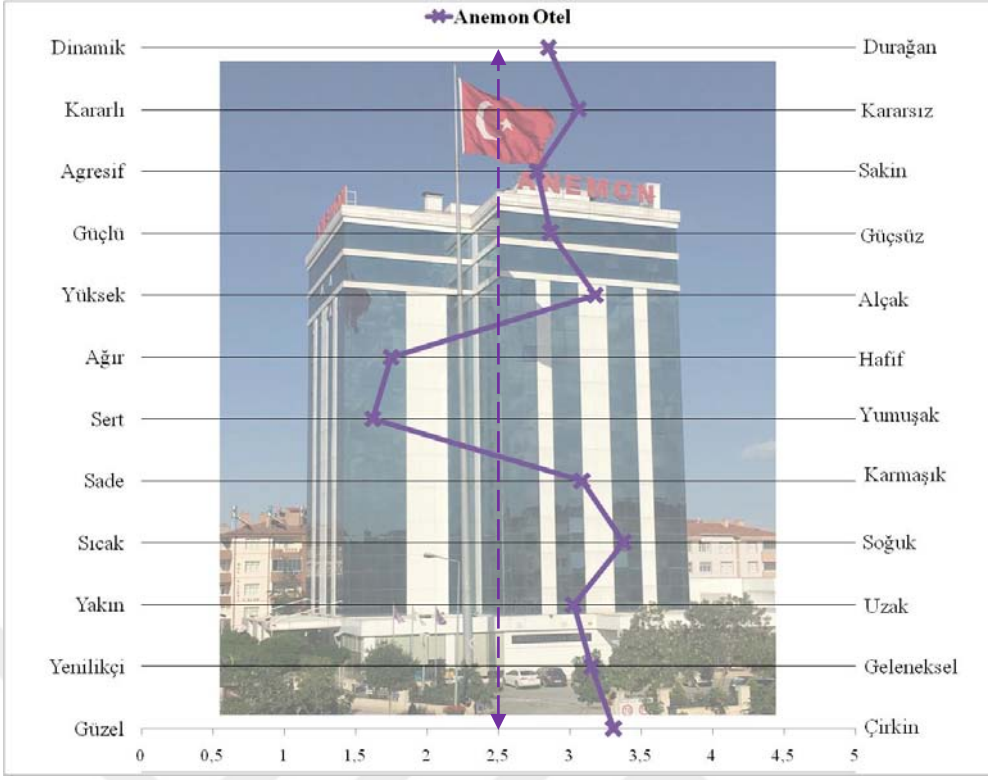
Çizelge 4.13. Anemon otel sıfat çifti derecelerinin tercih edilme sayıları

Durağan-Dinamik	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Kararsız-Kararlı	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Sakin-Agresif	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı
	çok dinamik	24		çok kararlı	20		çok agresif	18
	az dinamik	24		az kararlı	21		az agresif	29
	kararsızım	18		kararsızım	17		kararsızım	24
	az durağan	11		azkararsiz	17		az sakin	16
	çok durağan	23		çokkararsiz	25		çok sakin	13
	Toplam	100		Toplam	100		Toplam	100

Çizelge 4.13.'ün devamı Anemon otel sıfat çifti derecelerinin tercih edilme sayıları

Güçsüz-Güçlü	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Alçak-Yüksek	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Ağır-Hafif	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı
	çok güçlü	19		çokyuksek	14		çok hafif	11
	az güçlü	25		azyuksek	17		az hafif	17
	kararsızım	21		kararsızım	25		kararsızım	27
	az güçsüz	20		az alçak	25		azagır	26
	çok güçsüz	15		çok alçak	19		çokagır	19
	Toplam	100		Toplam	100		Toplam	100
Sert-Yumuşak	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Karmaşık-Sade	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Soğuk-Sıcak	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı
	çokyumusak	9		çok sade	14		çok sıcak	8
	azyumusak	12		az sade	21		az sıcak	17
	kararsızım	30		kararsızım	26		kararsızım	27
	az sert	30		az karmaşık	20		az soğuk	25
	çok sert	19		çok karmaşık	19		çok soğuk	23
	Toplam	100		Toplam	100		Toplam	100
Uzak-Yakın	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Geleneksel-Yenilikçi	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı	Çirkin-Güzel	Sıfat dereceleri	Kişi sayısı
	çok yakın	11		çok yenilikçi	12		çok güzel	14
	az yakın	22		az yenilikçi	19		az güzel	15
	kararsızım	33		kararsızım	27		kararsızım	24
	az uzak	21		az geleneksel	26		az çirkin	20
	çok uzak	13		çok geleneksel	16		çok çirkin	27
	Toplam	100		Toplam	100		Toplam	100

Bu sonuçların göre Anemon Otel'in sıfat çiftlerinden aldığı puan ortalamaları, her sıfat çifti için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Binanın katılımcılar üzerinde uyandırdığı duygusal tepkileri somut şekilde ifade etmek amacıyla, bu ortalama değerleri grafiğe dökerek oluşturulan algısal değer profili Şekil 4.9.'daki gibidir.

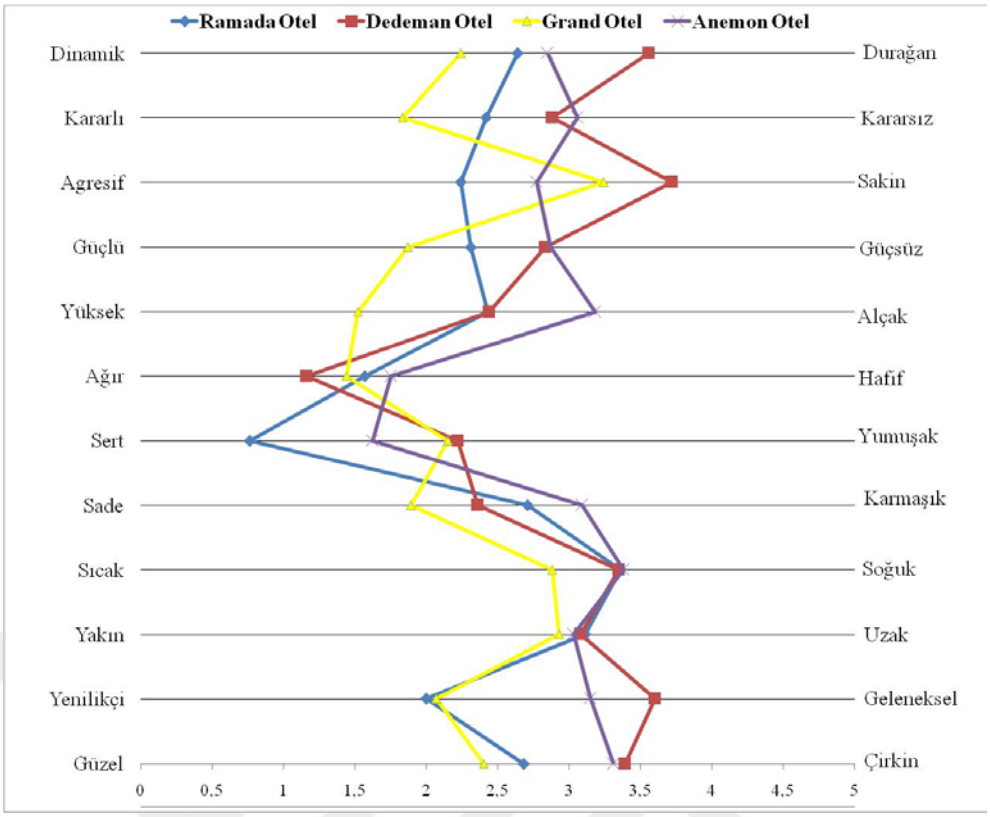

Şekil 4.9. Anemon otel algısal yük profili

Şekil 4.9'a göre Anemon Otel'in katılımcılar üzerinde uyandırdığı duygusal sonuçlar görülmektedir. Bu sonuçlara göre; Anemon Otel yüksek oranda sert ve ağır algılanırken, genel anlamda; alçak, çirkin ve geleneksel olarak algılanmıştır.

4.2.3. Otel binalarının karşılaştırmalı algısal değer profilleri

Dört otel binasının, yapılan anket çalışması sonuçlarına göre, katılımcılar üzerinde uyandırdığı duygusal tepkileri gösteren algısal değer profili Şekil 4.10'daki gibidir.

Şekil 4.10 Dört otelin karşılaştırmalı algısal değer profilleri

Şekil 4.10'a göre katılımcılar tarafından Ramada Otel ve Anemon Otel agresif algılanırken, Grand Otel ve Dedeman Otel daha sakin algılanmıştır. Dedeman Otel dikkat çekici ölçüde diğer binalardan ağır, Ramada Otel ise diğer binalardan sert algılanmıştır.

Grand Otel ve Ramada Otel, Dedeman Otel ve Anemon Otel'e göre daha yenilikçi algılanırken, aynı zamanda diğer iki otelden de daha güzel algılanmıştır. Katılımcılar tarafından yenilikçi bulunan binaların güzel algılanırken, geleneksel bulunan binaların çirkin algılandıkları yorumu yapılabilir. Bu yorumda bina cinslerinin de etkisi olduğu düşünülmelidir. Bu sonuçlara göre insanların otel binalarından daha yenilikçi kimlikler bekledikleri yönünde bir yorum yapılabilir.

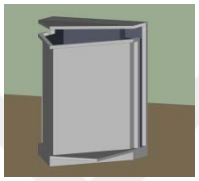
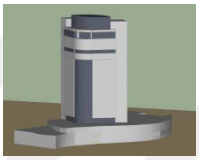
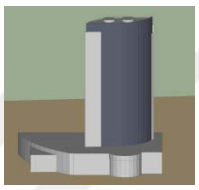
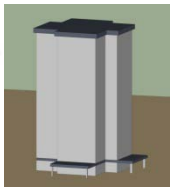
Grand Otel ve Ramada Otel'in sıfat çiftleri üzerinden aldıkları ortalama puanların diğer iki binaya göre daha uç değerlerde oldukları gözlemlenmiştir. Bu sonuca göre tasarım dili okunaklı olan, dolayısı kimlikli binaların daha güzel bulundukları sonucu da çıkartılabilir. Bu iki bina, diğer iki binaya göre, insanlara ilettikleri görsel etkilerde, herkes için ortak bir kanı yakalama başarısı göstermiştir.

4.3. Sonuçların Bina Biçimlerinin Algılanmasına Dair Hipotezler Işığında Yorumlanması

Alan çalışması bulgularının değerlendirilmesinin ikinci aşamasında; dört otelin, önceki bölümlerde açıklanan, algıya etki eden faktörler ve temel tasarım ilkeleri ışığındaki mevcut görsel etkileri çözümlenmiş ve ortaya çıkan çözümlemeler anket çalışması sonuçları bağlamında yorumlanmıştır. Böylece ele alınan örneklerin katılımcılar tarafından algılanma şekillerinin, bahsedilen kuramsal temellerle ne kadar paralellik gösterdikleri ortaya çıkartılmıştır. Ayrıca daha önce ortaya koyulan bu ilkelerin, bina türlerine göre farklılık gösterebileceği öngörüsü de bu sayede sınanmış olup, algılamada otel binalarını ele alan yeni bir yaklaşım ortaya koyulmuştur

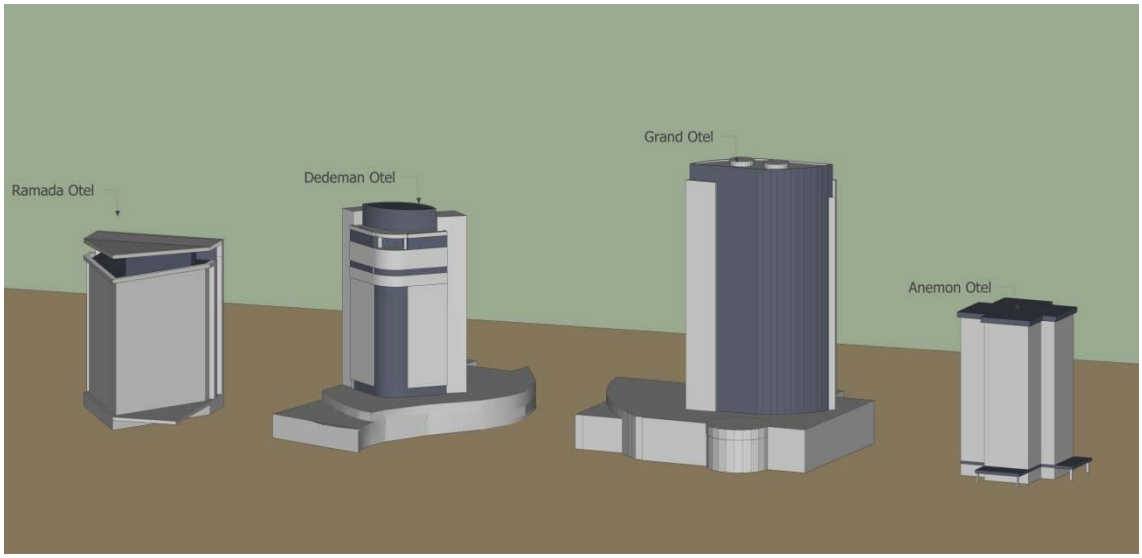
Bu bölümde bina biçimleri, tasarım dillerinin ortaya çıkartılması için çeşitli çizim programları ile dijital ortama aktarılarak soyutlanmıştır. Her bina tasarım ilkeleri bağlamında ayrı ayrı çözümlenip, taşıdıkları mimari dil gün yüzüne çıkartılmaya çalışılmıştır (Çizelge 4.14.). Üçüncü bölümde bahsedilen, mimari görsel algıda uyarım etkenleri, soyutlanmış örnek bina biçimleri üzerinden yorumlanmıştır. Daha sonra bu yorumlar anket sonuçları ile karşılaştırılıp çeşitli tespitler ortaya koyulmuştur.

Çizelge 4.14. Binaların biçim analizleri

	1.Bina	2.Bina	3.Bina	4.Bina
Otel Adı	Ramada Otel	Dedeman Otel	Grand Otel	Anemon Otel
Yıldız Sayısı	5	5	5	5
Yapım Tarihi	2017	2007	2004	2012
Oda Sayısı	255	260	278	183
Kat Adedi	15	19	25	15
Fotoğraf				
Bina Modelleri				
Biçimsel Kompozisyon	Dik hatlı üçgen prizmanın işlenmesi ve oyulması ile oluşturulan kompozisyon	Eğrisel hatlı silindir prizmanın işlenmesi ve oyulması ile oluşturulan kompozisyon	Eğrisel hatlı silindir prizmanın işlenmesi ve oyulması ile oluşturulan kompozisyon	Dik hatlı dikdörtgen prizmanın işlenmesi ve oyulması ile oluşturulan kompozisyon
Çizgisel Değerlendirme	Dikey çizgiler yoğunlukta	Yatay ve eğrisel çizgileri yoğunlukta	Dikey ve eğrisel çizgiler yoğunlukta	Dikey çizgiler yoğunlukta
Aks	Merkezi aks ve simetrik düzen	Merkezi aks ve simetrik düzen	Diagonal aks ve simetrik düzen	Diagonal aks ve simetrik düzen
Doluluk Boşluk	Derin ve vurgulu doluluk boşluk kullanımı	Orta derecede doluluk boşluk kullanımı	Düşük derecede doluluk boşluk kullanımı	Düşük derecede doluluk boşlık kullanımı
Renk	Mavi, beyaz soğuk renkler	Sarı, kahverengi sıcak renkler	Mavi, beyaz soğuk renkler	Mavi, beyaz soğuk renkler

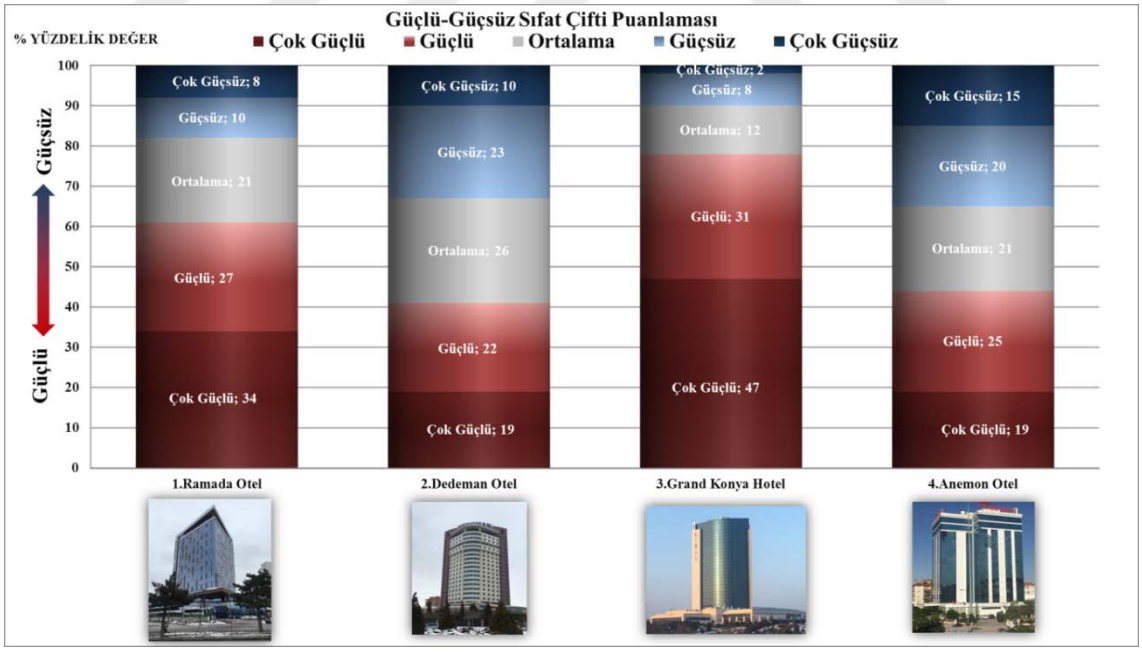
4.3.1. Biçimsel kompozisyon değerlendirmesi

İkinci ve üçüncü bina daha çok eğrisel hatlara sahip olup, silindir geometrilerin oyulması ve işlenmesi ile oluşturulmuş biçimsel kompozisyonlardan meydana gelmişlerdir. Birinci bina, üçgen prizma ve dar açılı bir biçimsel kompozisyona sahipken, dördüncü bina, dikdörtgen prizmaların birleşimlerinden meydana gelen bir kompozisyona sahiptir (Şekil 4.11.).

Şekil 4.11. Bina biçimlerinin soyutlanması

Formun insan üzerinde yarattığı psikolojik etkiler, kullanılış biçimine göre birtakım farklılıklar içermektedir. Sarp (1991)'a göre keskin hatlar taşıyan kare, dikdörtgen gibi dik açılı formlar hareketli ve güçlü bir etki verirken, dar açılı formların rahatsız edici, dairesel formların ise dinlendirici bir etki yaratmaktadır.

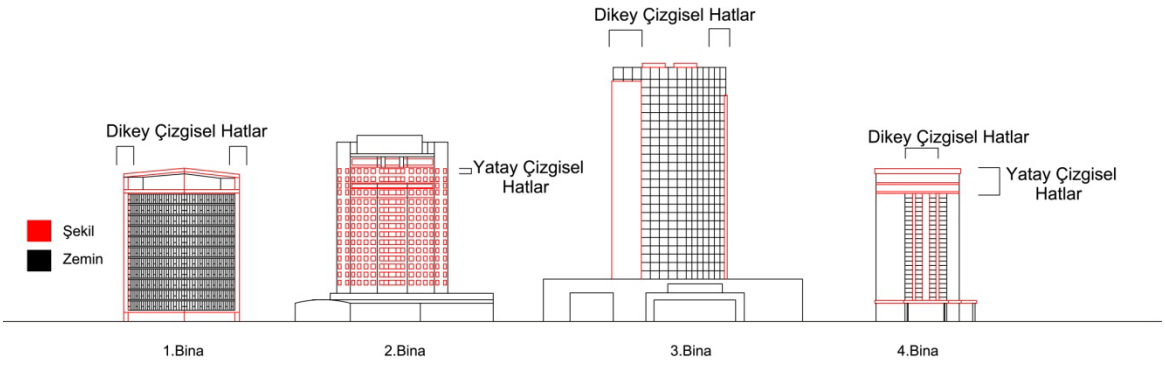
Şekil 4.12 Güçlü-güçsüz sıfat çifti anket sonuçları.

Katılımcılara binalarla ilgili yöneltilen sıfat çiftlerinden güçlü-güçsüz sıfat çifti sonuçları bu yaklaşımı kısmen doğrulamaktadır. Katılımcılar tarafından çok güçlü ve güçlü olarak algılanan otellerden birinci otelde, üçgen prizmadan oluşan dik açılı bir

biçimsel kompozisyon vardır. Güçlü algılanan diğer otel olan üçüncü otelde ise, silindire yakın bir biçimsel etki hakimdir. Bu, dik açılı biçimlerin güçlü algılandığı hipotezine istisna oluşturan bir durumdur. Bu istisnai durumunun neden kaynaklanabileceği düşünüldüğünden şunlar karşımıza çıkmaktadır. Üçüncü otel 25 katlı olup, diğer otellerden kayda değer şekilde uzundur (Şekil 4.12.). Burada Bell (2013)'in uzun ya da geniş formlar dikkat çekicidir ve güç göstergesi olarak kullanılabilir yaklaşımı düşünülebilinir. Ayrıca otel, yekpare bir biçimden oluşmaktadır. Tek parçadan oluşan biçiminin, bu binanın güçlü olarak algılanmasında etkili olduğu düşünülebilir.

4.3.2. Çizgisel değerlendirme

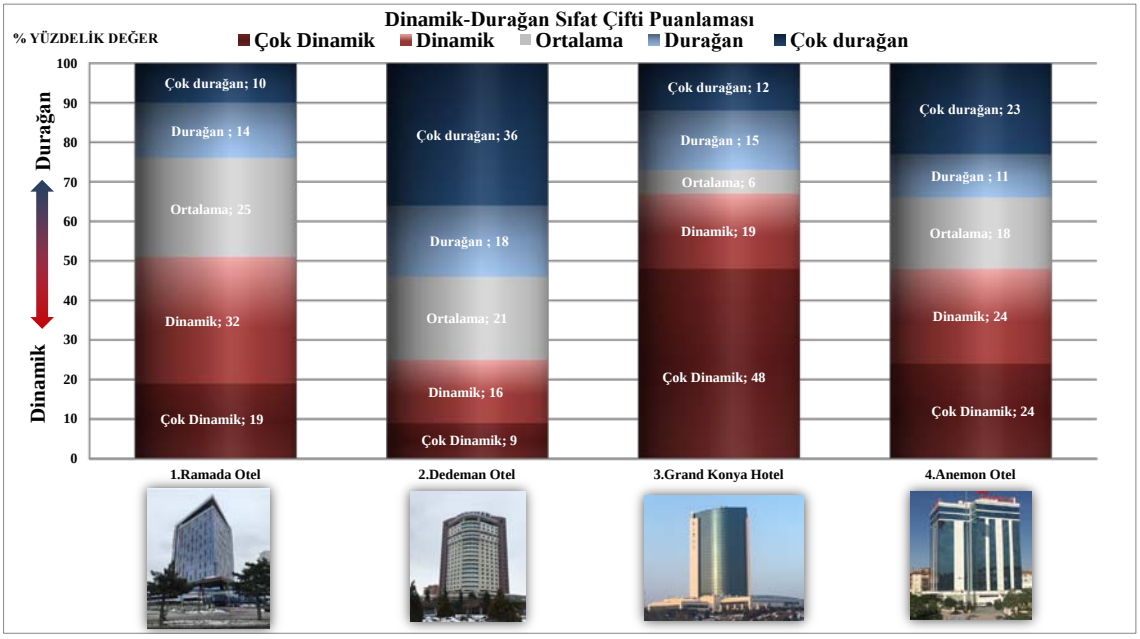
Birinci ve üçüncü otel binalarına dair, gestalt şekil zemin ilişkisi dikkate alındığında; giydirme cephelerden oluşan ve biçimin büyük kısmını kaplayan saydam yüzeyler zemin, sağır duvarlar ise şekil pozisyonundadır. Bu iki binada duvarlar, oran olarak boyları enlerinden çok fazla olduğu için dikey çizgisel etki yaratır. İkinci otel binasında ise duvarlar zemin, kullanılan söveli pencereler ise şekil konumdadırlar. Enine bant pencereler ve tekil pencerelerin oluşturduğu yatay çizgi etkileri nedeni ile yatay çizgiselliğin yoğunlukta olduğu görülür. Dördüncü otelin cephesinde çoğunlukta olan camların zemin, saydam olmayan kompozit cephe kaplamaları ise, cephenin geneline göre daha az miktarda olduğu için şekil olarak algılanması beklenir. Bu elemanlar hem dikey hem yatay pozisyonlardadır (Şekil 4.13).

Şekil 4.13. Binaların çizgisel değerlendirilmesi.

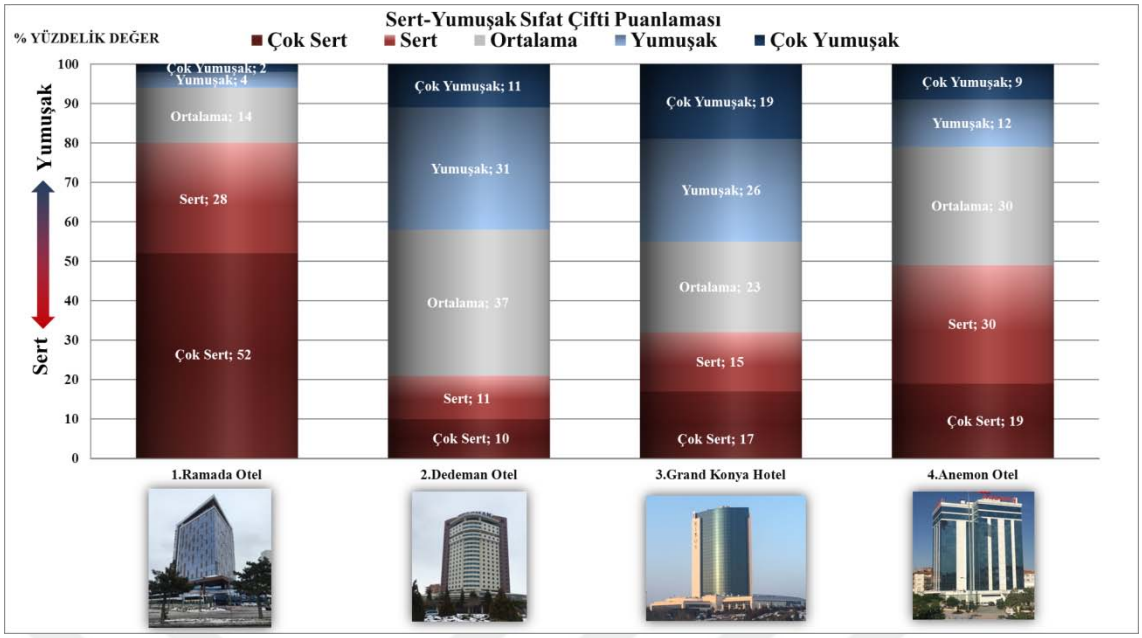
Dikey bir çizgi yer çekimi güçleri ile dengeli bir durumu ya da insanın durumunu ifade eder. Dikey çizgiselliğin hakim olması, bu binaların olduğundan uzun ve dinamik bir görüntü yaratmaktadır (Ching ve Lökçe, 2002). Yapılan anket sonuçları

bu görüşü doğrulamaktadır. Katılımcıların, dinamik-durağan sıfat çiftini puanlamalarına göre birinci bina en dinamik algılanırken, yatay çizgiselliğin yoğunlukta olduğu ikinci bina en durağan algılanmıştır (Şekil 4.14.). Bu sonuçlar, çizginin görsel algıdaki etkileri bölümünde anlatılan; çizgideki yönelim ya da doğrultusu onun görsel yapıdaki rolünü etkiler, yatay çizgi durağanlığı, yer düzlemini, ufku ya da dinlenmekte olan bir vücudu tasvir eder (Ching ve Lökçe, 2002) görüşü ile paralellik göstermiştir.

Şekil 4.14. Dinamik-durağan sıfat çifti anket sonuçları.

Çizgilerle ilgili bir başka yorum da, düz, ince, naif çizgiler; "sadelik, rahatlık, sükunet" etkisi yaratırlar. Yuvarlak, eğri çizgiler; "yumuşaklık, hoş ve ritim bir hareketi okşamayı" ifade ederler. Kırık, kalın-kesin, kararlı çizgiler; "sertliği, dinamizmi, güveni" ifade ederlerdir (Atalayer, 1994). Bu yaklaşımlarla anket sonuçları paralel çıkmıştır. Katılımcıların çoğunluğu birinci ve dördüncü oteli çok sert ve sert bulurken, ikinci ve üçüncü otelleri çok yumuşak ve yumuşak bulmuşturlar. Bu sonuçlarda, ikinci ve üçüncü binanın cephesindeki eğrisel çizgiselliğin, birinci ve dördüncü binaların cephelerindeki keskin ve kararlı çizgiselliğin yoğun olmasının etkili olduğu düşünülmüştür (Şekil 4.15).

Şekil 4.15. Sert-yumuşak sıfat çifti anket sonuçları.

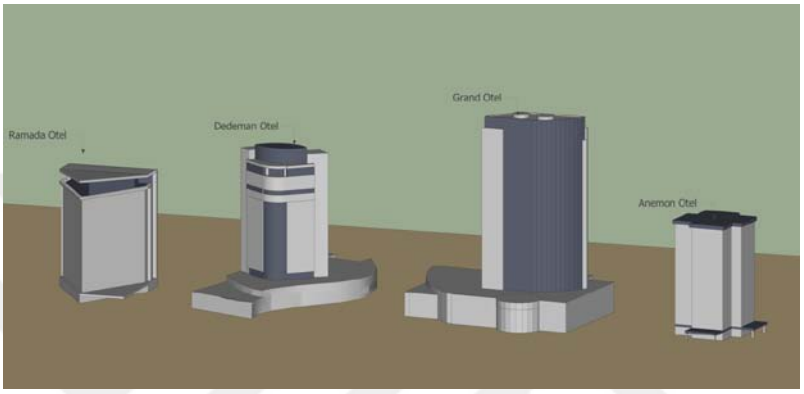
Bu düşünceye yakın bir diğer yaklaşımda Alain De Botton (2009); eğrisel hatlı, yumuşak çizgiler; sakin uyumlu uzlaşmacı bir insan davranışı hissettirirken, kırıklı ve keskin çizgiler sert agresif uyumsuz bir davranışı hissettirir demektedir. Anket sonuçları ile bu yaklaşım da paralellik göstermiştir. Eğrisel hatlara sahip ikinci ve üçüncü otel binası sakin algılanırken, birinci ve dördüncü otel binaları agresif ve çok agresif algılanmıştır (Şekil 4.16.).

Şekil 4.16. Agresif-sakin sıfat çifti anket sonuçları.

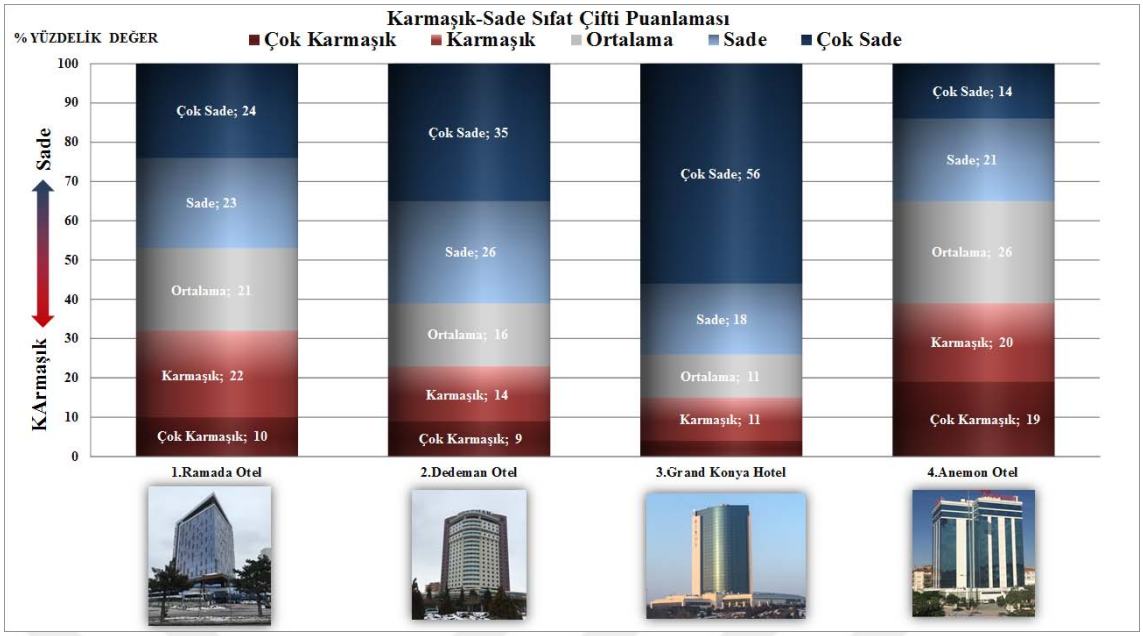
4.3.3. Doluluk boşluk değerlendirmesi

Dört otel binasının doluluk-boşluk bakımından biçimsel değerlendirilmesi yapıldığında şu sonuçların ortaya çıktığı görülmüştür. Birinci otelde binan dış konturlarından gelip, son katında birleşen vurgulu bir boşluk etkisi vardır. İkinci otelde ise parça parça çeşitli katmanlarda girinti ve çıkıntılar vardır. Üçüncü otelde az miktar doluluk boşluk kullanılmış olup, yekpareye yakın bir kütleden oluşmaktadır. Dördüncü otel ise dikdörtgen prizmaların birleşimden oluşmuş olup, çok fazla doluluk boşluk ihtiva etmemektedir (Şekil 4.17.).

Şekil 4.17. Binaların doluluk boşluk oranları

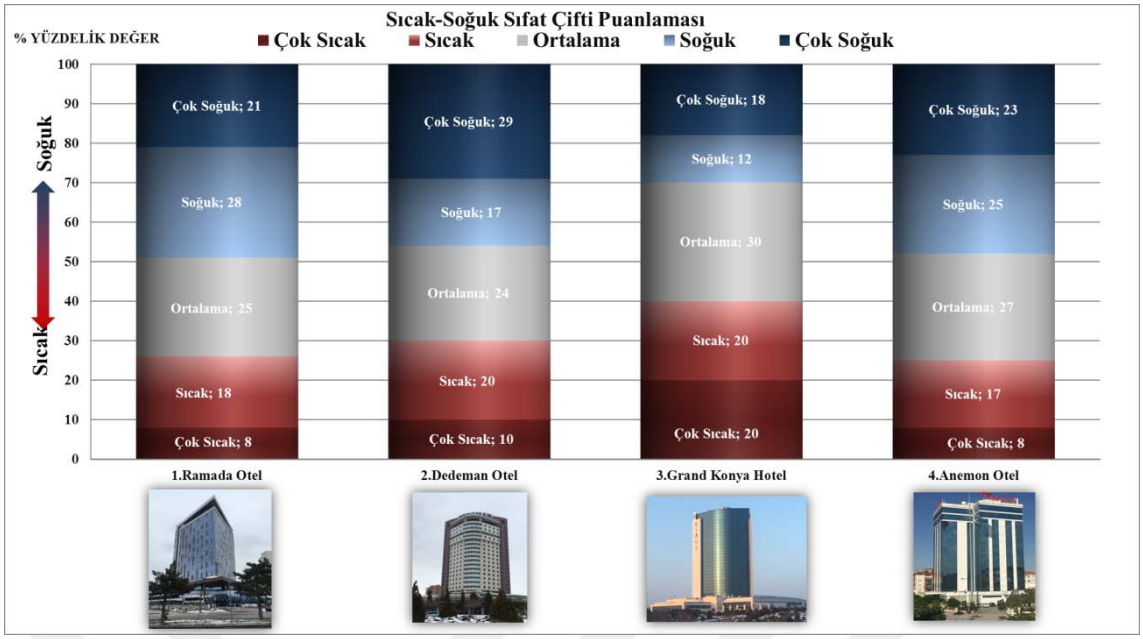
Kaplan (1975) yaptığı araştırmalarda; biçimlerde doluluk boşluk kullanımı arttıkça karmaşıklık artar, azaldıkça karmaşıklık azalır demektedir. Çalışmasında ayrıca, orta derecede karmaşıklığın insan duygularını hoş gelirken, karmaşıklığın çok miktarda arttığı ya da azaldığı tasarımlarda estetik hissin azaldığını söylemektedir. Karmaşık-sade sıfat çifti anket sonuçları bu yaklaşımlardan, doluluk boşluk kullanımı arttıkça karmaşıklık artar önermesini doğrulamıştır. Doluluk-boşluk kullanımı olan birinci ve ikinci otel karmaşık algılanırken, yekpare görünüme yakın üçüncü otel en sade algılanan otel olmuştur. Dördüncü otelin biçimsel kompozisyonu, eş görsel kuvvete sahip dört kütlenin birleşmesi sonucu oluşmuştur. Bu otelin karmaşık olarak algılanmasında, kütle içinde bir hiyerarşi yakalayamamış olmasının etkili olduğu düşünülmüştür (Şekil 4.18.).

Şekil 4.18. Karmaşık-sade sıfat çifti anket sonuçları

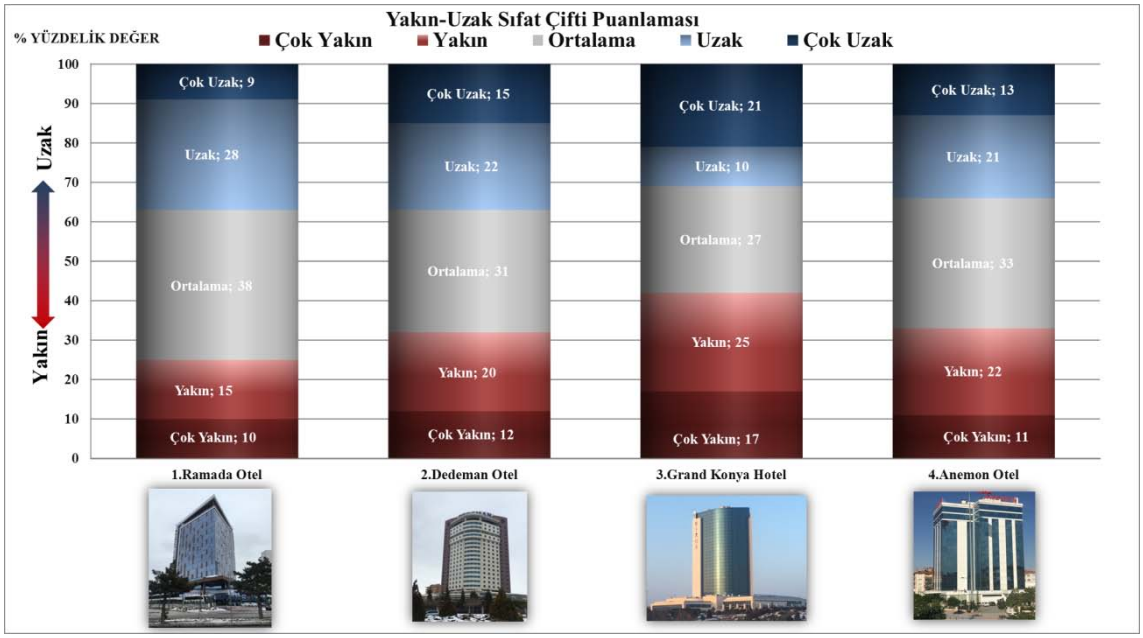
4.3.4. Renk değerlendirmesi

Birinci otel, üçünü otel ve dördüncü otel mavi renkli giydirme cephe camları sebebi ile mavi, beyaz, dolayısı ile soğuk renklerin ağırlıkta olduğu binalardır. Buna karşın ikinci otelde daha az saydam yüzey bulunup, sarı ve kahverengi duvarlardan oluşan cephe düzenine sahiptir. Bu şartlar altında; soğuk renklerden oluşan birinci, üçüncü ve dördüncü bina soğuk, ikinci binanın sıcak algılanması beklenmiştir. Anket sonuçları bu hipotezi kısmen doğrulamıştır. Sonuçlara göre ikinci bina; birinci, ve dördüncü binadan daha sıcak algılanmıştır. Üçüncü binanın soğuk renklerden oluşmasına rağmen sıcak algılanmasının ise ankette kullanılan fotoğrafta cepheden yansıyan güneş ışıkları ile ilintili olabileceği düşünülmüştür (Şekil 4.19.).

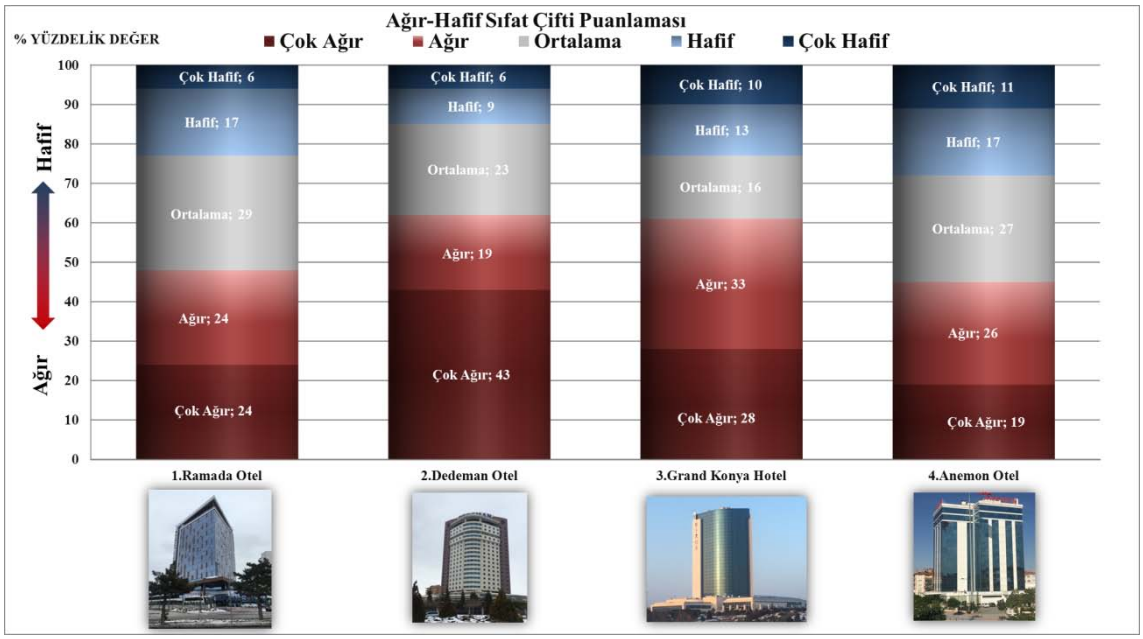
Şekil 4.19. Sıcak-soğuk sıfat çifti anket sonuçları

Bununla birlikte sıcak renklerin yakın, soğuk renklerin daha uzak algılanacaklarına dair yaklaşım da anket sonuçlarında kısmen doğrulanmıştır. Yine ikinci ve üçüncü otel yakın algılanırken, birinci ve dördüncü otel uzak algılanmıştır. Bu sonuçların, sıcak-soğuk sıfat çifti sonuçları ile neredeyse aynı olması dikkat çekicidir (Şekil 4.20.).

Şekil 4.20. Yakın-uzak sıfat çifti anket sonuçları

Renklerin biçimlerin algılanmasında etki göstereceği düşünülen bir diğer duygusal sonuç, ağır-hafif sıfat çiftinin algılanmasına dairdir. Daha önceki bölümlerde sıcak renklerin ağır algılanırken, soğuk renklerin daha hafif algılanacağına değinilmiştir. Anket sonuçları bu yaklaşımı da doğrulamaktadır. İkinci bina pek çok katılımcı tarafından çok ağır ve ağır algılanmıştır. Üçüncü bina da ağır algılanmıştır. Birinci ve dördüncü bina ise bu iki binaya göre daha hafif algılanmışlardır (Şekil 4.21.).

Şekil 4.21. Ağır-hafif sıfat çifti anket sonuçları

4.4. Katılımcıların Demografik Yapıları ve Binaları Algılamaları Arasındaki Korelasyonların İncelenmesi

Bu bölümde anket katılımcıları arasındaki mimar- mimar olmayan ve kadın-erkek alt gruplarının, sıfat çiftlerine verdikleri puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır. Bu amaçla sonuçların istatistiksel olarak değerlendirilmesi için, veri dağılımlarının uygunluk durumuna göre iki ve ikiden fazla grubun ortalamalarının karşılaştırılmasında kullanılan (Eymen, 2007) mann-whitney u testi kullanılmıştır. Algılamada meslek durumunun ve cinsiyetin önemli farklar yaratabileceği hipotezi üzerine, verilen bütün cevaplar mimar-mimar olmayan, kadın-erkek diye alt gruplara ayrılıp istatistiksel olarak anlamlı farkların olup olmadığını anlamak için ayrı ayrı Mann- Whitney U analizleri uygulanmıştır

İlk olarak ankete katılan katılımcıların cevapları, mimarlar ve mimar olmayanlar diye iki alt gruba ayrılmıştır. Bu iki alt grubun dört otele dair tüm sıfat çiftlerine

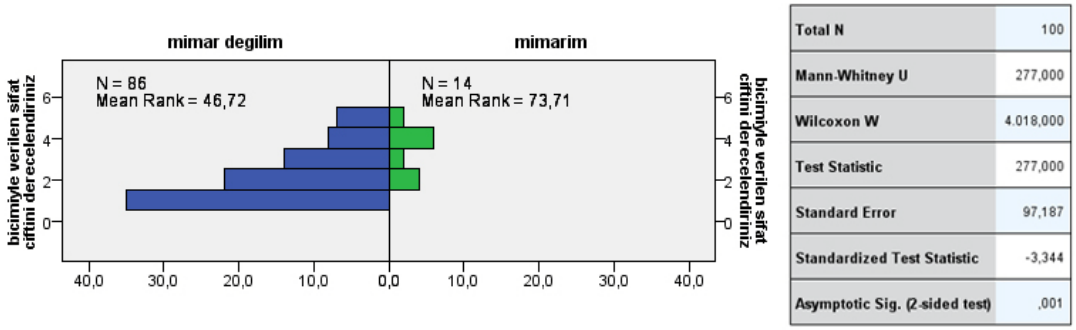
verdikleri cevaplar üzerine uygulanan Mann- Whitney U analizi sonucunda çıkan tablolara göre mimar olanlar ve mimar olmayanların otel binalarını algılama şekillerinde çeşitli farklar ortaya çıktığı görülmüştür.

Bunlar şöyledir:

1- İkinci otel binasının (Şekil 4.22.) sade-karmaşık sıfat çiftine verilen yanıtlar üzerine yapılan Mann- Whitney U analizi sonuçlarına göre; Asymp. Sig.(anlamlılık) katsayısı p=0,001<0,05 (Şekil 4.23.) olduğundan ikinci otel, mimarlar tarafından mimar olmayanlara göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede daha karmaşık bulunmuştur. (Mimar olmayan MeanRank=46,72 , Mimar MeanRank=73,71)

Şekil 4.22. İkinci otel binası (Dedeman Otel)

Total N	100
Mann-Whitney U	277,000
Wilcoxon W	4.018,000
Test Statistic	277,000
Standard Error	97,187
Standardized Test Statistic	-3,344
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,001

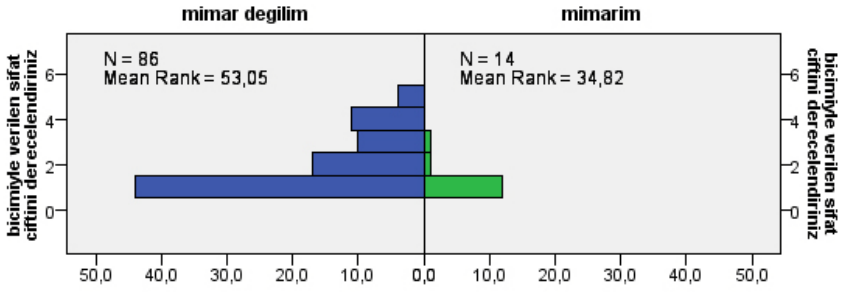
Şekil 4.23. ikinci otel sade-karmaşık sıfatı, Mann- Whitney U analizi sonuçları

2- Üçüncü otel binasının (Şekil 4.24.) sade-karmaşık sıfat çiftine verilen yanıtlar üzerine yapılan Mann- Whitney U analizi sonuçlarına göre; Asymp. Sig. (anlamlılık) katsayısı p=0,016<0,05 (Şekil 4.25.) olduğundan üçüncü otel, mimarlar tarafından

mimar olmayanlara göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede daha sade algılanmıştır. (Mimar olmayan MeanRank=53,05 , Mimar MeanRank=34,82)

Şekil 4.24. Üçüncü otel binası (Grand Otel)

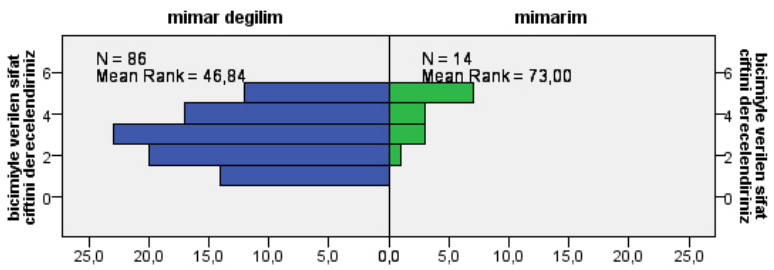
Total N	100
Mann-Whitney U	821,500
Wilcoxon W	4.562,500
Test Statistic	821,500
Standard Error	90,929
Standardized Test Statistic	2,414
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,016

Şekil 4.25. Üçüncü otel sade-karmaşık sıfatı, Mann- Whitney U analizi sonuçları

3- Dördüncü otel binasının (Şekil 4.26.) sade-karmaşık sıfat çiftine verilen yanıtlar üzerine yapılan Mann- Whitney U analizi sonuçlarına göre; Asymp. Sig. (anlamlılık) katsayısı p=0,001<0,05 olduğundan (Şekil 4.27), dördüncü otel mimarlar tarafından mimar olmayanlara göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede daha karmaşık algılanmıştır. (Mimar olmayan MeanRank=46,84 , Mimar MeanRank=73,00)

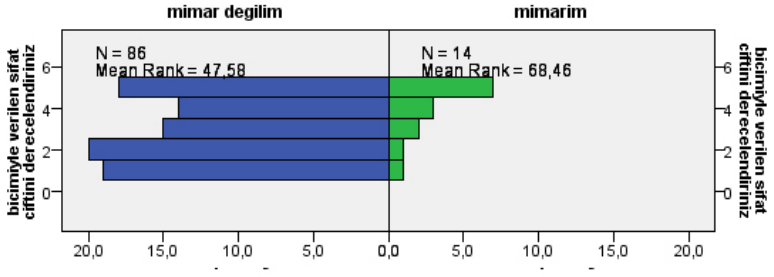
Şekil 4.26. Dördüncü otel binası (Anemon Otel)

Total N	100
Mann-Whitney U	287,000
Wilcoxon W	4.028,000
Test Statistic	287,000
Standard Error	98,409
Standardized Test Statistic	-3,201
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,001

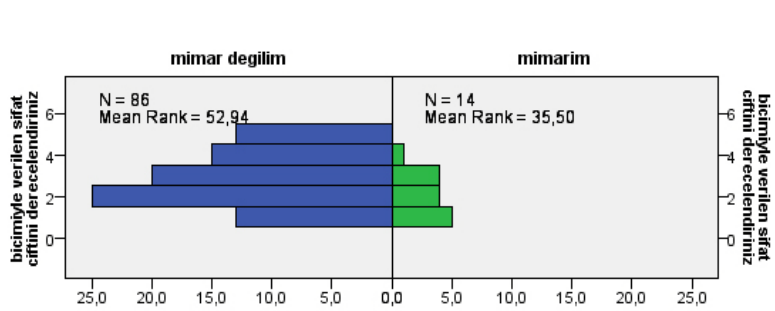
Şekil 4.27. Dördüncü otel sade-karmaşık sıfatı, Mann- Whitney U analizi sonuçları

Mimarlar ve mimar olmayan alt grupları dördüncü oteli algılama konusunda bir kaç sıfat çiftinde daha farklılık göstermişlerdir. Bu alt grupların dördüncü otel binasının sıfat çiftlerine verdikleri yanıtlar üzerine yapılan Mann- Whitney U analizi sonuçlarına göre Asymp. Sig.(anlamlılık) katsayıları $p<0,05$ olduğundan, dördüncü otel mimarlar tarafından mimar olmayanlara göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede daha kararsız (şekil 4.28.), agresif (şekil 4.29.) ve güçsüz (şekil 4.30.) algılanmıştır.

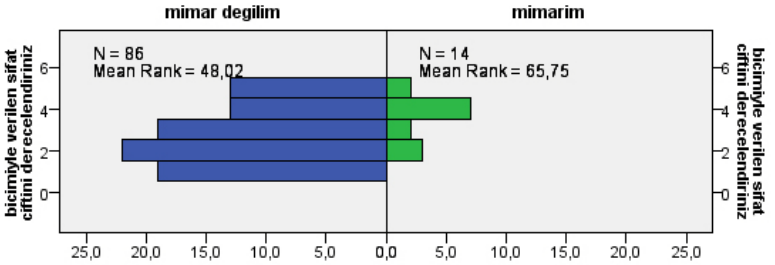
Total N	100
Mann-Whitney U	350,500
Wilcoxon W	4.091,500
Test Statistic	350,500
Standard Error	98,498
Standardized Test Statistic	-2,553
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,011

Şekil 4.28. Dördüncü otel kararlı-kararsız sıfatı, Mann- Whitney U analizi sonuçları

Total N	100
Mann-Whitney U	812,000
Wilcoxon W	4.553,000
Test Statistic	812,000
Standard Error	98,105
Standardized Test Statistic	2,141
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,032

Şekil 4.29. Dördüncü otel agresif-sakin sıfatı, Mann- Whitney U analizi sonuçları

Total N	100
Mann-Whitney U	388,500
Wilcoxon W	4.129,500
Test Statistic	388,500
Standard Error	98,477
Standardized Test Statistic	-2,168
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,030

Şekil 4.30. Dördüncü otel güçlü-güçsüz sıfatı, Mann- Whitney U analizi sonuçları

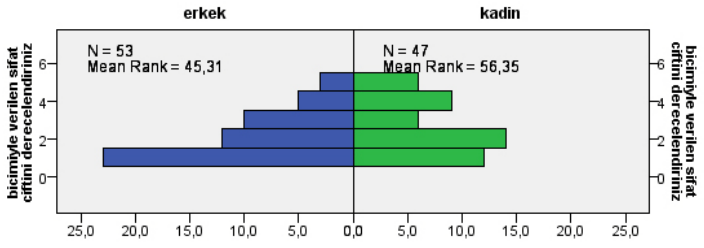
Anket sonuçlarına uygulanan Mann- Whitney U analizi sonuçlarına göre; ankete katılan mimarlar ve mimar olmayanların otel binalarını algılamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklar ortaya çıkmıştır. Analiz sonuçlarına göre özellikle sade-karmaşık sıfat çiftinin algılanmasında bu iki alt grup arasında ciddi farklar görülmüştür. Ayrıca dördüncü bina mimarlarca daha kararsız, agresif ve güçsüz şeklinde algılanmıştır. Mimar ve mimar olmayanlar alt gruplarının tüm cevaplarına analiz yapılmış olmasına rağmen algılama arasındaki farklılıkların özellikle bu bina üzerinde yoğunlaşması ve mimarların dördüncü binayı genelde negatif sıfatlarla algılamış olması dikkat çekicidir. Buna göre; binaların tasarımcıları olan mimarlar ile bu binaların kullanıcıları arasında algılamada ciddi farkların doğabildiği görülmüştür.

İkinci olarak, ankete katılan katılımcıların cevapları kadınlar ve erkekler diye iki alt gruba ayrılmıştır. Bu iki alt grubun dört otele dair tüm sıfat çiftlerine verdikleri cevaplar üzerine uygulanan Mann- Whitney U analizi sonucunda çıkan tablolara göre; kadınlar ve erkeklerin otel binalarını algılama şekillerinde de çeşitli farklar ortaya çıktığı görülmüştür. Kadın-erkek arasındaki algılama farkları genellikle ikinci ve dördüncü binalar arasında ortaya çıkmıştır. Bu iki alt grubun verdiği cevaplara yapılan Mann- Whitney U analizi sonuçlarında ortay çıkan farkla şöyledir:

1- İkinci (Şekil 4.31.) ve dördüncü (Şekil 4.34) otel binalarının sade-karmaşık (p ikinci otel=0,049, p dördüncü otel=0,001) ve güzel-çirkin (p ikinci otel=0,019, p dördüncü otel=0,007) sıfat çiftine verilen yanıtlar üzerine yapılan Mann- Whitney U analizi sonuçlarına göre; Asymp. Sig. (anlamlılık) katsayısı p<0,05olduğundan, bu iki otel binası da kadınlar tarafından erkek olanlara göre hem daha karmaşık (Şekil 4.32 ve Şekil 4.35.) hem daha çirkin (Şekil 4.33. ve Şekil 4.36.) olarak algılanmıştır.

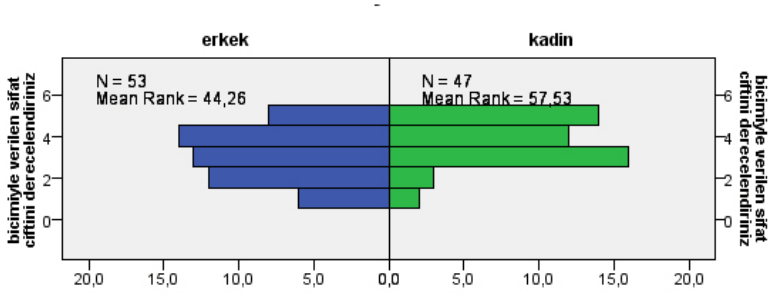

Şekil 4.31. İkinci otel binası (Dedeman Otel)

Total N	100
Mann-Whitney U	1.520,500
Wilcoxon W	2.648,500
Test Statistic	1.520,500
Standard Error	139,792
Standardized Test Statistic	1,967
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,049

Şekil 4.32. İkinci otel sade-karmaşık sıfatı, Mann- Whitney U analizi sonuçları

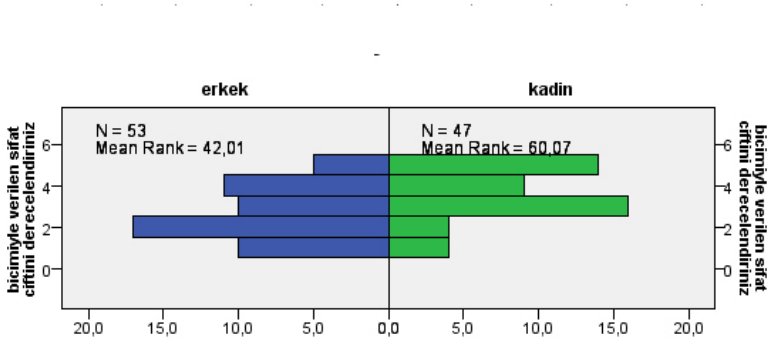

Total N	100
Mann-Whitney U	1.576,000
Wilcoxon W	2.704,000
Test Statistic	1.576,000
Standard Error	140,653
Standardized Test Statistic	2,350
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,019

Şekil 4.33. İkinci otel güzel-çirkin sıfatı, Mann- Whitney U analizi sonuçları

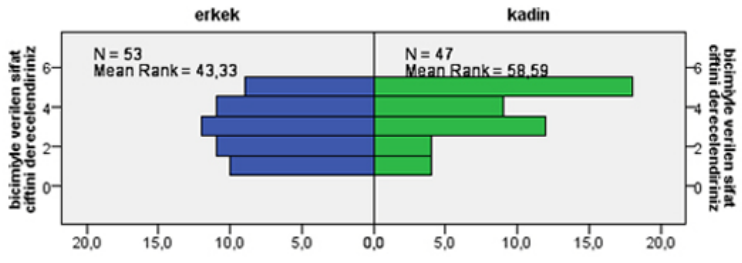

Şekil 4.34. Dördüncü otel binası (Anemon Otel)

Total N	100
Mann-Whitney U	1.695,500
Wilcoxon W	2.823,500
Test Statistic	1.695,500
Standard Error	141,549
Standardized Test Statistic	3,179
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,001

Şekil 4.35. Dördüncü otel sade-karmaşık sıfatı, Mann- Whitney U analizi sonuçları

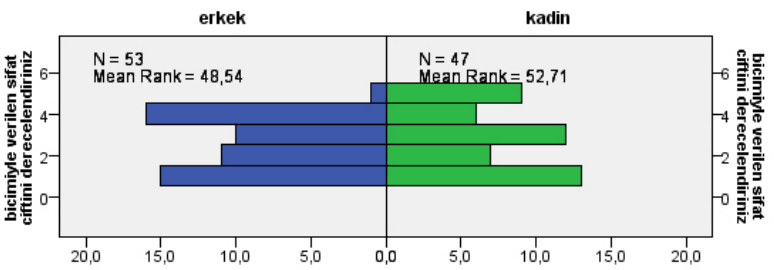

Total N	100
Mann-Whitney U	1.625,500
Wilcoxon W	2.753,500
Test Statistic	1.625,500
Standard Error	141,313
Standardized Test Statistic	2,689
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,007

Şekil 4.36. Dördüncü otel güzel-çirkin sıfatı, Mann- Whitney U analizi sonuçları

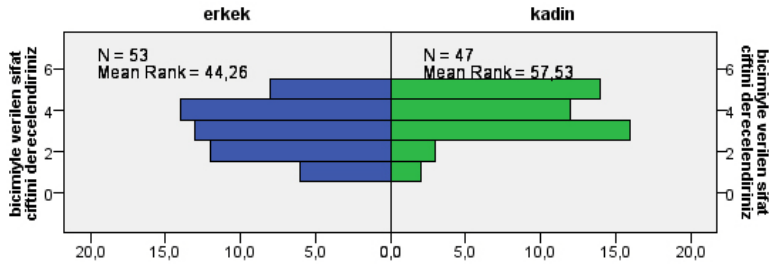
2- Mann- Whitney U analizi sonuçlarına göre anlamlı çıkmamış olsa bile, kadınların güzel-çirkin sıfat çiftine verdikleri yanıtların ortalama değerlerine göre (birinci otel: erkek meanrank=48,54 - kadın meanrank=52,71) (ikinci otel: erkek

meanrank=44,26 - kadın meanrank=57,53) diğer iki otel olan; birinci (Şekil 4.37.) ve üçüncü (Şekil 4.38.) oteli de, erkeklere göre daha çirkin algıladıkları söylenebilir.

Total N	100
Mann-Whitney U	1.349,500
Wilcoxon W	2.477,500
Test Statistic	1.349,500
Standard Error	141,131
Standardized Test Statistic	,737
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,461

Şekil 4.37. Birinci otel güzel-çirkin sıfatı, Mann- Whitney U analizi sonuçları

Total N	100
Mann-Whitney U	1.576,000
Wilcoxon W	2.704,000
Test Statistic	1.576,000
Standard Error	140,653
Standardized Test Statistic	2,350
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,019

Şekil 4.38. Üçüncü otel güzel-çirkin sıfatı, Mann- Whitney U analizi sonuçları

Anket sonuçlarına uygulanan Mann- Whitney U analizi sonuçlarına göre; ankete katılan kadınlar ve erkeklerin otel binalarını algılamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklar ortaya çıkmıştır. Analiz sonuçlarına göre, özellikle sade-karmaşık sıfat çiftinin algılanmasında bu iki alt grup arasında ciddi farklar görülmüştür. Genel anlamda kadınlar, binaları erkeklerden daha karmaşık bulmuşlar ve karmaşık buldukları binaları da daha çirkin bulmuşlardır. Ayrıca kadınların yine genel anlamda dört otel binasını da erkeklerden daha az beğendikleri, yani daha çirkin buldukları da gözlemlenmiştir.

5. SONUÇ

İnsan çevre ilişkisi kapsamında, algılama faaliyetlerimizle her gün sayısız bilgi, duyu organlarımız vasıtasıyla zihnimize aktarılarak çeşitli anlamlara dönüşür. Dokunma, duyma, tatma, koklama gibi algılama süreçlerinin içerisinde görsel algılama diğer tüm algılama türlerinden daha büyük önem arz eder. Çevreden gelen uyarıcıların oluşturduğu anlam sonucu, uyarıcıya karşı duygularımızla çeşitli psikolojik tepkiler ortaya koyarız. Bireyin çevreden aldığı, etkilendiği ve tepki gösterdiği görsel bilgilerin içinde mimarinin biçimsel özellikleri önemli yer tutmaktadır. Tasarım kararlarıyla ortaya çıkan binaların, hangi biçimsel özelliklerinin insanlar tarafından görsel olarak nasıl algılandıklarının araştırılması bu tezin temel amacı olarak görülmüştür. Bu doğrultuda algılama, algılamayı etkileyen faktörler, mimari biçimlerin algılanması gibi kavramlar tezin ilk bölümlerinde incelenmiştir.

İnsan eliyle üretilmiş yapılı çevrenin önemli unsurlarından biri olan mimarinin, somut fonksiyonel özellikleri ile ilgili yararsal rolünün yanında, kompozisyon, renk ve tasarım öğelerinin oluşturduğu biçimsel özellikleri ile oluşan anlamasal ve simgesel, soyut bir rolü de bulunmaktadır. Çevresel bir uyarıcı olarak binaların biçimsel özellikleri, görsel algılama ile insanın anlamsal dünyasına, dolayısı ile de duygularına ve psikolojilerine etki eder.

Çeşitli mimari biçimsel özelliklerin, bireylerin görsel algılarına etkileri ve bu etkiler sonucu ortaya çıkan duygusal sonuç ve davranışlar pek çok bilimsel araştırmaca kanıtlanmıştır. Çalışmanın ilk bölümlerinde, bu konuda literatürdeki yaklaşımlara yer verilmiştir. Bireylerin biçimleri nasıl algıladıklarının araştırılması genellikle algılama süreci ile ortaya çıkan duygular ve bu duygusal sonuçların sebep olduğu davranışlar bağlamında, ampirik yöntemlerle yapılmaktadır. Bu çalışmada da literatürdeki kuramsal yaklaşımları sınamak adına Konya şehrindeki dört otel binasını kapsayan bir alan çalışması planlanmıştır. Kent sakinleri için sürekli göz önünde bulunan bu otel binaları; yüksek maliyetli prestij binaları olması sebebiyle şehir kimliği adına önemli yapılar olarak görülmüşlerdir. Bu alan çalışması ile biçimsel özellikleri oluşturan; kompozisyon, gestalt yasaları, temel tasarım ilkeleri bağlamında seçilen otel binalarının nasıl algılandıkları bir anketle sorgulanmıştır. Bireylerin anketlerdeki tercihleri mimari uyarıcının duygusal sonuçları olarak değerlendirilirken, böylece binaların biçimsel özelliklerinin görsel olarak nasıl algıladıklarına dair nesnel veriler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Alan çalışması ile biçimsel etkinin bilinçli şekilde yaratılmasına ilişkin yapı tasarım sürecine ışık tutacak veriler elde edilmesi amaçlanmıştır.

Yapılan alan çalışması ile iki çatı soruya cevap aranmıştır;

1.Konya kentinde bulunan önemli otellerin bina biçimlerinin, kent sakinleri tarafından görsel olarak nasıl algılandıkları sorusu.

2.Otel bina biçimlerinin görsel olarak algılanma farklılıklarının;

a)Biçimlerdeki hangi parametrelerden kaynaklanıyor olabilecekleri (uyarıcı kaynaklı farklılıklar).

b)Katılımcıların demografik yapılarındaki hangi farklılıklardan kaynaklanabiliyor olabileceği sorusu (uyarılan kaynaklı farklılıklar).

Buna göre alan çalışması ile elde edilen bulgular öznel değerlendirmeler üzerine kurulu olduğu için kesin ispat değeri taşımamakla beraber, tezin kuramsal bölümlerinde ele alınan yaklaşımları destekler niteliktedir.

Seçilen dört otel, katılımcıların anket üzerinden yaptığı değerlendirmelerden elde edilen sonuçlara göre farklı şekillerde algılanmıştır. Nasıl algılandıkları ve bunların hangi biçimsel özelliklerinden kaynaklanıyor olabileceği şöyle açıklanmıştır:

Ramada Otel; özellikle sert, soğuk ve yenilikçi algılanırken, kararlı, agresif, güçlü sıfatlarının da ön plana çıktığı görülmektedir. Agresif, güçlü ve sert sıfatlarının çoğunlukla tercih edilmiş olması, binanın keskin ve dar açılara sahip, üçgen prizma biçiminden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmüştür. Giydirme cephe malzemesi ve cephedeki hareketli karakterin ise binayı yenilikçi olarak algılanmasına neden olduğu düşünülmüştür.

Otel binalarının algılanmalarında uyarılan(algılayıcı) temelli çeşitli farklılıklara da rastlanmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucu, katılımcılar arasındaki mimarlar-mimar olmayanlar ve kadın-erkek alt grupları içinde, bina algılamada sade karmaşık sıfat çiftinde önemli farklar ortaya çıkmıştır. Genel anlamda kadınların binaları daha karmaşık ve daha çirkin algıladıkları da gözlemlenmiştir.

Dedeman Otel pek çok katılımcı tarafından durağan, sakin ve ağır algılanırken genel anlamda soğuk ve geleneksel olarak da algılanmıştır. Durağan, sakin ve ağır algılanmasında sahip olduğu yatay ve eğrisel çizgisel etkinin payı olduğu düşünülmüştür. Ayrıca diğer binalarda kullanılan renklerden daha soğuk renkler olan kahverengi ve sarı yoğunlukta bir cepheye sahip olduğu için onlara göre daha soğuk olarak da algılanmıştır. Giydirme cephe bulunmadığı için diğer binalara göre daha geleneksel olarak algılandığı düşünülmektedir.

Grand Otel genel anlamda kararlı, güçlü, yüksek, sade, yenilikçi ve güzel algılanırken yüksek derecede de sakin algılanmıştır. Pek çok kişi tarafından sakin

algılanmasının sebebinin, silindire yakın biçiminden kaynaklı eğrisel hatlara sahip olması görülmüştür. Grand otel daha önceki kuramsal çalışmalarda geçen, dik hatlı biçimler güçlü algılanır yaklaşımına bir istisna oluşturmuştur. Eğrisel hatlarına rağmen, kararlı ve güçlü algılanmıştır. 25 kata sahip olmasından kaynaklı uzun ve yekpare biçiminin bu sonuca etki eden etmenlerden biri olduğu düşünülmüştür. Literatürdeki orta derecede, kararında bir karmaşıklık insanda estetik duyguları uyandırır yaklaşımına göre, yine yekpare biçiminin sade ve güzel olarak algılanmasında etkili olduğu söylenebilir. Katılımcılar Grand oteli sıfat çiftleri ile değerlendirirken diğer binalardan farklı olarak genellikle daha net tercihlerde bulunmuşlardır. Böylece sıfat çiftlerinin bir yönünde ağırlıklı sonuçlar çıkmıştır. Bu da, bu binanın algılanabilir net biri mimari dili olduğunu göstermektedir. Grand Otel, insanlara ilettiği görsel mesajlarda herkes için ortak bir sonuca ulaşma başarısı göstermiştir.

Anemon Otel yüksek oranda sert, ağır ve karmaşık algılanırken, genel anlamda alçak, çirkin ve geleneksel olarak algılanmıştır. Sert algılanmasında, iç içe geçmiş dikdörtgen prizmaların birleşiminden oluşan köşeli biçiminin etkisi olduğu düşünülmüştür. Binanın karmaşık algılanmasının sebebinin, birbirleri ile mücadele eden hem yatay, hem dikey hatların bulunması sonucu, binada net bir mimari dilin ortaya çıkmamış olması varsayılmıştır.

Dört binaya da baktığımızda, Grand Otel ve Ramada Otel binaları diğer iki binaya göre daha güzel bulundukları görülmüştür. Bu otellerin biri silindir biçiminde eğrisel hatlı kompozisyona sahipken, diğeri köşeli ve dar açılı bir biçimsel kompozisyona sahiptir. İki farklı karaktere rağmen ikisinin de aynı katılımcılarca güzel algılanmasında, okunaklı tasarım dilleri sayesinde kimlikli binalar olmalarının etkisi olduğu söylenebilir. Bu binaların çevreye verdikleri görsel mesajlarda çoğunluğun hemfikir olduğu görülmüştür. Bu da onları başarılı tasarımlar yapmaktadır.

Bu sonuçlarla, estetik tatmin ve memnuniyetin belli kalıplara indirgenemez olduğu görülmüştür. Farklı biçimlerle aynı katılımcıların estetik memnuniyetini yakalayan bu binalar bize, herkes için ortak algılanabilecek net bir görsel etkinin yakalanıp mimari kimliği olan binalara ulaşmanın önemli olduğunu göstermiştir. Tasarımda bilinçli görsel etkiyi yaratabilen mimarlar için estetiğe ve memnuniyete giden çok zengin olanaklar bulunduğu görülmüştür. Ayrıca güzel bulunan bu binalar diğerlerine göre orta derecede karmaşık algılanırken, yüksek derecede karmaşık algılanan binalar aynı zamanda daha çirkin de algılanmıştır. Bu sonuçlar orta derecede karmaşıklığın estetik algılandığına dair yapılan çok sayıdaki çalışmayı doğrulamaktadır.

Güzel algılanan bu iki binanın diğer binalardan bir farkı da yenilikçi olarak algılanmalarıdır. Dolayısı ile insanların otel binasından bekledikleri niteliklerden birinin yenilikçilik olduğu söylenebilir. Bu sonucun sadece otel bina türü için doğru olabileceğini unutmamak gerekir. Farklı bina türlerinde geleneksel nitelik aranabileceği gibi, her bina türü için toplumu memnun edebilecek, o bina türüne has nitelikler olduğu düşünülmüştür. Bu alanda şimdiye kadar yapılan çalışmalar arasında bina türünü dikkate alan çalışmaların yaygın olamadığı görülmüştür. Bu sebeple, bu türden çalışmaların gelecekte her bina türü için ayrı ayrı yapılması ve hangi bina türlerinde hangi niteliklerin toplumu memnun ettiğinin ortaya çıkartılmasının önemli olduğu düşünülmüştür.

Binaların biçimsel niteliklerini değerlendirirken estetik yargının dar perspektifinin dışına çıkıp, her bina türü için algılanılması istenilen farklı duygular ve bu duygular sonucu ortaya çıkması beklenen farklı davranış türlerinin olduğu kabul edilmelidir. Her yapı türünün toplumun anlam dünyasında farklı bir yeri vardır. Kimi binaların insanı neşelendirmesi beklenirken, kimilerinin resmi, kimilerinin şaşırtıcı olması beklenebilir. Bu mesaj-sonuç bağlantısının planlamasını yapmak tasarımcının görevidir. Bu bağlamda mimarların algı-anlam-davranış ilişki setini tasarım sürecine katma sorumluluğu ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak, algılama sonucu insan zihninde birer anlama dönüşen bina biçimleri, bu anlamla birlikte çeşitli duygular ortaya çıkartır. Bu duygular kısa vadede insanların davranışlarını, uzun vadede ise varoluşunu etkileyen sonuçlar yaratarak bireyleri, dolayısı ile daha geniş ölçekte toplumu şekillendirir. Bu noktada tasarımcılar topluma karşı sorumluklar taşımaktadırlar. Mimarların binaları tasarlarken yarattıkları görsel etkileri tesadüfe bırakmadan, hedeflenen belirli sonuçlara, bilinçli bir tasarım süreci ile ulaşmaları gerektiğinin önemine dikkat çekilmek istenmiştir.

KAYNAKLAR

Aalto, A., 2002, Alvar Aalto, A. Asppan SL, p.

Akış, T., 2009, Türkiye Mimarlık Akademisinde Mekan Algısı ve Bilimselleşme: 1970'lere Yeniden Bakış, *Dosya*, 17, 17-23.

Aksoy, Ö., 1977, Biçimlendirme, *Trabzon*, Karadeniz Teknik Üniversitesi p.

Ataç, B., 2006, Mimari biçimlenişte yorum, *Trakya Üniversitesi*, Trakya.

Atalayer, F., 1994, Temel sanat öğeleri, *Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları*.

Atan, A., 2006, Resimli resim sözlüğü, Asil Yayın Dağıtım, p.

Aydınlı, S., 1986, Mekansal değerlendirmede algısal yargılara dayalı bir model.

Aydınlı, S., 1993, Mimarlıkta estetik değerler, İTÜ, p.

Aytem, N. M., 2005, MiMARĠ MEKANDA RENK, FORM VE DOKU DEĞĠĢKENLERĠNĠN ALGILANMAS, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi*, İstanbul.

Becer, E., 1997, İletişim ve Grafik Tasarım, Dost Kitabevi, 1997, Ankara.

Bell, S., 2013, Elements of visual design in the landscape, Routledge, p.

Bergil, M. S. ve Başgelen, N., 1993, Doğada, bilimde, sanatta: Altın oran, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, p.

Berlyne, D. E., 1974, The new experimental aesthetics, *Studies in the new experimental aesthetics*, 1-25.

Canter, D., 1977, The Psychology of Place, *St. Martin's Press, New York,*.

Ching, F. D. ve Lökçe, S., 2002, Mimarlık, biçim, mekan ve düzen, Yapı endüstri merkezi Yayınları, p.

Ching, F. D. ve Lökçe, S., 2011, Mimarlık, biçim, mekan ve düzen, Yapı endüstri merkezi Yayınları, p.

Cüceloğlu, D., 1991, İnsan Ve Darvanışın, *İstanbul*, Remzi Kitabevi, p.

De Botton, A., 2009, Mutluluğun mimarisi, Sel yayıncılık, p.

Erdal, İ., 2006a, Gestalt Kuramının grafik tasarıma etkilerinin incelenmesi, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.

Erdal, İ. T., 2006b, Gestalt Kuramının grafik tasarıma etkilerinin incelenmesi, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.

Erkman, U., 1977, Çevre Analizi, *I.T.U.*, İstanbul.

Ertürk, S., 1984, Mimari Mekanın Algılanması Üzerine Deneysel Bir Çalışma, *Doktora Tezi*.

Eymen, E., 2007, SPSS 15.0 Veri Analiz Yöntemleri, http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/courses/spring2009/bby606/SPSS_15.0_ile_Veri_Analizi.pdf: [02.02.2019].

Fatouros, D. A., 1973, Perceptual ecology and the organization of physical environment.

Faulkner, W., 1972, Architecture and color.

Gibson, J. J., 1966, The senses considered as perceptual systems.

Gombrich, E. H., 1992, Sanat ve Yanılsama, *Ahmet Cemal (çev), Remzi kitabevi, İstanbul*.

Göler, S., 2009, Biçim, renk, malzeme, doku ve işığın mekân algısına etkisi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan GS Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul*.

Gössel, P. ve Leuthäuser, G., 1991, L'architecture du XXe siècle, Taschen, p.

Gür, Ş. ve Cordan, Ö., 1999, Kimlik ve Farklılık Arasındaki Paradoksal İlişki içinde, Mimar–Anlam–Beğeni Kavramları, *Mimar–Anlam–Beğeni, YEM Yayın, İstanbul*.

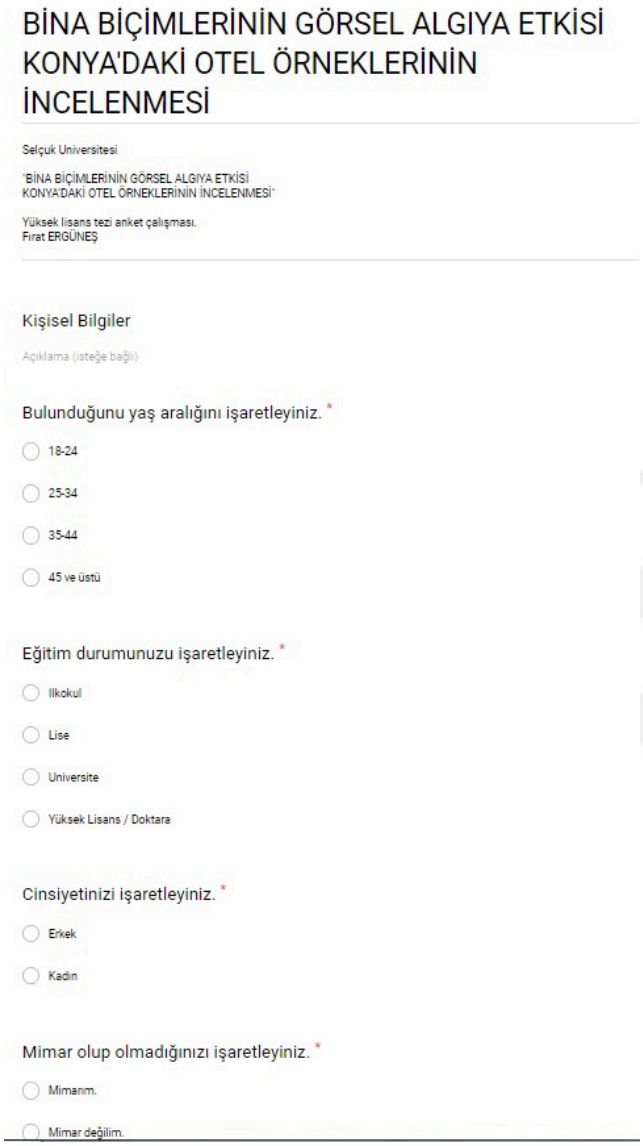
Gürer, L., 1992, Görsel sanat eğitimi ve mekan-form, İTÜ, p.

Gürer, L. ve Gürer, G., 2004, Temel tasarım, Birsen yayınevi, p.
Hançerlioğlu, O., 1982, Felsefe sözlüğü, Remzi Kitabevi, p.
Hasol, D., 1979, Ansiklopedik mimarlık sözlüğü, Yapı-Endüstri Merkezi, p.
Hathaway, W. E., 1987, Light, Colour & Air Quality: Important Elements of the Learning Environment?, *Education Canada*, 27 (3), 35-44.
Imamoglu, Ç., 2000, Complexity, Liking and Familiarity: Architecture and Non-architecture Turkish Students Assessments of Traditional and Modern House Facades, *Journal of Environmental Psychology*, 20 (1), 5-16.
Imamoglu, V. ve Markus, T., 1973, The effect of window size, room proportion and window position on spaciousness evaluation of rooms, *Proceedings of CIE Conference, Istanbul on" Windows and their function in architectural design*.
Ittelson, W. H., 1960, Some Factors Influencing the Design and Functions of Psychiatric Facilities: A Progress Report, December 1, 1958-November 1, 1960, Department of Psychology, Brooklyn College, p.
İzgi, U., 1999, Mimarlıkta süreç: kavramlar-ilişkiler, Yapı-Endüstri Merkezi yayınları, p.
Kalpaklı, Ü., 1998, Mimarlık göstergesi-nesne ilişkileri (işaret-belirti-simge) üzerine bir inceleme, *YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü*.
Kaplan, R., 1975, Some methods and strategies in the prediction of preference.
Küçükahmet, L., 1993, Öğretimde planlama ve değerlendirme, Nobel Yayın Dağıtım, p.
Lang, J., 1987, Creating architectural theory, *The role of the behavioral sciences in environmental. design.*
Maslow, A. H. ve Mintz, N. L., 1956, Effects of esthetic surroundings: I. Initial effects of three esthetic conditions upon perceiving “energy” and “well-being” in faces, *The Journal of Psychology*, 41 (2), 247-254.
Morgan, C. T., 1986, Psikoloji’ye Giriş, *Ankara*, Hacettepe Üniversitesi
Psikoloji Bölümü Yayınları, p.
Moussavi, F. ve Lopez, D., 2011, Biçimin işlevi, YEM, p.
Onat, E., 1995, Mimarlık form ve geometri, Yem Yayınları, p.
Pamir, H., 1978, Privacy and the use of space in adolescence, *University of Surrey (United Kingdom).*
Rapoport, A., 1977, Human aspects of urban form: Towards a man-environment approach to urban form and design/Amos Rapoport, Pergamon Press, Oxford.
Rasmussen, S. E., 1994a, Yaşanan Mimari, *İstanbul*, Remzi Kitabevi, p.
Rasmussen, S. E., 1994b, REFLECTIONS ON MILTON-KEYNES, *Architectural Design* (111), 8-13.
Sarp, E., 1991, Mimarlık Eğitiminde Algılanma ve Temel Tasarım ilişkileri, *Yem Yayınları, Yapı Dergisi.*, Sayı: 116, 61-62.
Şenyiğit, Ö. ve Altan, İ., 2011, Anlamsal İfade Aracı Olan Cephelerin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: İstanbul'da Meşrutiyet Caddesi'ndeki Cephelerin İncelenmesi, *Megaron,* 6 (3).
Tekeli, İ., 1976, Tasarım Sürecini Bilimselleştirme Çabaları, *Mimarlık,* 3, 59-62.
Tunalı, İ., 1998, Estetik, *İstanbul*, Remzi Kitabevi, p.
Üstündağ, B., 2009a, BİNA CEPHESİ VE İŞLEVLERİNİN GÖRSEL ANALİZ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ, *İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ*, İSTANBUL, 4.
Üstündağ, B., 2009b, Bina cephesi ve İşlevlerinin görsel analiz kapsaminda değerlendirilmesi, *İstanbul Teknik ÜünİversitesiI*, İstanbul, 4.
Wölfflin, H., 2016, Mimarlık Psikolojisine Öndeyişler, *İstanbul*, Janus Yayıncılık, p.

Yürekli, K. F., 1977, Çevre görsel değerlendirmesine ilişkin bir yöntem araştırması, *İstanbul Technical University, İstanbul*.

EKLER

EK-1 Anket Formu Giriş Bölümü

BİNA BİÇİMLERİNİN GÖRSEL ALGIYA ETKİSİ KONYA'DAKİ OTEL ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ

Selçuk Universitesi

"BİNA BİÇİMLERİNİN GÖRSEL ALGIYA ETKİSİ
KONYA'DAKİ OTEL ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ"

Yüksek lisans tezi anket çalışması.
Fırat ERGÜNEŞ

Kişisel Bilgiler

Açıklama (isteğe bağlı)

Bulunduğunu yaş aralığını işaretleyiniz. *

- 18-24
- 25-34
- 35-44
- 45 ve üstü

Eğitim durumunuzu işaretleyiniz. *

- Ilkokul
- Lise
- Universite
- Yüksek Lisans / Doktara

Cinsiyetinizi işaretleyiniz. *

- Erkek
- Kadın

Mimar olup olmadığınızı işaretleyiniz. *

- Mimarım.
- Mimar değilim.

EK-2 Ramada Otel Anket Formu

Ramada Otel

1.1.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

	1	2	3	4	5	
Dinamik	○	○	○	○	○	Durağan

1.2.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

	1	2	3	4	5	
Karanlı	○	○	○	○	○	Kararsız

1.3.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

	1	2	3	4	5	
Agresif	○	○	○	○	○	Sakin

1.4.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

	1	2	3	4	5	
Güçlü	○	○	○	○	○	Güçsüz

1.5.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

	1	2	3	4	5	
Yüksek	○	○	○	○	○	Alçak

1.6.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

	1	2	3	4	5	
Hafif	○	○	○	○	○	Ağır

1.7.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

	1	2	3	4	5	
Yumuşak	○	○	○	○	○	Sert

1.8.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

	1	2	3	4	5	
Sade	○	○	○	○	○	Karmaşık

1.9.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

	1	2	3	4	5	
Sıcak	○	○	○	○	○	Soğuk

1.10.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

	1	2	3	4	5	
Yakın	○	○	○	○	○	Uzak

1.11.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

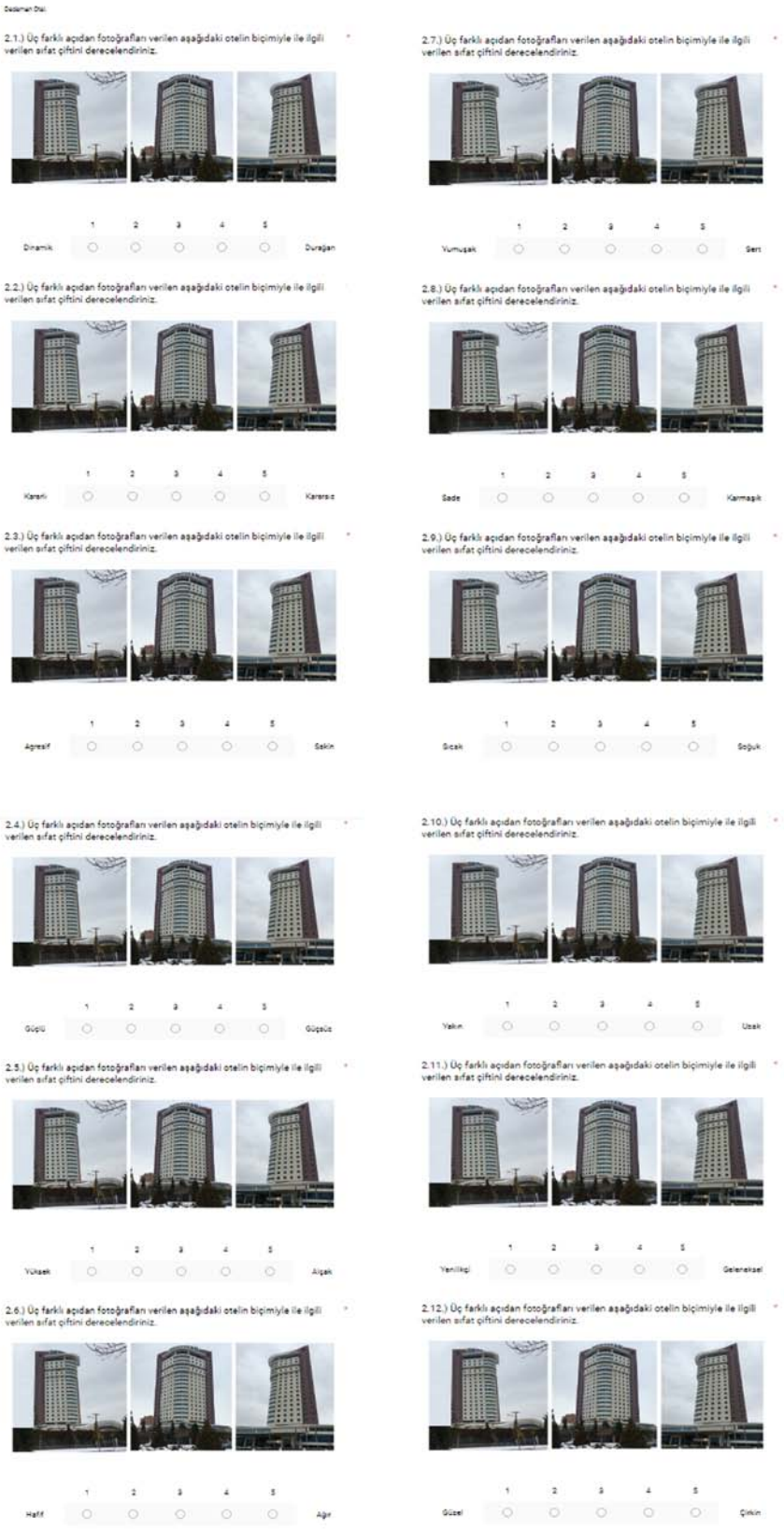
	1	2	3	4	5	
Yenilikçi	○	○	○	○	○	Geleneksel

1.12.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

	1	2	3	4	5	
Güzel	○	○	○	○	○	Çirkin

EK-3 Dedeman Otel Anket Formu

Dedeman Otel

2.1.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

1 2 3 4 5

Dinamik ○ ○ ○ ○ ○ Durağan

2.2.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

1 2 3 4 5

Kararlı ○ ○ ○ ○ ○ Kararsız

2.3.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

1 2 3 4 5

Agresif ○ ○ ○ ○ ○ Sakin

2.4.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

1 2 3 4 5

Güçlü ○ ○ ○ ○ ○ Güçsüz

2.5.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

1 2 3 4 5

Yüksek ○ ○ ○ ○ ○ Alçak

2.6.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

1 2 3 4 5

Hafif ○ ○ ○ ○ ○ Ağır

2.7.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

1 2 3 4 5

Yumuşak ○ ○ ○ ○ ○ Sert

2.8.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

1 2 3 4 5

Sade ○ ○ ○ ○ ○ Karmaşık

2.9.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

1 2 3 4 5

Sıcak ○ ○ ○ ○ ○ Soğuk

2.10.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

1 2 3 4 5

Yakın ○ ○ ○ ○ ○ Uzak

2.11.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

1 2 3 4 5

Yenilikçi ○ ○ ○ ○ ○ Geleneksel

2.12.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

1 2 3 4 5

Güzel ○ ○ ○ ○ ○ Çirkin

EK-4 Grand Otel Anket Formu

3.1.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz.

	1	2	3	4	5	
Dinamik	○	○	○	○	○	Durağan

3.2.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz.

	1	2	3	4	5	
Karalı	○	○	○	○	○	Karasız

3.3.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz.

	1	2	3	4	5	
Agresif	○	○	○	○	○	Sakin

3.4.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz.

	1	2	3	4	5	
Güçlü	○	○	○	○	○	Güçsüz

3.5.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz.

	1	2	3	4	5	
Yüksek	○	○	○	○	○	Alçak

3.6.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz.

	1	2	3	4	5	
Hafif	○	○	○	○	○	Ağır

3.7.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz.

	1	2	3	4	5	
Yumuşak	○	○	○	○	○	Sert

3.8.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz.

	1	2	3	4	5	
Sade	○	○	○	○	○	Karmaşık

3.9.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz.

	1	2	3	4	5	
Sıcak	○	○	○	○	○	Soğuk

3.10.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

	1	2	3	4	5	
Yakın	○	○	○	○	○	Uzak

3.11.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

	1	2	3	4	5	
Yenilikçi	○	○	○	○	○	Geleneksel

3.12.) Üç farklı açıdan fotoğrafları verilen aşağıdaki otelin biçimiyle ile ilgili verilen sıfat çiftini derecelendiriniz. *

	1	2	3	4	5	
Güzel	○	○	○	○	○	Çirkin

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Fırat ERGÜNEŞ
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi : Hassa/HATAY 11.07.1988
Telefon : 0 506 922 5359
e-mail : firatergunes@gmail.com

EĞİTİM

Lise	:	Naim Atakaş Anadolu Lisesi, Kırıkhan, HATAY	2006
Üniversite	:	Selçuk Üniversitesi, Selçuklu, KONYA	2012
Yüksek Lisans	:	Selçuk Üniversitesi, Selçuklu, KONYA	2014-Devam

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	**Kurum**	**Görevi**
2013-Devam	Konya Büyükşehir Belediyesi	Mimar

YABANCI DİLLER: İngilzice